

فهردیناند دوشهن

تامیلا

(رومان)

چویرنی: صفر اوف پاشا

ره داقوری: آخوند زاده جواد

آذر نشر

باکو — ۱۹۲۸

Фердинанд Дюшен

ТАМИЛЛА

АЗГИЗ

БАКУ — 1928

برنجی حصه

آتا

I

نشانلار

تیریلت کندینه یاقین تپه‌نڭ دوشینده مؤمن مه‌زیانڭ کومالاری پارلایر، و کونشڭ تیره‌ك شعله‌سی آلتیندا ساکن مورکولهیر. کوما لارڭ قهوه رنگلی داملاری، تیکانلی چپرلردن آزادجیق یوکسه‌کدر. کومالار اوزون و اکدملی پایالار ایله برکیمش آلیاندر و دیسا آغاجلاریندان تیکلمشدر.

دامڭ ساغ طرفینده قوروماق ایچون سریلش لباده آغ قاناتلا رینی آچمشدی و کونشڭ آلتیندا یلله‌نیردی. سول طرفده لهیلک بونینی اکوب (S) حرفی شکلینده بر آیاغی اوزهرینده حرکتسز دایانمشدی. اوچنجی طرفدن بر آز دهرینده دایانان ایکی باشقا لهیلک آراسیندا، بوز، یونکول توستی بورولا — بورولا یاواش — یاواش کوکه قالقیردی.

کونش ئوز یولینڭ دورنده اوچینی کیتمشدی. عصر نمازینڭ وقتی چاتمشدی. یعبا کوللارینڭ اوستیندن آغ، شیش تپه کشایی کورونمکه باشلایر. مغرور مؤمن (مه‌زیان)ڭ آغارمش

آذرشر

مطبعه‌سینده باسیلدی.

باکو تارقووی و بالشوی مارسقوی کوچه‌لرک تینینده نمره ۳۶ — ۱۶

سای 4000

سفارش 42

باش مطبوعات مدیرلکی 167

ساققالی و دهرین باقیشی کورونور. یوکسهك بویلی و ضعیف انداملی
یاواش — یاواش حصارك دالیندان چیتوب، یولا دوشور. مؤمینك سول
الینده یاری بوکولی قیرمزی اییهك دستمال، ساغ الینده ایسه دستمال
آلماق ایچون میس ساتیل واردر. آغیر آددیملارلا قابوسینداکی اللی
آددیملق مسافهده کی شاخلی — شوه للی و ساکن هوادا کورونوزیتون
آغاجینا یاقینلاشیر.

بو یوک آغاجك سرین کولکه سینده دایانیر ساتیلی یاواشجا یره
قویور. اوتوروب آرقاسینی کونه چهویریر. و قهوه رنگلی ایپلی،
زولاقلی ساری توماچ نعلینلرینی چیقاردوب یانینا قویور. اللرینی،
یوزینی و آیقلارینی تمیز یویور. سوکرا آیاغا دوروب، اللرینی
قولاغینك دیینه آپاروب، نماز قیلماغا باشلایر. یاواش بر طرزده
اوقویور. ... الحمد لله رب العالمین. الرحمن الرحیم مالک یوم الدین...
اهدنا الصراط...

بو آیه لرك یاواش و آجینا قالی آهنکی بوشقلارا دوغرو آقیر.
مەزبان نمازینی بیتروب، آع یون لباده سینه بورونمش بر حالدا فاتحه
اوقویور. آخاق ساققالی سنه سی اوزهرینده تشره ییر، نظری ایسه
اوزاقلارا داغلارك آرقاسیندا بولونان ماوی افقره، شرقه دیکلمشدر.

سوك دفعه سجده به دوشوب، سوکرا اوتورور، ینده دعا اوقویور،
ینه نیچه دقیقه سکوت ایچینده اونك فکری یاشیل و سرین کولکه لی
جنت کوشکلرینده دولاشیر.

کایل دهره سینه اینن هر بر یولچی حرمتلی بر تعظیم ایله خیاله
دالمش مؤمن مەزبانا سلام ایدیر. سوکرا یاریم سس ایله صحبتلرینده
دوام ایدوب، یالین آیاقلا، داشلق جیغیرلاردان دسته ایله کیچیرلر. بر
قدر ایلریده جیغیر دونور تهر هندی و باشقا آغاجلارك آراسیندا ایلان
کبی قیوریلیر. — کایللیلر کیت — کیده قالین یاشیلقلار ایچری سینده

ایتیرلر؛ ایمدی یالکز قیرمیزی چالمالی باشلاری و ساققالی یوزلری
کورونور، دسته ایله کیدیرلر. ساکن قیس داغ شریلرینك آهنکینده
ترپنه رك اوقویورلار.

«عین کرم چشمه سینك باشیندا
اوزون بویلی کایل قیزی کوزله ییر
مین فتنه وار کوزلرینده قاشیندا
عشقی کلیر، اودلی شرقی سویله ییر
آغلایارق چشمه دولدیریر قابی
آللاه امر ایدهرسه بزلره اکر...
لاله الاالله — لاله الاالله

ماهنی بردن بره کسلییر. آغاجلارك آرقاسیندا قهوه ئی قوتازلی
یهرلی بر ضعیف آت یالی کورونور؛ کوجلی بر قیرمانجك تاثیریه آت
یالینی ترپده — ترپده حرکت ایدوب باتاقلقدان دوشه دوغرو چیقیر.
نهایت حیوانك بوغلانان بورنی و سوارینك صفی کورونمکه باشلایر؛
کایللیلر دایانوب، انسز و دوکهنك جیغیرك بر طرفینه چکیلیرلر.

سواری — کنج، ساغلام و کوزهل بر جواندر. عبا و قاندوراسی
آغ — آپیاغدی؛ آیاغیندا قیرمیزی چکمه لری وار ایدی. آتک یهری
آلتون ایله ایشله نمشدی. بر نیچه آددیم آرالی آتینی ساقلایر و الینی
سینه سینه قویاراق :

— سلام علیکم قارداشلار. من اوزاقدان کلیرم و یولی آزماقدان
قورقورام. بکرك اوغلی مەزبانك ایوینی آقتاریرام. آلاسه عشقینه اکر
تایرسکزره منه کوسترک.

— علیکم السلام، ای آتلی! مؤمن مەزبانك ایوی، بو جیغیرك
آخیریندار — دیه کایللیلر جواب ویریر.

يا لکنز کا بیللیردن بری یزیدن ترپنمه یوب دقتله آتلی یا باقیر ویا واشجا
دیر: کوره سڭ، بو اوزاق ئولکه دن کلن و بزیم دیارک دیلینده دانیشان
کیمدر؟

آتلی کولور، باشینی اکهره ک دیر:

— ای هر شئی ایله مراقلانان عقلی قارداش! قوی بو حقلی مراق
یاتسین. ۲۵ ایل بوندان اول بو داغلارک آراسیندا دوغولمشام و ۱۰
یاشیمدا ایکن بورانی براقوب کیتتمش. اون بش ایلدن سوکرا یووا
تیکمک ایچون، دوغولدیغی یره قایدان له یلک کبی، من ده ئوزدوغولدیغیم
یره قایدیرام.

* *

— ای مرحمتلی آتا! من سید منصور طالبک اوغلی عقلم (*).
— آلاسه سنی ساقلاسن، منیم اوغلم! مه زیان اشارت ایله عقلی نی
بویوک آغاچک کولکه سینده اوتورماغا دعوت ایدیر.

— اگر اجرا ایده یله جکیم بر آرزو ایچون آلاسه سنی منیم یانما
کوندروبسه شکرلر اولسون اونا! عقلی قیرمزی چکمه سین چیقاردوب،
آغ عباسینی بیغیشدیر اراق اللرنی یانما سالاراق: ای هر کسک احترامینه
مالک اولان و آلاهاک مؤمن بنده سی! ایلک اول بونی بیلمه لی سکه
آتام وفات ایتدیکدن سوکرا من هله کنج ایکن ایوده یکانه کیشی
اولاراق قالدیم. شکر اولسون آلاهاکه ایشلریم رواج تاپدی: ایمدی
دولتکدن یاقشی یام: ایکی باجمی آره و یروب، لایقلی جهاز ایله یولا
سالدیم. ایمدی ده ئوزیم ایونلمک فکرینده یم.

بو سیرادا عقلی بر آز زمان سکوت ایدیر. مه زیان کوزله ییر.
عقلی سوزینه دوام ایله:

(*) عقل آدن کله چکده عقل او قومالی.

— بونی دا بیلمه لی که من سڭ دامادک مصطفانک ایوینه کیدوب،
آروادینی کوردیم... بزهر ایکنز بر قبیلهدن ایکن. اگر سڭ ایکنجی
قیزک آزاجیقدا اولسا اونا بکزه بیرسه آلاهاک و سڭ راضیلک ایله
اونی ئوزیمه عیال ایدرم.

مه زیان عقلی یه باقیر. کونشدن قارالمش الی ایله آغارمش ساققا
لینی تومارلا ییر. سوکرا یوزینی کوما یا طرف چه و یروب دیر:
— ای، تامیلا!

* *

بر نیچه ثانیهدن سوکرا قبا یونولمش چیر دیره کلرینک
آرقاسیندان کولومسه ر، کوزهل بر یوز کورونور. بردن حیا سیندان
غیب اولور و بو دفعه یاریم جدی یوزک حرکتسز دایانیر.

— قیزیم، بز ایچمک ایسته ییریک؛ بزه بر ساتیل قاتیق کتیر.
بر دقیقه سوکرا تامیلا بوتون وجودیله کورونور. شفاف برهوا، اوجا
بویلی، نازیک اندامیله کوروندی. او یاواش — یاواش چیپلاق الینده
ساتیل، زیتون آغاچینا طرف ایلرله دی. — چیپلاق بالدرلاریندا کی
خالخالار آغیر — آغیر شیقیلدا ییردی. آیاغیندا هورمه — کیچیک
نعلین وار ایدی. خیردا آددیمارلا یاقینلا شیر. کوزلرینی آشای تیکوب
ساتیلی اهمال یره قویور؛ سوکرا آیاغا قالقوب، کوزلرینی یردن
قالدیرمایاراق قالقوب چکیلوب کیدیر.

عقلی اونک آرقاسینجا باقیر: قارا کوزلرینی، اوزون کپی رکلرینی،
ظریف یوزینی، کیچیک آغزینی کوردی. تامیلانک توتوخ و آچق
کهربا رنگلی قوللارینی، اینجه بویینی و نازیک بالدرلارینی حالا
کوزلریله اوقشاییر.

مه زیان عقلی یه باقیر. عقلی نهایت قوجایا طرف دونه رک:

— آناجیغم! نامیلا ایچون نه قدر کین حتی ویره جکم؟ مه زیان
ینه الینی ساقالینا چکیر.

— اوغلیم برنجی قیزیم قمر ایچون مصطفی ۱۲۰ دورو*
ویرمشد...

عقلی بردن بره قاشلارینی قالدیروب تعجب ایله دیدی:

— من او یله ظن ایدیردیمکه او ۱۱۰ دورو ویرمشد. مه زیان
اوسکوره کینی کوچ ایله ساقلادی:

خایر، اوغلیم، ۱۲۰ دورو ویرمشدی: مقاولده کوستریلمه مش
اولان علاه مبلغ سوگردان آلینمشد... احتمال که مصطفی بو تفصیلاتی
خاطریندان چیقارمش، یاخود سنه سویله رکن یاکیلیمشد. عقلی کولو
مسهیر.

— یاقشی: قوی ۱۲۰ دورو اولسون... دیمه لی، ایکینجی قزک
ایچونده بو قدر ایسته ییرسک، دکلمی؟
قوجا تبسم ایله باشینی ترپه دیر:

— ای طالب ابن سید منصور سن ئوزک ئوزکی تحقیر ایتمک می
ایسته ییرسک؟ مکر، قیزلاریمک هر ایکسینی ده کورمه میسک؟ مکر
ایکینجی نی برنجی دن قیمتلی سانمیرساکمی؟ آلا له عشقینه! مکر سن
قوزو ایله جیرانا فرق قویا ییلیمیرسک؟

عقلی بویوک مراق ایله مه زیانا باقیر، سوکرا دیر:

— ذاتا آناجیغم، من سنک برنجی قیزیکنک صفتینی یاقشی کورمه
دیم؛ هر حالدا منیم نظریم ایتی در...

مه زیان بونک سوزینی کسیر:

— آند اولسون آلاها که، سن شبهه سز عقلی سید منصورک اوغلی

(* دورو (dyro) - اسپانا بولی در.

ساک... آنجاق ایمدیجه ئوزک دیدک که صفتینی ئوته رکی کورمشم! یالکز
صفتینی!.. آنجاق صفت کافی دکل: بر آغاج باشینا سانجیلیمش اک
کوزهل بر حوری باشینا نیجه قیمت قویاردک؟ هله قالانینی دا نظره
آلماق و حسابا کتیرمک لازمدر، اوغلیم... ئوزک یاقشی ییلیرسک...
دیمک نه لازم... حقیقتاده سنک نظرک اولدیقجا ایتی در... منیم قیزیم
بورادان کیده رکن...

مه زیان سوزینی بتیرمیر، ایتی باقیشلارلا، کوزلرینی کنج مخاطبک
یوزینه تیکه رک کوزله ییر... عقلی ده بر قدر سکوت ایدیر؛ سوکرا کولوب
بر قدر کری چکلییر.

— محترم مه زیان، کریم آلا له سنه باشقا خصوصیتلر ایله برابر یاقشی
تاجرک استعدادی ویرمشد... بویله کورونور که، آرپانی سندن بازار
قیمتیندن اوجوز آلماق اولمایا جاقدر.
قوجا کوزلرینی قیجیدوب، دوداغینی دیشله یه رک دیر:

— هر کس ئوز ایشینی، ئوزی ییلدیکی کبی اداره ایدیر. دیرنا
غکدان باشقا هیچ بر شئی ایله یاقشی قاشینا ییلمزسک، اوغلیم.
ینه ده هر ایکسی سکوته دالیر. بر آزدان سوکرا عقلی حرمتکار
بر جدیتله سوروشور: طلب ایتدیکنک معین قیمتی سویله! مه زیانک یوزی
اسرار انکیز حرکتزلکی ساقلا ییر.

— من قیمت اوستینده دانیانلار ایله معاهده یه کیرمه مکی لازم
ییلیرم — دیر.

— مکر من قیمت اوستینده دانیشدیم؟

— ییله کورونور که، سنک فکرک دانیشماقدادر.

— دوراندیش قوجا قیمتکی سویله سوکرا کوردرسک. مه زیان

عقلی به عنادلی باقیشلا باقوب اعلان ایدیر.

— ایکی یوز دورو! ...

عقلى نڭ رنكى بر آز قاجير:

— آتام، قيمت اوستينده دانيشماق ايستهينلر ايله معاھدە يە كير
مك ايستەميرسڭ ايسە، ساغلق ايله قال آلالە سيزە خير ويرسين. عقلى آياغا
دورور... مەزبان ئوز خلعتينڭ جبيندن بورون اوتى قاينى چيقاردوب
چكير و بو صورتلە كنجڭ اوزانمش ألىنى كورمەزلكە كلەرك عادى
بر قيد اولماق اوزرە ددير:

— ايكي يوز دورور... طبعى دركە، بر قيمتڭ ايكريميدن بر پايى
بوراداكى ساتيش قايداسينا كورە چقيلاجاقدور... ديمەلى بو صورتلە
خالص ۱۹۰ دورو اولور.

— ياقشى مەندە سڭ كىي قيمت اوستينده دانيشماياجاغام.
تاميللا ايچون ۱۴۰ دورو تكليف ايديرم.

بر دقيقە كيجير، هر ايكيسى سكوته كيديرلر:

— من سە ديديم: ۱۸۰ دورو.

ياقشى، ۱۴۵ دورو اولسون اينان بونڭ ئوزىدە چوقدر.

— خير، سوك قيمت ۱۷۵ در!

عقلى باشى ايله يوق اشارەسى ايدەرك آغاچا باغلى آينا طرف
كىتك ايستەير.

— آند اولسون آلالە، سوك قيمت اولاراق اودا آتاكڭ خاطرە
سى ايچون، ۱۷۰ دورودور... كنج يە اوتورور. هيچ بر سوز سويلەمەيە
رك قوجا جىغازا تكليف ايدير. هر ايكيسى يوز — يوزە اكەشوب،
جىغارا چكيرلر. سوكر ا مزايە يكي دن جدى و أسراىلى بر طرزە
باشلانير. نهايت ياريم ساعتدن سوكر — هر ايكي طرف راضى اولور:
تاميللا ۱۵۰ دورويا ساتيلير.

*
*

تاميللانڭ هيچ بر شئى دن خبرى يوقدر. زواللى قيز بو آقشامدا
هيچ بر شئى بيلمەيەجك؛ چونكە آتاسى عقلىنى تانيشلارينڭ ايويىنە
ئوتورمەكە كيتدى؛ هلە صباحدا بر شئيدن خبر دوتا بيلمەيەجك. چونكە
آتاسى و نشانلىسى صباح كىين كسمك ايچون ديار شوراسى چاغرا
جاقدور. آتاسى بو خصوصدا اونودوب قيزينە هيچ بر سوز
ديمەسە، قيز ايشى او برى كونلردەدە بيلمەيەجكدر و بوداكە
چوق ممكن اولايلىن ايشدر. دوغروندان بر نيچە كون كيجير؛ مەزبان
ير، ايجير، دينجەلير، قرآن اوقويور، كندە كيدير، چايا اينير، تنها
كزىمكە چقىر، نهايت بر هفته كيچندن سوكر ا اروادينا ددير:

— قيزىكى ساتمشام. جهاز حاضرلا. بر كوشەدە اوتورمش
تاميللا بونى ايشيدير. باشينى قالديرير. مەزبان ائقىە قاينى چيقاردوب،
بورون اوتى چكير. اوشاق كوزەل باشينى ياواشجا آشاغى سالىر.
آتاسى اونى آردە ويرمشدر؛ آتاسى اونڭ آغاسى در... آتاسى نە وقت
بويورارسا، قيز ارنىڭ آدينى او وقت ئوكرەنەجكدر.

II

توى

نە ايسە هر شيدن اول جهاز ايشى ايله مشغول اولماق لازمدر.
ديارك عادتى ئوزرە مەزبان كىين مكافاتينڭ جزئى بر حصەسنى لازمى
پالتارا قوربان ايتمەك راضى اولدى؛ قالان شيلر ايسە (ايسەك پارچالار،
داش قاشلار، كوموش و قيزىل، ايشلەمەلى شيلر) نشانلى اوغلان طر
فيندن — كوندەريلەمەلى ايدى. بو صورتلە شيشمان (لاخراشڭ) قهوه
خانەسندىن ۸ دورولق نسيە مال كتىرمك ايچون تاميللانڭ آناسينا اجازە
ويريلمىشدى. (لاخراشڭ) تريلتەدە كى چايخانەسندە فنجانلاردا بوغلا
نان قهوه و چايدان باشقا — مختلف پارچالار توتون، قوردولالار،
كاغذ، کوتان كسەرى، قيرما و غيرەدە ساتيلير. بر هفته نڭ ايجريسندە

اوچنچى بلكەدە دوردنچى دفعەدركە (لاقرى) قىزىلە (ماورىتان) قەھۋە خانەسى يانينداكى دوكانى آلت — اوست ايدەرك، تاجرك ماللارا قويدىغى قيمىتلىرى ايشىدينچە دەشتە كلىر؛ ناراضىلىق اظهار ايدىرلر.

نهایت استقرارىتەمشدر (لاخراشك) دوكانيندا آسایش برپا ايدىلير. بو زماندا مەزىانك كومايندا بويوك بر نظامسزلىق واردر. دقيقە باشى دستماللار، خلعتلر بعضاً بو كولور بعضاً يەنە آچىلير؛ ايوك دورت بر طرفىنى آقتا روب كوز كونى نهایت تامىلا استراحت ايتدىكى حصيرك ئوستە تاپىرلار؛ آچارى تامىلانك يىلىندە كى كىمردن آسىلان كوك و سارى بويالى قوتودا كى كل عطرى شىشەسىنى و باشقا شىئىلرى كوندە نىچە دفعە يوقلايىرلار. بر هفته دە بويە كىچىر. او برى هفته، سالى كونى تامىلانك بويوك — باجىسى قىمرك ارى مصطفىا باجاناغىنك كوندردىكى جهازى قاتىرا يوكلەيوب، كىتىرير.

انصافاً عقلى نك بويوك سخاوت كوسترمش اولدىغىنى اعتراف ايتەلىدر. كوش ايشلەمەلى ايپەك خلعتلر، نازىك ايپەك — كوينە كلر قىزىل كىمىر، آچىق و كوللى باشماقلار، يىلەزىكلر، خىلالار، مرجان، اوزون زنجىرلى سانجاق، باشقا شىئىلر كوندرمىشى. حقيقتە بو آدم سخاوت و ذوق سليم كوسترمىشى. كورونوركە، ياقشى تريبە آلمش اينچە و كوزەل بر آدمدر.

آخر اونك طيفاسيندان اولان مصطفىا — اونك طرفىندىن كلن مصطفىا اونى ياقشى تانىر!.. تامىلادا عقلىنى تانىر!.. تامىللاونى زيتون آغاجىنك آلتىندا مەزىان ايله صحبت ايدندە كورمىشى تامىلا اونا قاتىق كىتىرمىشى... عقلى بونك هاموسىنى مصطفىا سويلەمشدر... مصطفىا كولور. تامىلا بردن برە باشىنى آشاغى سالوب كولومسەركن و سوساركن مصطفىا كولومسونور. تامىلا، كوندربلن قيمىتلى شىئىلر آراسىندا كوز لرىنى يره تىكوب حر كىتىر دايانير عقلى... تامىلا اونى ديارى دولاشان

بر قوللوقچى ظن ايتەمشدى ايمىدى ايسە اونك كىچ و مغرور و كوزەل، قارا يىغ اوغلان اولوب اللرىنك دە قاضى اللرى كىبى آغ — آپپاغ اولدىغىنى خاطرلايىر... بلى تامىلا بونك هاموسىنى بر باقىشدا كىكىن كوزلر يە اوزون كىپرىكلرى آراسىندان كورمىشى. بو كوزەل و الى آچىق عقلى ايمىدى بونى آلماق ايتەير. تامىلا باشىنى قالدىروب پارچا لارىنى اينچە و توتوخ اللرى ايله تومارلا يارق و عقلى يە ارە كىتىمكە راضى اولدىغىنى سادە لككە اعتراف ايدىر.

* *

بودر بويوك كون ياقىنلاشىر. صباح يوق او برى كون تامىلا يىكى آغاسىنك ايويندە كىجەلە يەجك و او ايو همان كوندن اونك ئوز ايوى سايلا جاقدر.

آنجاق عقلى اوزاق شمالداكى (دەپس) شەرىندە ياشايىر اونك ايچوندە بو كون صبح تزدن يولا دوشمك لازمدر، چونكە مەزىانك سويلە دىكىنە كورە يول چوق اوزاقدر. لاقرى آغ قاتىرا مېنىمك ايچون قىزىنا كوك ايدىر، قاتىرك نوختاسىنى مصطفىا دوتەمشدر. يەر عوضىندە قاتىرك اوستە اوتدان توقونمش بر كجاوه قويولمشدر. كجاوه نك اوستىنە قىرمىزى پارچا چكىلمشدر. تامىلا كجاوه يە كىرەرك باغداش قوروب اوتورور. كىمىرىنى و كىيمەسىنك اته كلىرىنى دوزەلدىر. كول رنكىندە شق داغلار يايلىر. تامىلا هميشە لك اولاراق آيرىلدىغى كوما و حصارا اوزون نظره باقىر... او، ابدى اولاراق آيرىلير.

لەيلىك ايلانا بىكزەر بونىنى دامدان بونا طرف اوزادىر. حياتدا كى سارى ايت توكلى قويروغىنى بولايارق تامىللا باقىر. بوز پىشيك ايسە مصطفىانك تىپكىنە باقمايارق يە قاتىرك آياقلار يلا اوينامغا كلىر.

تامبىلا آه چكىر... اينجه و يونكول بر آه! لاکن ئوزىنى ايتيرمه يوب
«الوداع... الوداع... ده ليس چوق اوزاقدادر، آرتق كىتمك زمانى در!» —
ديير.

* *

مهزيان حرکت امرى ويرير. کومالارک اطرافيندا سس کوى
باشلانير. (۴۰ — ۳۰) فردن عبارت اولان کاروان سس — کوى،
تيرىک و کولوشمه صدالارى، يايلىم آتشلى آلتيندا دوزولور. قاتير و
آتلار زيتون آغاجينىڭ يانيندا چايا دوغرو كيدن يول ايله حرکته
باشلاير و کون قيزير. هوا ايستى و شفافدر. شه دن کوموش كى پارلايان
کوللارک آراسيندا كىچن تامبىلا کولومسونور شه، کولا، و هر
شئيه تبسملر ساچير.

هر بوش شئيه کولومسه يير... بونلارک هاموسى اوناغايت جاذبه لى
و خوش کير. هر شيدن آرتق اونى تشيع ايدن کارواندان چوق
خوشلانير.

شيشمان و مرحمتلى مصطفى سيدک آتينا مينوب قوجامان توفنكىنى
الينده اوينادير... تيرىل دوکانچيسى شيشمان و كوك لاخراشدا بورا
دادر. ئوزى ده كىچىك و آلاجا بر قاتير مينمشدر. ديارک خواجهسى
سيد قادر داها يول كىتمكده دوام ايله پالما آغاجى كى اوزون
موشدوغىنى بويوك احتياط ايله يهرک قاشيندا آسمشدر. بونك آرقاسينجا
جهازلار يوكله نمى دينچ، بويوك و قوتلى قاتير، پالانك هر ايكى طر
فيندن آسيلمش سارى و ياشيل آغاجدان ياپىلمش ساندىقلاريله برابر
ايله ريله يير. قاتيرك يانيندا سوكسونه اتورمش و شئىلىرى كوزله ين بر
چوجوق داها كولهرك بونلار ايله برابر يولا دوام ايدير. قادينلار
برى — برينه ياقينلاشماغا چاليشوب اوزاقدان دانىشلار.

قمر قوجاغيندا دوتديغى قومرال ساچلى چىپلاق اود پارچاسى
كى چوجوغىن اميزديرير. کاروان كه نيش، سارى قوم طبقه سىنى آتلا
ياراق باتاقلقدان كىچير. چقان كوشك كوز قاماشديران شعاعى ايله
پارلايان چايدان كىچير. تامبىلا كوزلرئنى قالديرير.

تيرىل بردن — بره بويودى. سول طرفده و آرقادا يوقاريدا
كىندان داها چوق سيورى كورون تپه نك اته كينده در. آشاغىدا كىچىك
ياشيل كوكله واردر. بودا زيتون آغاجيدر. و بر نيچه باشقا بويوك
قهوه رنگلى لكه لر كوزه چارپير؛ بونلاردا كومالاردر. الوداع!
الوداع!

يولك او برى طرفينده ايلريده اوجى شيش بر قايا واردر، قايا
نك دوشى قيلينچ ضربه سى ايله چاپىلمش كى ايكى يه بولونمشدر، يول
دولاما — دولاما بر باش بو قايا ي طرف كيدير؛ جيغير قايا نك اوزه
رينده كاه يوقارى، كاه آشاغى كيدهرك بردن بره قارانغا تصادف
ايدير. سس دن و عكس صدادن جانلانير. بو يول بردن — بره حدودسز
بر سكوت، حدودسز ماوى، چىچكىلى بر اوودا غيب اولور.

کاروان کوم — كوك دوزنكاه ايجريسينده نارنج و اينجير
آغاجلارينىڭ و باغلانمش آريا دهرلرئنىڭ و قوقولى باقلا تارلا لارينىڭ
آراسينداكى يول ايله اوزون — اوزادى يا كيدير.
كىشىلر يولچيلارى سلاملاير، كوزهل قىزلار تامبىلايا تبسملر
كوندرير؛ بوراسى هله قادينلارک چادرا ئورتمه دىكى ير، «كابلستان»
ئولكە سيدر.

كون اورتا زمانى ايستى آرتديقدا، سورولرک دوندىكى زماندا
کاروان اوچ زيتون آغاجينىڭ كوكله سى آلتينداكى بولاك باشينا
دوشور. سورغو (sorgo) دان قايرىلمش چوره كر ايله قلىان آلتى
ايديرلر. سوکرا شيشمان دوکانچى دورت داشدان اوجاق قوروب،

خورجینیندان ۱۰ قدر بزه کلی فینجان چیقاردیر. بو حالدا خواجه‌نڭ بردن — بره ایتن موشتوغینڭ مصطفانڭ توفکینڭ لوله‌سینده تاپیلماسی اوستینده خواجه ایله مصطفای آراسیندا مباحثه باشلانیر؛ جهاز ایله یوکلنمش بویوک قاتیرک بونینا مینن کیچیک ساربانڭ نه کبی بر جدیت و ادراکلا بردن — بره بو مباحثه‌یه مداخله ایتدیکینی یالکز خواجه ایله مصطفای کورمیر. ساکنک برپا اولور. مه‌زیان زیتون آغاجینڭ مامیرلی کوتوکینه یاسلانوپ اوتورور. قایانڭ باشیندا، کونڭ شفق آلتیندا کورونن اوجا و یاشیل اوزاقدا کی کنده خصوصیندا نوز کوزله و آهنگدار سسی ایله حقیقی بر وقعه قل ایدیر.

اووادان اورایا ایمدی‌یه قدر بر قرده اولسون ییله چیقاییلمه مشدر. اورادا کیلاردا آشاهی اینمیرلر. اورادا یاشایانلار اورادا کی بر مرابطڭ مقبری قدسیتیندن دولایی معراج چقمش و بوتون کندیده نوزی ایله برابر آلاهاڭ یانینا چیقارمشدر.

کون اورتانمازیندان سوکرا کاروان ینده یولینا دوام ایدیر. یول بنه یوقاری قالقیر. کون باتماغا بر قدر قالمش کاروان سوک دفعه اولاراق کاییل ئولکه‌سینڭ آخرنجی کندینده دایانیر. کاروان صباح کون چیقاندا قارشیدا کی داغ سلسله‌سینی کیچوب غرب توپراغینی و ده‌لیسی کوره‌جکدر.

* *

کون چقیر آلتون ایشیقلا ریلا بوتون داغ سلسله‌سینی ایشیقلا ندیریر. ده‌لیس داغڭ اتکینده کورونمکه باشلاییر... بو کند تیریلتن ۲۰ دفعه بویوک و سود کبی آغدر. اونڭ یانیندا که‌نیش — متحرک زمرد رنگلی، اویناق و اوزون کوموش زولاقلارلا کسین بر شئی، تامیلا تماشا ایدیر...

سسز و حرکتسز دایانوب ایمدی‌یه قدر عمرینده اوزاقداندا اولسا، کورمه‌دیکی بو منظره‌نی ایچر کبی باقیر: فرانسیز شهری و دکن...

سوکرا یوزینی یانینجا کیدن (لاقری) یه طرف چه‌ویروب قار شیسیندا یوزی ئورتولی بر آدام کورور و کولور... آخ! بو چادرادر... تامیلا بونی بوسبوتون اونوتمشدر... ئوزینڭده یوزینڭ آشاهی قسمینده آغ تولدن یاشماق واردر. عرب ئولکه‌سینده قادینلار ایودن یالکز یوز لری ئورتولی چیقاییلرلر. دییرلرکه، اونلار سوک درجه قاپالی بر حیات سورورلر... تامیلا اوزون قاشلارینی بر آز چاتوب دوشونور... کوزینه بر قدر قارالنق چوکور... آتجاج بو حال تر سورمیر: تامیلا فکرا عقلینی، اونڭ قاضیڭ الی کبی آغ اللرینی و نازیک قارا بیغلارینی کورور. و الینده کی قارغی ایله قاتیری ووروب تله‌سیک سورور.

* *

بو خرستیان کندی نه کورونه‌ک یردر!... کند اوجا دیوار ایله حصارلانمش؛ حصارک اوزون و دار ده‌لیکلری وار. کند کیدن یول کاییل یولیندان تخمیناً اون قات انلیدر و کلوب حصارک دیر دروازه لریندن کیچیر. دروازه لر تامیلاڭ و طنینده کی داملارداندا بویو کدر.

آلیاندر آغاجلاری ایله ئورتولی اولان زواللی کومالار بو بویوک داش ایولرینڭ یانیندا نه قدر کیچیکدرلر... کیتدی کچه ایولر سانکه اوجالیردی. بونلاردان بری هاموسیندان اوجا قالقوب اوجی شیش مناره‌یه بکزه‌ر کبی کورونور و اورتاسیندا بویوک و دکیرمی بر کوز وار.

لاقری تامیلا یا تله‌سیک سوسماق اشارتی ایدیر.

سوگرا بو ايوك خريستان مسجدی اولديغینی و او کوزه بکزه شئيگده کون ایله برابر حرکت ایدهرک وقتی کوستردیکینی آکلادیر. تامیلا کیتدیگجه داها غریبه و داها یکی شئیلر کورور... لاکن مه زیان بو حالدا آجیقلی بر باقیش ایله تامیلا یا باقدی. بو سیرادا سس کوی قالقیر! تامتاملارک و قه نییرلرک (*) صداسی، توفنک آتشلری، باغیرتی کاروان کیچن کوچهنی دولدیریر. هر طرفدن های — کوی و شادلق ایدن دستهلر، کولله صدالری آراسیندا قالوب قولاقلاری دوتولان، کونشک شفق آلتیندا آغ دیوارلارک پارلیتسیندان کوزلری قاماشان تامیلا هارادا اولدیغینی و هارایا کیتدیگینی بیلمیر. کوزلرینی آچوب ایکی الی ایله قاتیرک اوستینده کی کجاوه نلک هر ایکی طر فیندن یاپیشیر.

قاتیرک نالالارنک سسی تامیلانک قولاغینا دکی. قاتیر دایانیر. تامیلا ئوزینی بوبوک دوز بوجاقلی بر حیاط ایچریسینده کورور. حیاطک دورت طرفینده، آشاغی مرتبه ده اوتاقلار یوقاری دا ایسه محفظه لی بالقولار کورونور.

اییه ک پالتار و قیمتلی داش — قاش ایله بزشم قادیلار بو بالقولاردا اوتوروب، تامیلا یا تماشا ایدوب، کولومسه ییرلر، اونا اوزاقدان اوبوشلر کونده ریرلر. عین زماندا مصطفی و مه زیان احتیاط ایله اونی قاتیردان — ایندیریرلر.

* *

بو قادیلار عقلی نلک باجیسی وقوهوملاری در. اونلار، کلینی دیوارلاری ماوی بویانمش کوزه ل بر اوتاغا آپاروب، سه ویر، ئوپور حسینه حیران

(*) تامام
قه نه بر
موسیقی آلتی در.

اولوب سه وینیرلر... اونلار توکلی خالیلار اوزه رینده تامیلانک دوره سینی آلاراق مربا، شکر بورا، بزکلی فینجانلار ایله قهوه یه قوناق ایدیرلر. سوگرا اونا کندلری، اکلنجه لری و مشغولیتلری حقیقده سؤاللار ویریرلر. تامیلا ئوز سفری، ایتی پیشیکی و لهیلکی خصوصیندا کی تاثیراتینی قل ایدیر. قادیلار بونک ققلینه کولور، اونی «داغ کو کرچینی» دییه آدلاندریرلار. و بونا ساریلوب ئوپورلر. ئوز آزالا ریندا تامیلانک آکلما دیغی بر دیل ایله دانیشیرلار.

ساری و ماوی رنگده ایکی تاختا ساندیغی دا همان بوماوی اوتاغا کتیریرلر. قادیلار عقلی نلک تامیلا یا باغیشلادیغی کوزه ل شئیلری ساندیقان یاواشجا چیقاریرلار. اوزون و مباحثه لی مشاوره دن سوگرا بونلارک اک یاقشیلارینی بر طرفه قویوب تامیلانی کینیدیرمه ک باشلا ییرلار. غروبه بر آز قالمش کلینک زینتی بیتیر. کولوش حیرت و سه وینچ سسلری آلتیندا تامیلانی او بری اوتاغا آپاریرلار. پرده قالقیر، تامیلا ایچری داخل اولور... ایچری کیره ر — کیرمز بردن بره قورقور، کری چکیلیر؛ چونکه قارشیسیندا ایشیق چر چبوه سی ایچریسینده باشقا بر کلین اونا طرف کلدیکینی کورور!...

ینه کولوش صدالاری اوجالیر: «خا خا خا!... آی قیز جیغاز، احمق اولما، اودا ایله سن ئوزنسک!»

تامیلانی یاواشجا اوتاقدان اوچ یردن آسيلمش قیرمیزی لامپالارک ایشیغی آلتیندا کی کوزکولی دولابا طرف ایتله ییرلر.

* *

تامیلا الی ایله کوزکونی یوقلا ییر، کوره سک بو کورونون اونک بوتون بوی میدر؟
آه، زواللی یازیق کیچیک قالان کوزکو! تامیلا هیچ بر وقت

او كوز كوده ايكي ياناغىنى بردن كوره يىلمزدى! تاميلا دوغرونداندا كوز كوده ئوز عكسى اولديغىنى آكلاير، كورور. دوغرونداندا كوز كو قارشىسىندا دايانوب ايرى كوزلرىنى كوز كويه تيكن بو كيچيك كلن (تاميلا) در. تبسم ايدير. چونكه بالاچا كلن تاميلاڭ احتمال ايتديكىندىده كوزل كورونور.

بس قاديانلار نىجه اولدىلار؟ اوتاڭ اچرىسىندى تمام يالكر قالدى. اوتاڭ دوغرونداندا كوزل بزمىدى. خالچىلر، زىلى بويوك كورسىلر، ايهك ئورتوكلى تخت، ئوز ضاسى ايله اوتاڭى كوندوزه بىكرىدن چراغلار، اوتاڭا باشقا بر كوزللك ويىرلر... اوتاڭ كونچىندى دمير بخورداندا ايسه كوزل قوقولى بر شى يانير... تاميلا بونا طرف كيدير؛ بونڭ يانيندا دايانوب، باشىنى دمير قوتويا طرف اوزادير. آنچاق بردن كوزلرىڭ خومارلانمىسى، يوره كىڭ — برك دوكونمىسىنى و ياناقلارنىڭ قىزىشماسىنى حس ايدىرك كرى چكىلر... ياناقلارنىڭ قزارديغىنا باقماق ايچون... — كوز كىڭ يانينا كليز... خاير، آل ياناقلار اولديغى كىي در. اوتاڭدا كىمسى اولمادىغى ايچون تاميلا اولكىندىده آرتق كوز كويه باقىر... بويوك بر دقت و لذت ايله پالتارىنا و كوزه للكىنه كوز يتيرير...

طمنهلى توى پالتارىنا رونق وىرمك ايچون تاميلا باشقا — باشقا ضعيتلر آلير. دياردان كيچىركن كوردىكى كلمه رقاصىلرى تقيدا كوكسىنى زىلى آغ كىسئى كوينه كىڭ آلتىندان قاباردىردى. كول رنكىلى زىلى پالتارلا بورونىش شومال وجودىنى آكوب اوجى بالدىرلارنىدا بورولمىش ياشىل وكن ايهك شالوارىندان آشاغى، بالاچا زىلى باشماغىنا باقماق ايچون، ساغ آياغىنى يارىم آددىم ايلرىه قويور. شىهسز پالتارى كوزه لدر... ئوزىده سەويملى در! بردنبره ئو زىڭ شىوهلى اولديغىنى دويور. كوز كويه باقوب ئوز كوزه للكىنه

تماشا ايتمك تاميلاڭنى چوق خوشلاندىرير. او، ئوزىنه بو خصوصدا بر شىلر سويلەمك اىستىر. چىپلاق، توتوخ، كىرپا كىي قوللارنى يواشچا قالدىرير، دىرسە كىنى قاتلاير و قىرمىزى دىرناقلى بالاچا بارماقلارنى كيچيك آغزىنا ياقلاشدىروب ئوز عكسىنه ئويوشلر كوندىر مەك اىستىر. او، بردن — برە آرقا طرفدە بر كولەك كورور. اوتاڭچاق تىترە بەرك دونور... بو جوان مغرور و كوزل سوارىدر.

تاميلا ايچون اونڭ قوجاغى حاضردر. باغرىنا باسىر، يوزىنى يوزىنه ياقىنلاشدىرير... تاميلاڭ رنكى قاجىر؛ ئوزىنى ايتىرير، — يواش — يواش باشى كرى دوشور. سىز و ارادە سز، دوداقلارى بر آز آرالى و كوزلرى يومولى بر حالدا ئوزىنى تسليم ايدىر...

III

محبت

تاميلاڭ ارە كىتدىكى كوندن ايكي آي كيچىر. هله دونى ايدى... تاميلاڭ بونا شىهەسى يوق ايدى... بونى بو كون صباح زمانى ايتىلرى تاميلايا سويلەمش و هر هفته اولان حادثەلرى خاطرلاتماق و بارماق سايى ايله اوزون مباحثەدن سوكرامىلايا ثبوت ايتىمىلر.

تامىلاڭنى ايناندىرىقدان سوكرامىلايا، اونلار ظرافت پانە سويلەدىلر كه «آرواد»ك بو قدر آربنى سەومەسى مناسب سايىلماز. تاميلاڭ بو سوز لردن دوتولوب، كوزلرىڭ بويودىكىنى كورونجه اونى قوجاقلايوب، كولدىلر و بوتون سحرى بوش — بوشىنا كيچىردىلر...

تامىلاڭ ايتىلرى تسادت و يمينە تاميلا ايله بر ايوده اولورلار. حياطك اوچ طرفىندە اوچ منزل وار، دورىنجى — طرف ايسە آمبار، تويە و خرمن و اونڭ آلتىندا دروازه واردر.

تسادتڭ ارىڭڭدى سىددىر. سىعدى بلىدە ادارە سىڭڭخواجە سىدر.

ييمينه نڭ اري ايسه اولجه سپاهي اولان، ايندى ايسه بلديه محافظى اولان بويوك مقلوبدر. عقلى به كلىنجه اونڭ ايكي خدمتى وار: محكمه ده كي قوللويغىندان سوايى حربى خسته خانه ده مترجم لك وظيفه سيني ده ايشا ايدير.

بونلار هر اوچى ساكت و راحت ياشايرلار. قاديئلار ك هر اوچى كنج و شندرلر. يمينه و تسادت بر كونده اره ويريلمشر، و هر ايكي سينيڭ جهازى دا بر درجه ده اولمشر. كيچن ايل هره سى كوڭ بر اوغول دوغمشر. بو صورت ايله اينجيكلك ايتمه هيج بر احتياج يوقدر؛ تاميلا بورايا كلن كوندن اعتبارا بونلار هر ايكي سى خردا جا «داغ كوكرچيني» شهرلى خانمى ايتمه چالشيرلار و هر ايكي سى تاميلايا قارشى مهربان اولماقدا مسابقه ايديرلردى.

كيشيلرده باشقا سبيلردن دولايى بويوك بردوستلق ايله ياشايرلار: ئوز خدمتلىرىنىڭ اهميتىنى درك ايدىر، بو خدمتلىردن دولايى عرب محله سينده بويوك احترامه مالك اولديقلايرىندان اونلار ساده آداملار آراسيندا غوغايه سبب اولان خردا مسئله لره دقت ويرمه ديكلر ينى كوستر مك ايچون دائما ساكت ياشايرلار... بوندان علاوه اونلار كوندوزلىرى از كوروشورلر؛ آقشاملار ايسه هيج بر وقت تك (ماروتيان) قهوه خانه سينه كيشميرلر، بعضاً تصادفاً هر اوچى بردن ايوه قايتىدقا، هر كس ئوز منزله تله سير... نهايت — بونلار ك بر پارا مشترك منفعتلىرى ده وار: بونلار ك عمومى بر «باغلارى» يعنى شهردن ايكي كيلومه ترو اوزاقلىغىندا (ره به وال)ه كيدن يول ايله دكنر آراسيندا اوچينڭ بر پارچا يرى و ايوى وارد.

همان باغ خصوصيندا صحبت ايدىر كن، بو كون سحر يمينه و تسادت تاميلا نڭ ايكي آيدان زباده ارده اولديغى سويله مشلردى. كيچن ايللرده اولديغى كى بو ايلده يايڭ اڭ ايستى — زمانى اونلار

بر نيچه هفته باغدا ياشاماق فكرينده درلر. بيچن وقتى كلمشدر... ارتق يولا حاضرلاشماق لازمدر.

* * *

واقعا مسئله ارتق سفره حاضرلاشماق اوستينده در. احتمالكه بو قاديئلار اوزاق شرق سفرينه حاضرلاشمايدىلار بوندان از وورنوخماز ديلار. تمام اوچ كوندركه، يمينه و تسادت چالشيرلار. بالقونا چيقيز، آشاغى انير، سندا ليالارى ييغىرلار، دولايى آچىرلار، دولى ساندىقلارى بوشالديرلار، بوشلارى دولديرلار، پالاس و خالچىلرى آچوب قاتلا ييرلار، ينه ييغىرلار و آرا سيرا حديندن زباده يورولديقلار ينى اظهار ايله اللرىنى ساللايوب، ينده ايشه دوام ايدىرلر... تاميلا دا بونلاردان ئورنهك آلاراق بونلار كى، چالشماليدىر. اونڭ ايچون اودا بونلار كى چالشير، لازمى شئىلىرى ييغىشديرير باغلاير — آچىر و تولايير. بونلارى آنچاق ئوز ممنونيتى ايچون ياپىر. نهايت ابو قارما قارىشقىلى دورى بر قدر ساكتلشير. اون — اون ايكي عدد رنكلى ساندىقلار حياطدا دروازه نڭ قاباغىنا تابوت مسخره سى كى دوزولدى. بو كون حاضرلڭ سوك كونى اولديغى ايچون ابو خارجينده بر چوق ايش كوروله جكىندن ايرتەدن ايشه باشلامالى ايدى. تاميلا بو كونه قدر ايوذن يالكنر ايكي دفعه ديشارى چيقمشدى. او هله ده لىس قاديئلارنىڭ كىيدىكلرى پالتارلاردا آليشماهشدر؛ دوز قيرچينلى آغ شالوارى كوله — كوله كىيمكه باشلاير... اكر قىرمىزى قايتانلارى دا اولسا ايدى اودا قاينى مقلوبه بكنه ردى...

كوله — كوله چادراسينڭ اوچىنى كوزىنڭ آلتىنا كنىره رڭ هر ايكي اوچىنى اكسه سينده دو كوله يير، سو كرا باشىنى بدنىنى چادرا

ایله ئورتور و چادرانك اوست طرفینی آلتینا قدر چكهرك قاشینك اوستینده كمان كبی بو كوب ساقلاير.

سوگرا ئوزینه باقماق ایچون بویوك ساندیقلى كوزكونك قار شیسینا کیدیر؛ كوزكونك قاباغینا چاتار — چاتماز هوندوردن كولمكه باشلاير...

ای رحملی آلاه، یا خالق، بو جین کیمدر؟ بو كوزهل كوزلی قادین هانسی شیطانك و کیلی در؟ بو آغا بورون و کیزله ن قادینلار کاییلده كونده لن قاتیر یوكله ن میتلی آکدیریر. دوغرودان دا بو جینك كوزلری كوزه لدر. تامیلانك كوزلرینده كوزه لدر... چونكه تامیلا بو كوزلرك اونكکی اولدیغنا اینانمیر. و هیچ کس یلمیركه، بو کیمك كوزلریر. بو كوزلرك ییلنمه مەسی چوق اکلنجه لی بر حالدر. دوغرودر اونی قورقودان چادرا او قدرده قورقونچ دکل... ایکی ده نه باشقا جینده یل کبی ایچری داخل اولور. — کیدهك — کیدهك!... بو کون كوزكوده ئوزینی بکنمك وقتی دکل!

ایلتیلرك هر ایکسی عینی زماندا دانشدیقلاری ایچون تامیلا كولهرك هانسنينك یمینه وهانسنينك تسادت اولماسینی یلمكه چالیشیر...

* *

ایمیدی اونلار دار نردبان واری داریسقال بر دونمه ده درلر. بری دیگرینك آردینجا کیچیک آدیملار ایله ایلریله ییر. و باسدیقلاری یری کورمک ایچون یره باقاراق ئوز کلاباتین باشماقلاری ایله چنقیل اوزه رینده احتیاطلا حرکت ایدیرلر؛ آیاقلا ریندا کی خلیخلار چنکیلده ییر؛ کوكسلرینده ایسه آغ خلعت و چادرانك قاتلارینی دوتمش اولان دیر ناقلا ری خینالی دورت ده نه بارماق کورونور.

بو صورت ایله اونلار شهر دروازه سینك بریندن دیگرنه کیدن و دکر ایله پارالهل بویوك بر فرانسیز کوچه سینه کلوب چقیقلار. کوچه لازمی قدر انلی اولدیغی ایچون اوچی ده برابر شهرك آروپا حصه سینه طرف کیتمه باشلا ییرلار. یولا دوام ایتمكه برابر، بیجیلتی ایله دانیشرلار، بردن — بره كولمکلرینی کوچ ایله ساقلا یوب سوسورلار. قاریشیق جمعیت اداره سی قارشیسیندا انلی و اوزون اسقامیا واردر. بو اسقامیانك اوستینده الینده جیغارا و یانیندا خرده بر فینجان، درزی کبی بارداش قوروب، بر کیشی اوتورمش. او دیوارا سوو که نوب مورکوله ییر و وظیفه سیننی ایفا ایدیر. بو ماقلوف در.

ماقلوف یانیندان کیچن و که نیش، شیشکین شالوارلاردا کیز لنوب غیب اولان بو اوچ قادینا فکر ویرمیر؛ قادینلار کیچیرلر. ماقلوف نراکتسزلکله الینی قالدیریر و جیغاراسینی حرکتسز دوران یوزینه یاقینلاشدیریر. بوغچایا بکزه یین بو اوچ قادین یوللارینا دوام ایدهرک یاریم سسله دانیشرلار. مستملکه خسته خانه سینك قارشیسیندا دایانماغا مجبوردرلار، چونکه سارایك یانیندان بر دسته نشانچیلار ئوز سوارى ضابط قوماندانلاری ایله کیچیر. اونلار، کلیسا حصارینك آرقا سیندا کیزله نیر. تامیلا حصارا سوو که نهرک بویوك بر تعجب ایله كوزی ئوکیدن کیچن لاله کون ماوی دونلارك آقیتسینی و اونلارک پارلایان سونکولرینی سیر ایدیر.

بولوك طرفیندن قالدیریلمش اولان توز — یاتدیقدان سوگرا اونلار کلیسا حصاریندان چیقوب یوللارینا دوام ایله بحیر و مزایت ماغازاسینا یاقینلاشیرلار.

مزایت ده مقلوب کبی یانیندا بر فینجان قهوه دوکانیندا اوتورمشدر. دوکانیندا مزایتدن باشقا کیمسه اولما دیغی ایچون بو اوچ قادین سرعتله دوکانا کیریرلر. و بر نیچه ثانیه ظرفینده ئوزلرینه لازم اولان

شئىلر ك آدىنى بىرلەندە مزايتە سويلەيدىلر. بونلار ايكىرمى يە قدر مختلف شئىلر سويلەيدىلر. مزايت بو شئىلر تەكرارنى، ايضاحىنە لزوم كورمىر. قادىنلار طلب ايتدىكلرى شئىلرى بىر بىر سايوب، بىردىكىدن سو كرا مزايت آياغا قالىق. هيچ آرتق حرەت كوسترمەدن يالەن آياقلا ريلە دوكاناڭ ايچرىسىندە ايلرى، كرى حرەت ايدىر. بعضاً مردبوه نە چىقوب اينىر. مەمادىا كيدوب كلىردى. (۵) دقيقە ايچرىسىندە اولجە مزايتك اوتوردىغى يردە ايمدى قونسەرو، قورده لە، آياق قابى، عطر، دولكر آلتىرى، توربالار و شاملار بىر يە توپلانير، داغ شكلى آلير... بىر شى اونودولماشدر. حاضردر. بويورك!... بو داغ كىي بىغلان شئىلر ك آرقاسىندان تاجرك دوزكون خطلى آئورى ساققالى كىي ساققالى كورونوردى.

* *

كو كىرچىك سەن، بوسوتون ئوزكى ايتىردك؟
حقيقتا تامىلا آز قالمشدىكە ادبىز بىر حرەتدە بولونسون...
ايش بوراسىندادركە خلق محكمەسى مزايتك دوكانىڭ يانىندادىر و محكمەكە قارشىسىندا بىر نوبىتچى كىزىر... بو نوبىتچى ايسە عقلىدر. عقلى!

تسادت و يمينە تامىلانك چادرا آلتىندىن سىنى چىقارماق ايسەمەدىكىنى و حتا «عقلى» كلمەسىنى سويلەدىكىنى ايشىدىلر. جلد تامىلايا ياقىنلاشاراق داغ چوجوغىڭ محكمەقايسىنادوغرو حرەكىنى و قىتىندە دايدىزدىلار. تامىلا محكمەكەكە قايسىنا دوغرو حرەتە حاضىرلايدى.

— بو نە خاصىتدۇر؟.. كوچەدە كىشى ايلە دانىشماغكە مناسبت سىز قىرسىز اولدىغىنى او يىلمىرمى؟..

— يوقسا ئوز آدىنى كولونچ بىر حالدا سالماق ايسەيىر؟...
تامىلانى بىر طرفە چكەرك ياواش سى ايلە دىيىلر: «سەك عقلى ايلە اولان صحتكى سىر ايدىلر، چادرايا بورونمش بو قادىنك عقلىك آروادى اولمايدىغىنى خەن ايدە يىلەرلر... حتا بوقادىن باشقاسىڭ خانىي ياخود ئوز خانىلارنىدان اولدىغىنىدا احتمال ايدە يىلەرلر... كىشىلر چوق قىسقانچىدلار!... او زمان واقع اولمش وضعيت نتيجهسىندە ايش جدى بىر رەك آلا يىلەر».

عقلى تامىلانك يورە كىنك اونك ايچون ياقىندا دوكوندىكىنى يىلە حىن ايتىمىر... او عادىتى اوزرە ستونلارك آرقاسىندا مەيىن ئولچولى آدىملارلا كىزىمىر، ستونلارك آراسىندا قايتانلار سالانير.

اوچ اوزون سونكول كوزلى جىلر كوچەكەكە نشانچىلار قىشلاسىنا كىدن دونومىندە كوزدن ايتىلر، بىر دقيقە سو كرا اونلار (بەرباسقوى) نك بقالە دوكانىندان چىقان كورونورلر. بىر آز داها سو كرا (لەزە نك) قنادى و (والىتسك) عطر دوكانىندا بولونورلار. بويلەك ايلە كوندوز ساعىلرىنى لازىمى شئىلر آلماق، كىمەكە صرف ايدىلرلر. يىمكىن سو كراكى و قىلرىنى قىر ئوستە كىتمەك، دىيىلر ايلە وداغلىشەك و نەيت يولا چىقمادان اول آلالهك حىمايەسىنە سىغىتماق ايسەيىلر. بونلار هاموسى ايكى كيلومەترولق بىر يولى كىتمەك و بىر نىچە ھەتە ايلورنىدن اون دقيقەكە مسافەدە بولونان بىر يردە وقت كىچىرمەك خاطرىسى ايچون ايمش، فقط بو حقيقتا دە ضرورى ايدى.

بودر بو اوچ خيالت دىكر اوزەرىندە يوكسەكە قالمش اولان اوزون و دار يارىم آدا ئوزەرىندە بولونان يالىدا كىزىمىر. مىسلمان قىرستانغى اورادادىر... بو اوچ قادىن بىرى — دىكرىڭ آرقاسىنجا ياواش — ياواش يىيىوب كو ك اوت و آغاجلارك آراسىندا آغ — آپپاغ آغارىرلار. كىرپىچ، ياخود مرمىر باش داشلى و كوشەلى قىرلر

ياريڭ آدانڭ سكوڭى ايچرىسىندە ياشىللىق و دالغالار آراسىندا اويومش كىبى كورونورلر...

تامىللا ايتىلىرى ايله برابر بر قبرىڭ كىنارىندا اوتوردىلار. بو قبرى تامىللانڭ قاينى آناسى طالب سىد منصورك قبرىدر... تامىللا طالب سىد منصورك قىزلارى طرفىندىن تعريف ايدىلدىكىنى دىكلەيىر. بس او برى قبرىلر كىمڭ درلر؟... اورادا؟... ھە او قبرىلر قادنلارڭ قبرىدر... بورادا تسادتڭ آناسى ياتوب... ھە... تىسمەلىدر. تىز آياغادوروب، شىھرە قايدىرلار. تامىللانڭ كوكلى اولدىقجا شادىر؛ چونكە قارشىلارىندا سىرلىش شىھر سانكە اونلارى چاغىرىر، اونلارا تىسم ايدىر. شىھر ماوى كورفزك اوزەرىندە ياشىل تىپەنڭ اتكىندە آغارىر.

يارادان و ئولدىرن آلاھ! فرانسىز كوچەسىندىن دىكرە، داغا دوغرو كىدن بو دار كوچەلرڭ آراسىندا نە قدر ايولر وار! بو كوچەلر نە غرىبەدرلر. بونلار دار اولماقدان باشقا آز قالىر ايولر برى — برىنە تىشىسەن. بورادا كوكلڭ آنجاق بر قىسمى كورونور. بعضا بونلار عادتا بر تونەلە كىرىرلر. بورادان كىچەركن بو اوچ قادين پىچىلدا ياراق دانىشىرلار؛ چونكە، دروازەدە بر ايكى ادام كورونور. سوكر اونلار يوقارىدا بولونان پىجرەلرڭ برىندىن بر چىلاق ال كوروندىكى ايچون كولوشورلر.

ساكت!... بوزىر حرمتلى قوجا سىد عبداللەڭ ايوى. تسادت ساقسى پىلەكانلار ايله يوقارى چىقىر، الى ايله قاپونڭ ئوزەرىنە چالىنان ايتى مسمارلرڭ آراسىندا ير آختارىر. يومروغى ايله اوچ دفعە قوتلە قاپونى وورور.

بر نىچە دىققەدن سوكر اغير قاپو سىزىجە آچىلىر... تامىللا ايتىلىرىنڭ دالىنجا ايچرى داخل اولور. و دىوارڭ يانىندا حركتىز و آغ كوزلىرىنى اونا برەلدن زىنجىنى كوروب باغرىر.

تامىللا اوركوب ايتىلىرىنڭ آرقاسىنجا ايلرىلەيىر. ايتىلىرى تامىللانڭ زىنجىدن قورقماسىنا كولورلر. بونلار پىلەكانلار ايله يوقارى قالقىرلار. يوقارى چىقار — چىقماز تامىللا چادراسىنى كوتور مەلىدر. چونكە اوچ قىر قادين چادراسىز و ايو پالتارىندا اللرىندە يىلىك و آياقلارىنڭ برى كرىدە بونلارى سلاملايىرلار. بو قادنلارڭ برى ايكىنجىڭڭ آناسىنا؛ اوچىجىنڭ ايسە نەنەسىنە بىكرەيىر... بو اوچ قادين سىد عبداللەڭ آرواتلارىدر. نەنەيە بىكرەين ايو صاحىبىنڭ دوردىجى آروادى خىرداجا مىنا طرفدىن عذر اىستەيىر. چونكە مىنا ارىنڭ يانىدا اولدىغى ايچون اىستەكلى قوناقلارى قبول ايتىمكدن — محرومدىر...

بو قادنلار كورونوركە، ئوز آرالارىندا اولدىقجا ساكت ياشايىرلار. بر چوق خوش بىشدىن سوكر كىچىش اولدىقلارى بويوك و بىزەكلى اوتاقدا بونلار ھراوچى برى دىكرىنە قارشى تراكىدە رقابت ايدوب اوچىدە عزيز باجىقلارىنا حرمتدە مضايقە ايتىمىردىلر.

تامىللانى چوق تعريفلەيىرلر، اونڭ اللرى حورى اللرى كىبى، كوزلىرى جىران كوزلىرى، آغزى تىشىش ناز، دوشلىرى ايسە بر يووادا ايكى آغ كوكرچىنى آكدىرىر. ايمدى تامىللانڭ ارىنڭ تامىللانى نە ايچون نازلاندىردىغى ھركىسجە آيدىندىر. (بونى بوتون شىرىلىر). طىبىعى دركە، بويە فسونكار بر كوزەلە مالك اولان عقلى وارلى اولدىغىنا باقماياراق ايكىنجى بر آروات آلمانغى عقلىنەدە كىتىمىر. تامىللادا بونى آكلايىر... تعريف سىلىرىنى ايشىتىدىكى زمان تامىللا كوزلىرىنى يىرە تىكەرك برچوق سحرلى شىلردە دوشونور... و عقلىڭ ايوينە باشقا بر قادين كىتىمك احتمالى فكرىنە كلىدىكەدە، اندامى لىزەيە كلىر.

بر نیچه دقیقه کیچمش تامیلا قارشیسیندا عقلی نی کورور. سیدالخرقی مسجدی بورایا چوق یاقیندر. تامیلا ئوز ایلتی لری ایله ایچری کیردیکی زمان، کوک، یاشیل، و قیرمزی فنارلارلا ایشیقلاشمش بویوک، زیتسز و شیش تپلی کونبک آلتیندا عقلی نڭ کورلایان و آرام سسی ایشیدیلیر. آند ایچمهدن اول دوشون! اونوتماکه، آلاسه قدستی تانیما یانلارا و آندیندان قاچانلارا جهنم جزاسی ویریر.

عقلی اوزون یاشیل و ساری بایراقلارلا احاطه ایدلمش آغ مرمر مقبره نڭ یانیندا دوروب، دقیقه نڭ اهمیتی اولدیغینی درک ایدیر. و رولینڭ اهمیتی بیله رک باشینی یوقاری قالدیروب، اللری آشای سالیتمش بر حالدا قارشیسیندا دوران چال ساققال بیتلی قوجایا ئوز مغرور باشیلا باقیر.

تامیلا صباحکی کبی یوره کی دوکونور. دعانی اونوتمشدور. ییمنه اونی دیرسه کی ایله وورور. تامیلا تیز دعا اوقوماغا باشلاییر... تسادتده او بری طرفدن دیزی ایله تامیلا دوقونور. نه اولمشدر؟ تامیلا هیچ بر شی کورمیر. آخر نه اولمش؟ تامیلا بیتلی قوجانڭ آهسته و اوجا سس ایله سویله دیکی آندی ایشیتمه مشدر. او دیمشدی که:

— آند ایچیرم که منیم لاپ کیچیک آروادیم، منیم شرعی طلبیمدن امتناع ایدیر. اونڭ کوچ ایله بونا مجبور ایدیلیمه سینی رجا ایدیرم.

IV

بورج

ایکی آی یاشادیغی باغچادا تامیلانڭ بر شئی دن خوشی کلیر؛ بو اوجا بوداقلی آغاجلار آراسیندا (ره به وال) طرفه کیدن یولدان

آیریلان و باغچایا دوغرو دونن جیغیردر... بوندان باشقا سیتی بر صورتده کوکرمش قارق، نار آغاجلاری و یاسمنلرک یاشیل و کوللی بر چرچیوه وجوده کتیرمه لری ده تامیلا یا خوش کلیر. قیرمیزی دامی آسمانه یوکسه لن آغ ایو آلتیندا لپه لر اوینیان و اوجا قایا طرف کیدن بویوک پله کانلار، میوه لی آغاجلار، کولر آلاجا قاران لندا قیزیل کول کوللاری آراسیندا اکلشوب استراحت ایتمک تامیلانی دها چوق اکلندیریر، اونا داهادا خوش کلیر... تامیلا ئوز ایلتیلری ایله یاشیل چپرلر آراسیندان کیچوب، اسکی (ماوریتان) اسکله سینه کیدیر. اورادا آیاقلار ایله قوما جوماراق لپه لنن دکره باقیر.

تامیلا آقشاملار دکر دالغالارینی ایشیقلا ندیران بویوک قلعه نڭ یانینا کیدیر. او، پولاد له تتلار اوزه رینده حرکت ایدن، بری تره دن، سسلنه رک توستی براقان بر ماشینی کورمکه کیتدی. بو کون تامیلا بوپورتاغال آغاجلارینڭ کولکه سینده و دکیزک یانیندا تکجه قالماق ایسته یردی.

تامیلا ئو کینده اولان اوجی — بوجاغی کورونمه یین زمرد کبی دوز مسافیه، اونداغرق اولان لاجورد دکره باقیر. کوش باتماق اوزه در. و قیرمیزی شفق لینی سودا سورویور. اونلار پارچالاییر. و حدسز آغ لکه لر اوزاقلارا دوشه یر. فرانسز یلکانلاری ئوز اوچ بوجاق یلکانلارینی آچاراق ایکی بر — ایکی بر عین طرفه حرکت ایدیرلر، اوزاقدا دکیزک هموار سطحینده اوزاق بر توستو قاریشیق و دوتون خطر یازیر.

یایڭ ساکت و که نیش آقشامی راحت بر سکوته قاریشیر. تامیلا بونلارک هاموسینی سیر ایدیر. آتجاق هیچ بری سینی کورمیر. بو آقشام داهادا ده رین کورونن بیکلرینی بعضاً آغیرلاشان کوز قاپاقلاری نورتور.

خفيف بر تبسم اينجه و هموار ديشلرينڭ ئوزەرىندە كى آل دوداقلارنى آچىر؛ و باشلادىغى تىكىشى اوزەرىندە اونڭ ظريف و آرا بر تىترەين كەربا بارماقلارى حر كىتىز دايانىر.

بردن وجودىنى جوشغون بر صورتە تىرىدوب، قالقدى، آهستە آغ و ايهك ئورتويە بورونوب حصارا طرف ايلرلەيىر. اورادا دايانىر و ياشىل خىابانە كوز كىزدىرىر؛ بر آز سوكر ا عقلى اورادا كورونمەلى ايدى. . . .

عقلى اوچ كون اول الجزايرە كىتمەشدى. ابولندىكلرىندىن سوكر ا برنجى دفعەدر كە اونلار بر نيچە كىجەلك برى — برىندن آيرى دوشمشلردى. تامىلا عقلى نڭ كىدەر كىن كوستردىكى التفاتلار و تىز قايداچاغى خصوصىندە كى وعدەلرەنە باقمىيلاق، ئوزىنى بوسبوتون ترك ايدىلمەش حس ايتدى. اونا اويلە كلىردى كە او، آرتق اولكى كىبى قىس آلا يىلمىر. نە قدر فكرىنى داغىتماغا چاليشىردىسادا، راحتسىزلك و فكر بورغونلغى، روچىنى ازىردى. . . و برنجى كىجە اوتاغا كىرىر كىن ياتاقدا (عقلى) نڭ هر كون كىيدىكى، آنچاق بو كون ال وورولماش قالان عباسىنى كوروب، آغلاماغا باشلادى، و اودلى كوز ياشلارنى ئوزىنە توكولدى. كوزى ياشلى تامىلا دىزى ئوستە چوكوب، اللرىنى كوكە قالدىردى. و آلاها شكائىتە باشلادى: — اى رب العالمين؛ سىن هر شىئى دن قىدىم و ازلەسك!.. حق و ارادە سىنڭ در... بىندە در كاهكە يوزى اوستە دوشمشدر كە، ئوزىنى سىنڭ عنايتكە قوربان ايتسىن. او، سىنڭ ابدى حكىمىتكە سىغىنىمىشدر.

بىنى تىرەدى. ايكى الى ايله قولتوقدان دوتوب آياغا قالقدى... فرحىندن كوزلىرى ياشارمىشدى.

ايكى كون تامىلا وقتىنى تكلەكە كىچىردى و نىك بىن بر حالدا بويوك فرحىدن استفادە ايتدى.

بو كىجە ئوز سەوكىلىسىنى، قايىنىڭ و كوزلىرىنىڭ صاحىبىنى كوزلەيىر كە، باشىنى اونڭ چىكىنە قويوب، اىستەدىكىنى يارىم سىن ايله اوتاناراق سىرىنى اونا سويلەيىن... بو سىرى هر كىسەن اول او دىكلەمەلىدەر. بو اعترافدان تامىلانڭ يوزى بر آز قىزاراچاق.

* *

بر نيچە كون كىچىش جوان ار — آروات نهاردان سوكر ا باغڭ ايجىندە اوتوروب، ياواش — ياواش صحبت ايدىردىلەر. بو آندا ايرى كوو دەلى و مغرور مەزىانڭ اونلاردا ياقىنلاشدىغىنى كورورلر. عقلى اونى قارشىلاماق ايجون دورور: بونلار برى دىكرىنىڭ چىكىنىدىن اوپور. واوزون — واوزون سىلاملاشىرلار.

تامىلادا ياناشىر؛ كوزلىرىنى آشاغى تىكىر واللىرىنى ادب ايله يانينا سالىر؛ قوجا قىزىنا باش اكەكە تنزل ايدىر. تامىلا باشىنى قالدىرىر و چىپلاق اللرى ايله اونى قوجاقلابوب اوپور، سوكر ائىنەدە كوزلىرىنى آشاغى تىكىر و تراكتلە چىكىلوب كىدىر. مەزىان عقلى يە باقىر و ايكى اىلىنى كوكە قالدىروب دىير:

— شكر اولسون آلاها كە، سىنى منىم چوبوق كوماما كوتدر دى. ايمدى من سىنە بىكزە يەجك نوەلرەم ايله بو تىركەدە افتخار ايدە يىلەجكم.

عقلى دوداقلارىندا تىسىملە تراكتە قارشى تراكتلە جواب وىرىر.

— حقيقتاً من افتخار اولونماچاق بر نسلە مالك اولماق آرزو سىندە اولدىغىم ايجون آلاهاڭ ارادەسى ايله سىنڭ قاپو كا كلىدىم.

اوتورورلار و مەزىان مصطفىانڭ كىتىردىكى خبردن نە قدر شاد اولدىغى خصوصىندە كى دانىشىغا دوام ايدىر... او بو، شاد خبرى

اطرافلی بر صورتده ایضاح ایدیر. کوزله دیکی خالدا شاد خبرک اونک قلینی هیجانه کتیردیکینی سویله ییر...

باش آغارمش، قبره یاقینلاشمش اولان مه زیان بونی ایشیده ر ایشتمز، بش یاشار زیتون آغاجی کبی ینده چیچکله مکه حاضر اولدیغینی حس ایتمشدی... آلا له شاهددر که، بو شادلق خبری اصل وقتینده اونا چاتمشد... اونا بویله بر شادلق خبری لازم ایدی که، آغیر ومشکل فکرلری اونوتسون. باشینی تریدیر، ساققالینی تومارلاییر: هیهات، اوغلیم، سنه خوشبختک یوز ویردیکی خالدا من بدبختلکه دوچار اولمشام — دیدی.

عقلی دقتله بونا باقیر.

— سوک زمانلار من دوکانچی (لاخراشا) عائد و منیم کومالا ریما یاقین اولان اکین توپراقلاری خصوصیندا اونکلا مذاکره ده ایدیم. محترم سید حمیدک واسطه سیله بزبو کونلر منیم ایچون الوری شلی بر شرایط ایله اونکلا دوزه لیشدیک... اوغلیم، اخوت باشچیسی اولان سید حمیدک بزم محیطده نه کبی حرمته مالک اولدیغینی طبیعی ییلیرسک... من ده اخوتک چاووشیام. آنجاق بو رتبه یه باقمایاراق ساتیجی ئوز سوزیندن قاجدی؛ من (تیزی—اوزی) ده کی ساتیش خصوصیندا مقاوله عقد ایتمکه تله سدیم. بوتون مبلغک قد اولاراق کاتب عدل قارشیسیندا ویریلمه سی قراره آلیندی ومن سنک کین مکافاتک اولان (۱۵۰) دوروبا (۵۰) دورودا علاوه ایدوب بو خرج ایچون آیردیم... آنجاق، اوغلیم، بویوک بر یاس و تعجیله ییلمه لی سککه انسانک تصور لری نه قدر سارسینتیلی در.

دوونن سحر یولا حاضرلاشدیغیم زمان ایکی یوز دورونک یوق اولدیغینی آکلادیم! بو خصوصدا عرضحال ویردیم... آنجاق کابیل

اوغرو لاری چوق زیر کدرلر... ایمدی منیم شبهه لندیکیم هیچ برکس ده یوقدر.

عقلی سکوت ایدیر. مه زیان کوزلرینی اوزاقلارا دیکه رک دوام ایدیر:

— بوندان علاوه کورونورمش بو آلیش ویریشده کی منفعتی ده غیب ایتمکه معروض قالا جغام. البته من لازم اولان پارانی برباقدان یاخود معامله چیدن ایسته دیکم قدر وبلکده آرتق آلا بیله ردیم. آنجاق او زمان (۱۰) بلکه ده (۵۰) فیاض ویرمه لی یم یاخود توپراغک کروو قوبولماسینا راضی اولمالی یم.

هر ایکی شرطده یکی بر ایتیک وار که، بودا قیمتلی وقتک غیب اولماسیدر.

بو آرادا کوزلرینی قالدیریر:

— منیم ئوز سه وکیلی اوغلیما مراجعت ایتمه م طبعی و حقلی دکلمی در؟... ایکی یوز دورو آلتی آیلغا ممکن اولمازسا اوچ آیلغا... منه بر چوقلاری پول بورجلی درلارو بونلارک مدتلری یتمک اوزره در... عقلی یه دقت ایله باقیر:

— من سندن بو مبلغی ایسته دیکده تردد حس ایتیرم، چونکه ساندیقچالارکدا اوچ یوز دورولق بر مبلغ اولدیغینی یزنه لرک شهرده منه سویله دیلر.

اولجه قاش قاباغی توکولمش عقلی نک ایمدی یوزی کولمکه باشلاییر:

— آلاها آند اولسون که، منیم ایولنمه م خصوصینده سنک ریاقشی تاجر اولدیغکی تصدیق ایتدیم. ایمدیه علاوه ایدیرمکه محکمه یه ایشک دوشسه سنه دعوا وکیلی لازم اولماز.

صبح ایشیقلا نیرکن مه زیان قیزی ایله ودا علاشمدان کیدیر ودامادینا ۳ آیدان سوکرا قابض سز قایتاریلا جاق پول خصوصیندا بر عادی سند بر اقییر...

حسابلاشما

بو اوچ آی تر کلوب کیچیر. تامیلا، ده لیسده کی ایولرینه کلمش و بورادا یانینا کلن قادین قوناقلاری قبول ایدیر. یاقینلاشمادا اولان مسعود و عظمتلی آنالقدان دولایی ایدیلن تبریکلره قارشى کوز لرینی یره دیکه رک ئوزینه مخصوص و یاراشیقلى بر حیا ایله جواب ویریر.

او، ئوز ایلتیلریندن بر چوق شیئی ئوکر نمشدر. ایمدی آرتق بر شهر قادینی اولاراق لازمی طرزده مراجعت ایتمک، باجاریقلى بر صورتده جوابلار ویرمک، لازمی طرز حرکتده بولونماغی لازم اولان سوزلری، ایجاب ایدن وضعیتى آلماغی باجاریر. آنجاق آرینه بسله دیکى عشقى نظره آیلندیقدا تامیلا یاد دیاردان کلمش «داغ کوکرچینی» اولاراق قالیردی. او، ئوز آرنی برنجی کونلرده سه و دیکى کبی سه ویردی. تیریلت خاطراتی یادینا دوشدیکده کوزلرینی سانکه کسکین بر ایشیق تاثیرى آلتیندا کبی قیرپیر... ئوز ایو حیوانلاریتی حقیقتاً اونوتمش اولدیغینا اینانیر... سوکرا دیرسه کلرینه سووکه نهرک بویله سولغون و غمکین حیات سورن آناسینی خاطرلاییر... آناسینگ کوما ایچریسینده قارا چراغ ایشیغی ایله ایشیقلا نمش مهربان و پریشان سیماسی کوزی ئوکینه کلیر.

بو حالدا مصطفی مه زیاندان مهم بر مکتوب کتیریر:

«بسم الله الرحمن الرحيم! ایسته کلی اوغلیم، قیزیم تامیلا ننگ آری عقلی به سلام. بونکلا سنه معلوم ایتمه لیم که، سنک قاین آناک خسته لنمشدر. اونک قیزینی مصطفی ایله کوندر که، بلکه کوروشمک، آلاهاک کومکلکی ایله اونک پریشان حالى نی بر قدر دکیشه ییلسین. آرزو ایتدیکک پارانک بو کون سنه کوندر یلمه مه سی ایچون منی عفو ایت. بو خسته لك منیم فکریمی او قدر داغیتمش که، ایمدی حسابلارا باقاجاق بر حالدا دکلم.

عقلی برنجی اولاراق تامیلا یا کیتمکی مصلحت کورور. کابیل داغلارینگ خانملارینا حامله لك زمانى آنا مینمک ممانعت تشکیل ایتمز. آناسینگ خسته لکیندن ئوتری اضطرابدا اولان کنج قادین اونى خسته آناسی ننگ یانینا آپاراجاق اولان قاتیرا یاقلاشیر.

* *

بر نیچه کوندن سوکرا عقلی مه زیاندان تامیلا ننگ ساغ و سلامت کلوب، چاتدیغی خصوصینده بر نیچه کلمه دن عبارت بر مکتوب آلیر.

اوچ هفته دن سوکرا عقلی اوزون سورن سکوته تعجب ایدهرک قاین آناسینگ صحتی حقیقده مه زیانا مکتوب یازیر. ینه ده بر نیچه سطرده لاقرینگ اولکی وضعیتده اولدیغی بیان اولونور.

داها هیچ بر سوز یوق... باشقا بر شیئی یازیلماش... وایکی یوز دورو بوسوتون اونودولمشدر. بر چوق متردد حاللاردان سوکرا عقلی مه زیانک باشی قاریشیق اولدیغی ایچون باشقالارینا ویرمش اولدیغی بورجلاری آلا ییلمه دیکینی تخمین ایدیر. آنجاق اک نهایت

اقرباسى نڭ اصرارى و توصيهسى اوزىنه ده ليسده كى آيلق بازارا
كلمش كىبر واسطه سيله تيريلته بو مضموندا بر مکتوب كوندرير.

«بسم الله الرحمن الرحيم!

بزيم مهربان قاين آتامز محترم مهزيانا سلاملار اولسون! هرگاه
منيم بو ياد اورلكيم سنه آغير كليرسه اوغليكي عفو ايتمكي رجا
ايديرم. چونكه بو آدديمي آتماغا حادثات كيديشندن دولايي مجبور
اولديغيمدان شروع ايتمه يه بيلميرم. سنه سيقيتي وىرن كدره باقميا
راق احتمال كه، سن سوك دفعه ده ليسه كلديكده مندن بورج طريقي
ايله آلديغڭ (۲۰۰) دوروني اونوتمايساك. سن تحريري اولاراق بو
مبلغڭ اوچ آي مدتinde قايتاريلاجاغى خصوصينده سوز وىرمىسڭ،
دورت آيدان چوقدر كه، هيچ بر خبر يوقدر. بونكلا بيله نيجه كه من
سنه سويله مشديم بو مبلغ يزنه لريم ايله شريكلي اولديغيم باغ ايچون
تعين ايديلمشدر، بوني دا بيلمه لي سككه ساتيچى مندن بو پاراني
ايسته يير؛ سعيد و ماقلوف ئوز پايلاريني وىر مشلر و باشقا مبلغه كمانلاري
كليمر؛ سن بو پاراني قايتارماساك او زمان يا آرتق فايضلر ايله بورج
ايتمك مجبوريتinde بولونا جاق، يا خود قانوناً تعقيب ايديله جيك.
اي رقيقه مڭ آتاسى و منيم آتام! بو پولڭ منه ايكي هفته ظرفينده
قايتاريلماسى ايله سنه ياقشىلق ايدن بر شخصه ضرر وورماياجاغىكا
امين....»

ايكي هفته كيچدى. و جواب اولاراق بر سطر بيله كلمه دى.
عقلى قاين آتاسى نڭ ئولمك اوزره اولديغيني احتمال ايدير. تاميلا نڭ
دا غصه و يورغونلقدان خسته لنه بيله جكيني دوشونور. ئوز هفته لك
مواجبي ايله وظيفه سيني باشقاسينا وىرير، آتى يهرله يير؛ يولا دوشور.

*
*

هله ايشيق ايكن تيريلته چاتير: قاين آتاسينڭ حياطيندا برنجى
كوزينه ساتاشان لاقرى اولور. داش پالتار تاباغينڭ قارشيسيندا دوران
لاقرى قوه لي اللرى ايله عبا يوماغا مشغولدر. . . باشيني قالدرير.
عقلى نى تانير و اوتانا—اوتانا اونا باقير.

تاميللا لاقرينڭ آرقا طرفينده حصيرك ئوسته قيش كوشنينڭ
آلتيندا اوتورمشدر... بويوك بر شادلق ايله آياغا قالقير واللىنى
عقلى يه طرف اوزادير...

بودان راحتلنن عقلى حيرت ايچريسينده تاميللايا ياقلاشير،
سوكر كرى دونه رك قاين آتاسيني كوماسيندان چيقان كورور.

— خوش كوردېك، اوغليم. منيم ايويمه كلمك فكرينى يادكا
سالان آلاها چوق شكرلر اولسون. من سنه مکتوب يازماق و ايشله
ريمزك نه حالدا اولديغيني خبر وىرمك ايسته ييرديم.

مهزيانڭ بو كىي چييشى عقلى نى حدتلديردى، بر آز سوكر
عقلى ئوزيني توپلادى و مهزيانا دقت ايله باقا— باقا اوجادان ديدى:
— حقيقتاً سنڭ يازديغڭ مکتوبڭ آردىنجا كلمك فكرينى آلايه
كوكليمه سالدى، زيرا شهبه سز كه... آروادك غريبه خسته لكى سنڭ
مکتوب كوندرككه مانع اولوردى.

مهزيان حر كشنز دورور، يالكز كيپر يكلى يواشجا تيتره دى،
باشيني اهمال ايله يوقارى قالدردى و اعلان ايله دى:

— قوجالغڭ وظيفه سى، سود امرلك حرمتمسزلكى و فكر ايتمه دن
ديدىكلرى سوزلرى، عفو ايتمكي باچارماقدان عبارتدر.

عقلى اللرى قوينيندا اونا باقير:

— آند اولسون آلاها— دىير: سن منيم آروادمڭ آتاسى
اولديغڭ حالدا من سنه ئوز آتام كىي احترام ايتمكه حاضرم. آتاجاق
بيلمه لي سككه، آغ ساققاللار سود امرلره ئورنهك اولمايدىرلار: خصوصاً

بورجلارینی وقتینده ویرمکی ویلان سویله مەمکی اولارلا ئوكرتمە لی درلر! عقلی بو سوزلری چوق اوجا سس ایله سویله دی. اکیندن قایدان کاییللر اولدیقا یاقیندان کیچیرلر. باشلارینی قالدیریرلار. بری دیگر ایله پچیلدا شیر. کند طرفه کیتمکه جهد ایله برلر.

مەزبان یاناککی دوروب، ساکت و تشخصله جواب ویریر:

— من ایشتمیشم که، یاد آداملار و قادیلار اولان یرده، ده ییشمەدن اجتناب ایتمە لیدر. من ئوز کوماما کیدیرم و سندن دەر جا ایدیرمکه، بو ایوی ئوز ابوک حساب ایدەسک... ذاتاً سئک آروادک دوغونجا یا قدر قایدوب ئوز ایشلریکه شروع ایله سەک یاقشی اولار ظنینده یم، دوغماسینا آز قالمشدر؛ او زمان اونک دالینجا کلەرسک، من ده آلاھک کومکلکی ایله بورجکی ئودەمک امکائی تاپارام...

* *

او بری صباح عقلی کری قایتدی. ایلک اول قاین — آتاسیندان چوق ناراضی ایدی. یولدا بر چوق دوشونجه لردن سوکرا ئوزیندن ناراضی قالدی.

عقلی تیریلته کیچیردیکی کیجه نك مدتیئده تامیلانك وقوع بولان وضعیتیندن هیجانە کلمەسی و یورولماسینا باقمایاراق عقلی به قارشى کوستردیکی سهوکی و محبت عوضینده، عقلی اونى مذمت ایتمکده دوام ایله، کنج رفیقەستە آناسینك خستەلکی بارە سینده سوالار ویریردی و تامیلا بو سواللار نه جواب ویره جکینی شاشیر مش و اک نهایت آغلاماغا مجبور اولمشدی. لاقری سس کوی ایشیدوب یاواشجا کوما یا کیریر. مهربانجاسینا باقوب دییر که، اری و ئوزی آرزو ایدیرلردیکه (آرزو غایت طبیعی در!) قیزینی، دوغدیغی زمان یانلاریندا کورسونلر و بو تکلیف رد اولونماسین دیه آریا خستەلک

بهانه سی آتماغا قرار ویرمشلردر. (ذاتاً بو بهانه عفو ایدیلەجک بر بهانه در) عقلی بهانه نك حقیقتاً عفو اولوناجاغینا و آرزونك طبیعی اولدیغینا قانع اولور.

و مەزبانك ئوز دامادینی زنکین ساندیغیندان، باشقالارلا نسبتاً ال ویریشلی بورج ویرن حساب ایدە ییلمە سینی ده طبیعی کورور... عین زماندا ئوزی ده آلدیغی بورجلاری وقتلی وقتینده ویرمە دیکی نی خاطر لاییر... اک نهایت عادتاً دیار اھالی سینده اولدیغی کبی، مەزبانك دا قصانلاری اولدیغی حالدا ینه اونك قاین — آتاسی اولاراق قالدیغینی دوشونمک ایله برابر قوجانك سوزلرینه فکرلشمەدن قیزغین جواب ویردیکی ایچون ئوز — ئوزینی مذمت ایدیر.

بو صورتله ئوز دوستلاریندان لازم اولان مین فراقتی بورج آلاراق آروادینی کتیرمک ایچون تیریلته کیتدیکده، قاین آتاسیندان دولایسیله عذر ایستە یوب ئوز رایى ایله بورج مدتی نی بر قدر داهای اوزاتماغا قرار ویریر.

* *

ایکی هفته دن سوکرا مصطفی مەزبانان اوزون بر مکتوب کتیریر: «اوغلیم عقلی به سلام اولسون! بونکلا سنە معلوم ایتمە لی یم که، سن کیتدیکن اوچ کون سوکرا آروادک بر قیز دوغدی. ایمنی قایداییلەر. دالینجا کلە ییلەرسک آرادا اینجیکلک اولماسین، سنکلە ده حسابلاشماق ایستە ییرم طبیعی من سنە ایکی یوز دورو بورجلی یم، سن ایسە ایکی آیک مدتیئده قادینکی ساقلاماق، دوغدیغی زمان اوندان مقید اولماق، دعا اوقوتماق وسایر ایچون منە بورجلی ساک. نهایت منیم ایویمده کندیلرک یانیندا غوغا ایتدیکنک ایچون منی تحقیر ایتمیشک. هامو منە اکری باقیر، منیم اخوت دە چاووشلق وضعیتیم پوزولمشدر...

اونڭ ايچونده هر كاه منه قارشى ئوز بورجكى يرينه يتيرمك ايسته يير سكسه، منيم سنه ويرديكم سىدى بومكتوبى سنه يتيرن آدام ايله قايتار. اوندا آرامزدا هر بر شىئى اونودولمىش اولار. منيم بو ساده جە، طبعى، و حقلى تكليفيمه راضى اول؛ او زمان من آروادكى كرى كونده ررم. تكليفىمى رد ايتسڭ آروادكڭ دالينجا كلمك زحمتينه قاتلانما».

۶

و كالت نامه

عقلى مصطفىانى شهر قاپوسىنا قدر تشيع ايتدى و ديدى:
— دوغرودر، من يىليرمكه سن باقىشى و هر كسى بارىشديرماق ايستەين بر آدامساڭ آنجاڭ عىن زماندا بريم هامومزك قاين—آنامز بالان و آلچاققدان كرى دورمير. من سنه تاپشيريام، اونا بوسوزلىرى سويله:

«اويله تكليفلر واردر كه، اونا آنجاڭ احمقلىر جواب و برەر».
سوكرا شهره قايدير، محكمه يه كيدير، كاغذ و سند ايشىنى كنارا قوياراق اولجه تاميلائنى محكمه واسطه سيله طلب ايتمكى قراره آلير.

بونڭ ايچونده تاميلائڭ ارى ايويته قايتاريلماسى خصوصينده محكمه يه عريضه ويرير.

معين كونده تاميلائ محكمه يه كلمير. بوندا تعجب يرى يوقدر، چونكه تڭ كه يىلمزدى. مەزيانسا عريضه ايله علاقه دار دكلدر... بوندان علاوه اولاييله كه، مەزيان ايشى اوزاتماغا چاليشير كه، دامادىنى يوروب كدشته كىتمكه مجبور ايتسين. آنجاڭ عقلىڭ

بارىشماق فكرى يوقدر. مقابل طرف محكمه ده حاضر اولماديغىندان داوا نفعينه حل ايدىلير. زوجە سىڭ ارى ايويته قايتماسى حقينده محكمه قرارىنى آلمانغا موفىق اولور.

يالكر بو قرارك حياتا تطبيقى قايلير. اونڭ ايچونده خبر كونده رير و محكمه دن بونى اجرا ايتمك ايچون مامور تعيين ايدىلمە سىنى رجا ايدير. بو سيرادا اونا دىيرلر كه محكمه نڭ قرارى خصوصينده تاميلائڭ و كيلى مەزيان طرفىندن استىناف شكائىتى ايدىلمشدر.

تاميلائڭ و كيلى!... ديمەلى، تاميلائ اونى آتاسىڭ ايلندن خلاص ايدوب، — ارينه قاووشدير اچاق محكمه قرارىندان ناراضى در...! ده ليس باغىندا اوندان بو قدر نازلانديرما كورن تاميلائ بو قرارا اعتراض ايدەرك، تيرىلت كوماسىندا قالماق ايسته يير... تاميلائ يكى دوغولمىش چوجوغىنى سەون و سويلن ارىڭ ايويته كتيره جڭ قطعنامه يه قارشى عصيان ايدير!

خير بو تخمين دوغرو دكل، بوممكن اولاي يىلمز!... عقلى محكمه اداره سینه كيدير... واورادا محكمه مامورى تاميلائڭ دىلىندن اولان و (تيزى—اوزى) كاتب عدلىسى طرفىندن تاميلائڭ شەخصاً اورايا كىتمەسى ايله امضا ايدىلن و كالتنامه نى كوردىكده ئوزىنى بوس—بوتون ايتيرير.

* *

عقلى ايچون اولديجا پريشان كونلر كيچير... او، سوقاقلاردا تڭجه دولاشير، ديمك اولار كه، (ماوريتان) قهوه سینه هيچ كىتمير. آقشاملار ايسه ئوز اوتاغىندا آينالى دولاب ايله كەنىش يورغان دوشەكڭ آراسىندا بعضاً اوزون مدت اوتورور و حركتسز بر حالدا دوشونجه لره دالير.

عقلى بر كون محكمه بناسيندان چىقىدقا آغ، قايتان كىيى
دكرك كنارى ايله اوزانان يول ايله (تېقىرت) ە كىدىر. ساغ طرفە
تېلر اوزەرىندىن كايل داغلار كورونور. كوكتك آچىق ماوى—
لكىندە اونلار او قدر آيدىن چكىلمىلر كە، اوزاق مسافىە رغماً
اويلە يىل ال اوزاتساك چاتار. اونلار كى مختلف شىكللىرى وار: كىمىسى
قوباء، كىمىسى زنكە بكنرە— كاه دەرلەرە چكىلر و كاهدا پىللە—
پىللە آشاعىلار انىر. بعضىلرنىڭ شىكلى دىولرى آكدىرلرلار... سو كرا
كونش افقە ياووقلاشدىقا داغلار كوكت، ماوى و بنفشەيى سورمايى
رنكلەرە بويانىرلار؛ برده كونشك پارىلتىلار آلتىندا يوكسەك
سىلدىرىملار آلىشوب، قانلى قلىنچ تىەسى كىي قىزارىرلار...

آخردا بونلار كى هاموسى سانكە اوزاقلار چكىلر، خىفلىشوب،
سولغونلاشور. آپوفە اوز سو كىندا كى شىعشەلى شىكللر كىي سىلىنوب
كىدىر...

عقلى بو آلدادىجى وفانتازىالى افقە باقىر. بو خىيال وىالان ئولكە
سىنە تماشا ايلەيىر...

مەزبان ايله تامىللانك مملكتىنى كوردىكچە دىلىنىڭ اوجىنا آجى
سوزلر كلىر...

* * *

عقلى دەلىسە دۈنەر كىن مصطفىا ايله يوز—يوزە كلىر. مصطفىا
ايمدىجە صباحكى بازارا كلىمىشدر. او محكمەيە كىدوب اداره دە
باجاناغىنىڭ (تېقىرت) ە كىتدىكىنى ئوكرەنر و عقلىنىڭ دالىنجا
بوراي كلىر... او اولدىقا دوشونجەلى بر حالدار... بعضاً يىغىنى
تومارلايىر، يوزىنى قاشىير و ئوسكۈرۈر، نىھىت بر آياغىنى ايلرىيە
آتىر، اللرىنى چاپراسلايلاق دىير:

— قارداشىم عقلى، دىكلە، سز دە بىلىرسىڭ كە منى «خوش
صفت مصطفىا» دىيە آدلاندىرلرلار. بودر من بو كون سە بر مصلحت
ئوكرتمكە كلىشم. منىم سوزلرىمە قولاق آس، مەزبانك شىرطىنە راضى
اول و قبضى قايتار، اونك سە بورجلى اولدىغى پوللاردان ال چك...
اونسزدا سىن زنكىن سىڭ. بر نىچە دور ايله سە ضرر اولماز... بو
صورت ايله سىڭك آروادك سە قايتارىلمىش اولار...

عقلى اونك سوزىنى كسىر!

— منىمە دانىشماق اىچون كىم سنى وكىل ايتىمشدر— مصطفىا يوشماق
و صىمى بر باقىشلا:

— من... ھىچ كىمك— آنجاق ئوز آدىمدان سىنكلە دانىشىرام.
عقلىنىڭ يوزىندە بر تىسم كۈلكەسى كورونور. او حالدا قبض
آلدىقدان سو كرا مەزبانك بو ايشى ترك ايدەجكىنە سىن نىچە سوزۈرە
يىلەرسىڭ. مصطفىانك خىرتدن آغزى آچىلوب كوزلرى بويويور.

— آند اولسون آلاھا، سىن قبضى قايتارساك كىم سە قارشى
عداوت بىلەيەجكدىر؟... تامىللا ايوينە دۈنەر و بو ايشە نىھىت وىرىلر و
السلام...

عقلى اونا ياقىن كلىر و ايكى الىندىن دوتاراق سوروشور:

— اكر تامىللا منىم ايويمە دۈنمك اىستەمىرسە؟

مصطفىا حتا بو سؤالى آكلامادى.

— تامىللا... نە دىدك؟... جانىم سىن دەلى اولمىساك!...

عقلى دوام ايله:

— من سە دىيرم كە، منىم آروادىم مە قارشى ئوزى دعوا
آچوب و من دەلى اولماشام، چونكە او آتاسىنا و كالت نامە وىرمىشدر...

.....

مصطفی ئوزىنى ايتىرن آدمالار كىيى حر كىتىن دايانىر، سو كرا بر
ايكى آددىم كرى چكىلەرك الينى ياواشجا آلنىنا كوتورور. سو كرا
او قاشلارنى چاتىر و سانكه داخل بر مبارزه كيچيرىر. نهايت اطرافا
باقاراق عقلنىڭ عباسىندان دوتور، ساحلده كى قايالق تپەنڭ اك
سو كىنا آپاير اورادا ياواش بر سسلە دىير:

— قارداشىم، سىڭ و تامىللانڭ منافعى ايچون يالكر منە، منىم
قادىنىما و مەزىانا معلوم اولان بر سرى سىنە سويلەمك مجبوريتىندەيم...
آنچاق بونىدا سويلەمەلى يەكە من راحتلىكىمى سو ك درجە قىمتلندىرىم.
هر كاه سىن بو سرى بريسىنە سويلەيەجك اولساك، من سويلەدىكىمى انكار
ايدەجكم. ئوزىڭ اك قىمتلى بر سرى كىيى بو سرى كىزلىن ساقلايا
جاغكا آللاه و پىغمبەر آند ايچ !

عقلى يوزىنى مەكە طرفە چەويروب، آند ايچدىكىدن سو كرا
مصطفى دوام ايدىر:

— دىكلە! مەزىان حقيقتاً ئوز قىزى ايله (تىزى — اوزى) كاتب
عدلىنە كىتىمىشدر. اودا دوغرودر كە، قىز سىڭ غلىهكە دعوا آچماق
ايچون آتاسىنا وكالت نامە ويرمىشدر... آنچاق (ياقشى قولاق وير!)
بو كاتب عدل نە وكالت نامە ويرنى نەدە وكيلى تانىمايىرمش؛ وكالت
نامە ويرەنڭ يوزى يارىسىنا كىيى ئورتولى ايمش، لاكن بو قىزدا سىڭ
قادىنڭ دكل! او منىم آروادىم اولمىشدر.

عقلى عصبلەنەرك، كرى چكىلىر. مصطفى الينى اونڭ چىكىنىنە
قويور و دىير:

— دايان، دايان... من اوچ كون ايودە اولمامشام و هر شىدن
خبردار اولان مەزىان بوندان استفادە ايتىمىش. چوجوقلقدان اونڭ
قارشىسىندا تىترەمەيە عادت ايتىمىش قىر اونڭ تەھدىدى آلتىندا بونا

راضى اولماق مجبوريتىندە بولونمىشدر. سىڭ قادىنڭ بو صورتلە سىنە
قارشى داوا آچىر.

او كوك و قىرمىزى اللرىلە چىرىناراق:
— زواللى تامىللا آناسى ايله ازى آراسىندا باشلانان عداوتى
اصلا يىلمىر. دونن آقشام منە «ارىم هارادادر، نە ايچون قىزىنا آد
قويماغا كلىمىر؟» دىيردى.

* * *

عقلى آرتق دىكلەمىر. او، اوزاقلارا باقىردى. رىكى قاقمىشدى،
بردن — برە كىسكىن بر صورتلە — دىمەلى كە، بىزىم قاين آنامز
قولدوردر.

مصطفى اونڭ كىرىندىن ياپىشىر و ياواشجا — سوس! سىن سوسا
جاغڭ خصوصىندا آند ايچك — سىنىنى ياواشىداراق اولدىقجا اهمال
دىير:

— بلى بىزىم قاين آتا ساختا ايش كورمىشدى و بوندان استفادە
ايدەجك. بىز اونڭ قارشىسىندا چارەسز ايك. بىزە يالكر اونڭ
شرطىنە راضى اولماق قاير. چونكە اولاشاھلر يوقدر. ايكىجىسى
بىزىم عادتلر اوزرە آتا نە ايدەرسە ايتىمىن، قىزلارى طرفىندن متهم
ايدىلە يىلمىز. نهايت مەزىان اخوت تشكىلاتى چاوشىدر و بىزىم داغ
لاردا بويوك نفوذە مالكدىر.

من ئوزىمە انتقام قورقوسىندان سوسماق مجبوريتىندەيم...
اونڭ ايچوندە من، بوكون سىڭ يانىنا كلوب، و سىنە دىيرمەكە «بوللارك
دان ال چك؛ مەزىانادە آنچاق بو لازمدر. عكس حالدا بو دعوادان
منفعت بردار اولماق يولىنى بولاجاق. او تامىللانى بوشادوب، باشقا
آداما ساتماغا موفىق اولاجاقدىر...»

عقلى مصطفىانك سوزلرېنى دېكلەدى. سو كرا مصطفىانك يوزېنه باقىر و غايت قطفى و كسكىن بر حالدا:

— من شهردە ياشايرام؟ بوندان علاوه بر چوق باشقا سېبلردن دولايېدە سن سويلەدېكك كېي مەزىيانك نفوذ و انتقامىندن قورقميرام... اونك ايچوندە، مادامكە منىم ايله قادىنىم دعوا ايتمير، اونى پول واسطەسېلە كرى آلمانغا مراجعت ايدە بېلەرم. آنجاق بوندان اول من اولديقجا دوزكون و ناموسلى بلەكەدە منفعتلى واسطەلرە مراجعت ايدەجكم... من بردن — برە يالانچى و هاختا سندلر دوزەلدەنك، چاوش دكل اخوتك شېخى اولسا بېلە. طلبلرى قارشىسىندا باش اكە بېلەرم...

من ظن ايدېرم كە، منىم بو قاين آتاما بر درس وېرمك لازمدر. و بونى عدالت ديوانى ايله ياپماغا چالشاچاغام...

۷

عقلى تاميلاا عليھىنە

مصطفيا اينانماز بر حالدا باشىنى ساللادى. او برى كون چيقوب كيتدى. مەزىيانك زيرك و قوى اولديغىنى، هېچ بر شئى قارشىسىندان چىكىلمەيەجكىنى قمرک بو «سياستە» احمقلىقدن قارشىماسىنى سويلە مەسى بوش يره ايدى. نهايت مصطفىا، ايشلرک انكللشمەسېنى و عذر مقصدىلە ضررک يارىسىنى ئوز عھدەسېنە کوتورمكى تكلېف ايتدى. عقلى ايسە:

— سە مندن هېچ بر شئى ايچون عذر ايستەمك لازم دكل. ايشلرکدە مشكللشمەسىندن قورقمالالى ساك. سىنك خبرك منىم ايچون، يالکز ايپ اوجى اولاجاقدىر. من ئوزېم محكمە خدمتچىسىېم. دعوا

اصولېندن خبرېم وار... هر كاه تاميلاانى كورسەك ديېرسەك كە او منىم ايله محاكمە ايدىلير. اونك منفعتىنى مدافعە ايتمك وظيفەسى منىم عھدەمە دوشور.

(تېزى — اوزى) محكمەسىندە محاكمە اولونان دعوا حقيقتاً غريبە بر شكل آليز. تاميلاا نامىندن و مەزىيان طرفىندن دعوت ايدىلن دعوا و كېلى كايل قانونلارېنى اطرافلى صورتدە آكلادوب نتيجهدە ديېر:

— هر كاه كايلدە قادين، بوشانماق حقوقىندن محروم درسە، ارىنك عذاب و اذيتىدن خلاص اولماق ايچون، ئوز آتاسىنك ايونە قاجماق حقىنە مالكدىر. بو صورتدە قانون اوزرە ارىنك اورايا كىدوب، اونك راحتلىكىنى پوزماغا حقى يوقدر. ...بو صورت ايله قادين ارىنە قارشى «عصيان» حالىندا بولونور.

«بو عصيان» قانونىنە استنادا منى و كىل ايدن قادين ارىنك ايونە قايتماقدان رسمى صورتدە امتناع ايدىر....

تاميلانك آناسى ايونىدە كىزلىمەسېنى و ارىنە قارشى «عصيان» وضعىتېندە بولونماسىنك رسمى تصديق اولونماسىنى تاميلاا نامىنا محكمەدن رجا ايدىرم: عقلىنك و كېلىدە آياغا قالقىز:

— ...منىم محترم معارضىم كايل قادينك «عصيان» وضعيتىندە بولونماق نظرىسېنى اولديقجا دوزكون بر صورتدە ايضاح ايتدى. من ايسە بونا خىرداجا بر قيد داھا آتيراجاغام؛ زىرا بو قىدى و علاوهنى من عىنى قانون ايضاحىندان اقتباس ايدىرم. قادينك ارىندن ناراضى اولماسى، قادينك شىخى حقوقىدر كە، يالکز قادين شىخى

بو حقوقدان استفاده ايده بيله... منيم عالم معارضيم «تاميللا ناميندن سويله دي» او بوني سويله مه لي ايدي، چونكه بوندان باشقا هيچ بر سوز ديه بيلمزدی... تيريلته كي ناراضيلي خصوصينده او يالکز تاميللا «ناميندن» ديه بيله ردی... لاکن، تاميللانگ ئوزی هارادادر؟ دوغرودر من اونگ وکيلينگ آرقاسيندا بر نقر کورورم، اما او تاميللا دکل، اونگ آتاسی در.

تاميللانگ وکيلي وثيقه لری کوسترير. عقلی نڭ وکيلي دوام ايله — من وکالت نامه اولديغيني ياقشيجا ميليرم. آنجاق بو وثيقه ايله آسوده بر رأی سويله نمه سيندن امين دکليک. هر حالدا، بو وکالت نامه بيله رک و شعورلی بر حالدا ويريلمه مشدر.

معارضی اليني قالديرير، اعتراض ايتمک ايسته يير.

عقلی نڭ وکيلي دوام ايله يير:

— من يالکز مهزيانگ بر مکتويينه استناد ايله ييرم؛ مهزيان بو مکتوبده مني وکيل ايدنه بورجلی اولديغي مبلغک ئوده نيلمه سی ايله او خصوصدا ويريلن قبضک کری قايتاريلماسی ايله تاميللانگ اری ايويته قايدا بيله جکيني تکليف ايدير. من بو مکتوبدان بو نتيجه ني چيقاريرام که...

مخالف وکيل اونگ سوزيني کسه رک: — او مکتوب تاميللانگ راضيلغي ايله يازيلمشدر — ديير.

محترم آرقاداش، بورادا ايمدی سين احتمال ايله دييرسکر. بو مسئله ده بر چوق احتمال بولونا بيله جکيندن دولایي مسئله نڭ حلی ايچون تاميللانگ ئوزيندن سورولسايدی ياقشی اولاردی ظنينده يم... من ار و آروادک محکمه قارشيسيندا شخصاً کوروشه لريني، بونکلادا منيم مدافعه چيمه ناراضيلغي بلا واسطه قادينگ ديليندن ايشيتمک امکاني ويريلمه سيني رجا ايديرم...

معارض آياغا قالقير، بعض کنياه لي اشاره لره اعتراض ايدير. او ديير که — مسلمان قادينينگ فرانسيز محکمه سی قارشيسينا کلمه سی بوقادين ايچون برمناسبتسز لک تشکيل ايدهر. بلکه ناموسيني لکه له يير — عقلی نڭ وکيلي بو مسئله نڭ برات القوله قيد ايديلمه سيني رجا ايله حقيقي مدعی نڭ مباحثه يه اشتراکدن بويون قاجيرديغيني قيد ايدير.

محکمه هيئت مشاوره ايچون سالوندان چکيلير. وثيقه لری تدقيقدن سوکرا تاميللا ايله عقلی نڭ آچيق اجلاسدا دکل ئورتولی اجلاسدا ئوزلشديريلمه سيني قارار آليير.

* *

اوزلشديريلمه بر آيدان سوکرا وقوع بولاجا قدر... مهزيانگ وکيلي کنچ قادينگ تازا دوغديغيني و تربيت يولينگ آغير و زحمتلی اولديغيني قيد ايله ايشی بر آی تاخيره سالماغا موفق اولدی. مهزيان ايوه قايدان کبی بو تاخير مدتیندن استفاده ايتمکه باشلايير.

او حصير اوستينده زاهدکبی اوتورور؛ تاميللانی يانينا چاغيرير و مطمئن بر سسی ايله ديير:

— قيزيم اريکه يازديغيم و اونی سنڭ دوغديغک خصوصينده خبردار ايتديکيم مکتوبه باقميياراق اونگ اوزون مدت سنڭ يانکا قايتما ماسی شهه سرکه سنی تعجب لنديرير.

تاميللا قيزيني قوجاغيندا برک — برک دوتور و قتلہ آتاسينگ يوزينه باقير. مهزيان اوسکورور. آلتينا اليني چکير و سوزينه دوام ايله يير:

— بيلمه لي سڭ که ارک بو چوجوغک آتاسی اولما ديغيني سويله مکه جسارت ايتمشدر...

تامیلا قیشقیریر... مه زیان جدی اشاره ایله اونى دایاندریر.
— سنڭ ارک منیم و بزیم مرابطه یاقین اولان بر نیچه محترم
شخصلرک یانیندا بونی سویله دی. بو صورت ایله منیم ایویمه آتیلان
تحقیر قلیسمی یاندریدی و من اونى عفو ایده ییلمهرم...

سوکرا بر نیچه دفعه ساققالینی تومارلاییر: بو ایسه کایلیلر لره
انتقام نشانه سی در. بو مدھش خرکتی کوروب تامیلانڭ رنگی آغاریر.
«منی و سنی تحقیر ایدن آدامڭ ایویته قایتماقدان سن بوس — بوتون
امتناع ایده جک اولساڭ من هیچ برشئیہ باقما یاراق بو حقتاری اونو تماغا
حاضر ام».

تامیلا سکوت ایدهرک، آغلاییر.. سوکرا قیزی نی باغرینا باسوب
دیزی اوسته دوشور.

— آتا هر کاه عقلی سنڭ سویله دیکڭ سوزلری دیمشه او
یالکز حسیات جوشغونلغیندان و حرصیندن سویله مشدی... اونى عفو
ایت! او یومشا ق انساندر؛ او سندن هر زمان عذر ایسته یه ییلهر. هر کاه
اونى ینه منی ایسته ییرسه، مساعده بو بور من اونڭ یانینا کیدیم.

مه زیان قیزی نا منفور بر استه زالی باقیشلا باقاراق:

— واللاه، سنه بر تحقیر آز ایمش؛ سنه ایکینجی سی ده لازمدر...
آند اولسون آلالها «سنڭ سه و بملی» عقلیڭ ایکینجی دفعه سنی تحقیر
ایتمشدر. ییلیرمیسڭ او مندن عذر ایسته مکه موفق اولماق ایچون نه قدر
چالیشیر.

فرانسیز محکمه سینه شکایت ایدیر و سنڭ شخصاً محکمه یه
کلمککی طلب ایله ییر. سن تمیز بر ایوک قیزی، کافرلر آراسینا
کیتمه لی سڭ!...

* * *

آز بر زمان ایچریسینده تربیلته عقلی نڭ دلی اولدیغی شایعه سی
آرایا چقیر: عقلی دلی اولمش شیطان ایله اتفاق یاپمشدر. او اسلام
دینندن ال چکوب، خریستیان اولماق خیالیندا ایمش. او، مسلمان
لاردان آچیق — آچینا قرت ایدیر. اونڭ ایچون ده قاین آتاسینڭ
اوجاغینی تحقیر ایتمشدر.. بوندان ئوتری او ده لیس قهوه خانه لریندن
برینده سویله مشدرکه، قادینینی کرى طلب ایتمه سی اونا دوقوز اتی
ییدیرمک و شراب ایچیرمک ایچوندر. قیزی نی خریستیان عادتى اوزره
سویا چکمک خیالینده در. بو شایعه کیت — کیده اطرافه یاییلیر.
دیارک بر چوق اهالیسی بو سوزلری کویا شخصاً عقلی دن ایشیتمشلر
مش کبی کلیوردی.

بو داوادا مه زیان پریشان بر حالدا، کومکسز اللرینی یانینا
سایر... و قومشولار، ایودن بایرا چیقمايان تامیلا و لاقری یا اظهار
تاسف ایتمک ایچون اونلارک یانینا کلیر.

تامیلا ایله لاقری تک لکده اوتوردیقدا بر — برینه تسلی ویرمه
چالیشیرلار.. تامیلا پریشان بر حالدا باشینی ساللاییر و قطعی
صورتده دییر:

— خیر، خیر، عقلی بو آدمالارک تصور ایتدیکی کبی دکلدر. او
آروادینی و اوشاغینی طلب ایدیر. چونکه اونلاری سه ویر. مه زیان ایله
اونڭ آراسیندا نه اولمشدر؟ نه ایچون قمر داها بورالارا کلیر. نه
ایچون نیچه کون اول مه زیان چقیدیغی زمان مصطفی اونا نه ایسه سویله مک
ایسته دی و او باشا دوشه ییلمدی؟ چوق احتمال که مه زیان اونڭ کلمه
سینی قدغن ایتمشدر. او زماندان بهری داها کلیر...

لاقری قیزی سیغالاییر:

— دوغرودر، بونلار هاموسی چوق تعجیلی در اونڭ ایچون ده
آغلاماق لازم دکل. عقلی ایله (تیزی — اوزی) محکمه سینده کی

كوروشى كوزلەمك لازمدر... او زمان اونڭ نە ذىيەجكى و اونا نە جواب ويرمك لازم اولاجاغى معلوم اولار... او زمان اداملارڭ يالان ياخود دوغرو ديدىكى آرايا چىقار...

بو سىرادا مەزىيان بر كۆلەكە كىي ايجرى كىرىر. او اوزون اوزادى بردنبرە سكوتە دالان و سولان بو ايكي قادىنا باقىر:

— آخ، لاقرى، يالان دانىشان اداملار اونلارڭ سوزلرىڭ نە قدر آجى اولدىغىنا باقمىيارق، من مەزىيانى بويون اكەمە مجبور ايله يىرلر. چونكە اونلار دوغرو دانىشیر و اونلار آلالە طرفىندە مرتدلر عليهنە كوندە ريلوبلر. آروات، من سنى چوقدانىرگە، ئوز ايوبمە كتىرمشم. هر كاه سنده آلالە طرفىندە اولماق ايستەيىرسڭ بو اوجاقدا قال! يوق يالانچىڭڭ طرفىنە كيچمك ايستەيىرسكسە قاپو آچىقدىر: جلوو كىي آچىرام كىدە يىلەرسڭ!

بو صورتلە بوشانماق خصوصىتدە سويلەركن مەزىيان بوشانماڭ اوچ قايداسىنى اشاره ايله سويلەدى: لاقرىيە اجازە ويرىلمىشدر، كىدەدە يىلەر، قالادا يىلەر. قالدىقدا يا تامىللانڭ عليهنەدە بولونمالى وياخود سكوت ايتمك مجبوريتىندە اولمالى ايدى.

* *

ايمدى تامىللا اوتاغىڭڭ بر كنجىندە كونلرىنى چوجوغى ايله كيچىرىر. چوقوقت كىجەلر بوقودان كوزلرى باشلى آيىلىر، هيچقىر يىغىنى كسىر... و قارالقدادىز چوكەرك ايوك اورتاسىندا كى ستونا استناد ايله آلالها مراجعت ايدىر وعقلى حقىندە يالوارىر. اونا آنجاق... قارالغڭڭ قورقولى سىسلىرى: كافتارلارڭ كولوشى، چاققالارڭ اولاماسى، قور باغالارڭ قورولتوسى جواب ويرىر. تامىللا كون — كوندن اريىر، مەزىيان آرا — سىرا كوز آلتىندان باقىر و بونڭ حالىنى سىر ايدوب

قاشلارنى چاتىر. ساققالىڭڭ توكلرىنى دارتىر. (تىزى — اوزى) يە كىتمك كوينە بر آز قالدىقدا «اخوت» صدرى سىد حمىدك يوز ويرن بدبختلىكدن دولايى بونلارا كلەجكىنى خبر ويرىر.

تريلىت بوسوتون اوزون بر سكوت ايجرىسىندەدر. بوتون كيشىلر بو مقدس شخسى استىقبال ايجون چوله چىقىمشلار؛ قادىنلار ايسە كندىڭڭ بر طرفىندە بر يره توپلانوب، ياخود دامدا دىز چوكەرك اوزاقلارا باقىرلار و سوسورلار. بردن زيتون آغاجىڭڭ دالىندان دعا سسى كلمەكە باشلايىر. آغ عىبار دالغالاناراق مەزىيانڭ كوماسىنى احاطە ايدىر. نە ايسە ياقىنلاشان بر شئىدن تامىللا دىكسىنىر. اوزون بويلى اوردى باتىق، اوزون ساققال سىد حمىد آستانەدن ايجرى كىرىر.

او، قاپونڭ آغزىندا دايانىر. دىزلرىنى قوجاقلان بونلارنى قالدىرماغا جسارت ايتەمن بو ايكي قادىنا اوزون — اوزادى باقىر. نهايت آلچاق و تىترەك بر سس ايله:

— آلالە بو ايوى بلالردن ساقلاسىن. ديدى — آلالە منىم بورايا كلمەمى كوكلەمە سالدى...

من دوروب، بورايا كلدىم كە اونڭ امرىنى يريشە يتىرم... آلالە منە بويوردى كە، بو مرحمتلى ايوە شيطان عبث يره داخل اولمىشدر. فقط بو حرمتلى ايو، حرمتلى اولاراق قالمايلىدر.

مؤمن مەزىيان اونڭ عائەلىنى تىختىر ايدىن، اونڭ قلىبىنى قانا دوندەرن آلچاق ايله اولان اتفاق ايجون آرتق عذاب و جفا چكەمە مەيلىدر.

تامىللانڭ كيچىرىكلرى دىترەيىر. اللرىلە كوكسىنى دوتور. — ايمدىيە قدر پاك اولان قىزىڭڭڭ كافرلرڭ پىس عادىلرى

ایله تحقیر اولونماسینا و اونڭ چوجوغینڭ خریستیانلارڭ اوچلشمش
آللاهی طرفیندن اوغورلانماسینا یول ویرمک اولماز!

تامیلا کفن کبی آغاریر و یره ییقیلیر...

— مرتدک ئولومدن آجی در — دییه مرابط بو قرآن آیه سینی
سویله مک ایله برابر دییر — مرحمت و حقانیت طرفداری اولان آلاه
منه دیدی که، کیت او ایوه، او ایوی تمیزله، خلاص اولونا ییله جک
شیئرلی خلاص ایت... قهر اولماق یولیندا اولان آنا — بالانی دایاندر
خلاص ایت... کافر، یولدان چقان، یالانچی...

بورادا او هر ایکی الینی یوقاری قالدیروب بردنبره ایلری
اوزادیر... آنجاق قارقیش ایتمه دن اول تامیلا اونڭ آیاقلارینا ساریلیر؛
آیاقلارینی قوجا قالیوب اوپور و قیشقیریر:

— رحم ایت! رحم ایت! منیم اریمه قارقیش ایلمه! رحم ایت!
رحم ایت! باغیشلا! لعنت او قوما! یالکز سیدی سندن بر بونی رجا
ایدیرم باشقا شئی ایسته میرم.

— نه ایسته ییرسڭ دیکیلن، دیکیلن عمل ایتمه حاضر! —
مدھش سکوت ایچریسینده مرابط آغلایان، آلنینی یره دوکن تامیلا
باقیر. سوکرا اللرینی کوکه قالدیر اراق دییر:

— بو کورلاشمش یوره کی یولا کتیرن آلاھا شکر ایدله لیم.
قیزیم، آلاه سنڭ عقله کله جککی بیلیمک امکائینی اولجه منه ویر
مشدی. آلاھا شکر ایت! من سنڭ اریکه قارقیش ایلمه میرم؛ هیچ اولمازسا
بوکون بونی ایتمه یه جکم، بونی تاخیره سالاجا غام. بو قارقیش
تاخیرده اولسون دییه سن اونڭ ایویته قایتما مالساڭ!.. هر کاه بر
زمان (۲۰) ایلدن سوکرا ییله سن اونڭ ایویته کیتسه ک قارقیشیم سنی،
اونی، و بالاکی دوتا جقدر!

مرابط مدح و دعا لر صداسی ایله تشییع ایدیلدی کده لاقری کوز
یاشینی کوچ ایله ساقلای اراق توزا بولانمش تامیلا نی قالدیریر.

* *

*

(تیزی — اوزی) محکمه سینده ئوزلشمه کونی چاتدی. تامیلا
باشدان آیاغا قدر آغیر چارشافا بورونمش حیاطڭ آخیریندا بر کونجده
دوروب کوزله ییر.

مه زیان ایه او طرف — بو طرفه کیدوب کلیر... قالین چادرانڭ
آلتیندا تامیلا ارینڭ سسینی یاخود آددیملارینی ایشیتمهک چالیشیر...
یالکز آیری — آیری سسلر ایشیدیر؛ چادرا یومشاقدا اولسا، بر
حبس خانه در. بو حبس خانه ده او تیریلتن بورایا کتیر یلمش. بو حبس خانه
اونی هر بر شئیدن آیریر.

بو چادرا قادینی دنیا ایچینده دنیادن آیران و کاییده آتاناڭ
اوشاق اوزه رینده تمام اختیار صاحبی اولدیغی تحکیم ایدیلیر. بو
چادرا اسلام حبس خانه سی درکه، اورادا مرابطڭ لعنت تهدیدی ایله اولان
یاساغی مدھش بر صدا ایله سسله نیر...

مه زیان تامیلا یا دورماق امری ویریر. بر آدام اونڭ الیندن
دوتوب، آپاریر و سالونڭ بر کونجینده اوتوردور... کیم ایه کاییل
دیلینده «چادرا کزی آچڭ» دییر. تامیلا بونا عمل ایدیر و قارشى
سیندا ده لیس ده کی حاکم کبی کینمش اوچ قر و بر قرده باشقا
لباسدا کیشی کورونور. او بو کیشیلره باقیر. اوشاغی آغلاییر.
تامیلا اونا سوت ویریر. بو سیرادا قارشى طرفدن قاپو آچیلیر...
عقلی! کوزه ل عقلی، رنکی آغارمش و کولومسر بر حالدا کلیر
و اللرینی تامیلا یا اوزادیر.

حاکملردن بری بر نیچه سوز سویله ییر. عقلی دایانیر. اللرینی

يوره كىنىڭ اوستىنە قويماق بويۇك بىر شادلىق ايله اڭ نھايت اونا قايتا رىلاجاق قادىنىنى و چوچوغىنى سېر ايدىر....

بونكلا يىلە سادە پالتاردا اولان مترجم تامىللايا مراجعت ايله: — سىز بورايا دانىشماق ايچون كلىمىسكز. بودا سىزك اريكز..... فكرك نەدر؟

حاكملر بر — بريئە باقىرلار.

تامىللا اطرافە باقاراق دوتغون بر سس ايله:

— من اريمڭ يانينا قايتماق ايستەيمىزم — دىير.

عقلى بونى آكلامادى، بلكەدە ايشىتمەدى.

— نە ؟

— من ئوز اريمڭ يانينا قايتماق ايستەيمىزم.

تامىللا بو سوزلرى تكرر سويلەيىر.

عقلى تعجب ايله سوروشور:

— نە ايچون؟ — مترجم تكرر ايدىر:

— نە ايچون؟

تامىللا سكوت ايدىر...

— نە ايچون ؟

تامىللا كوزلرلىنى يره دىكىر و سكوتىندە دوام ايدىر... عقلى اونا ياقىن كلىر (حاکم اجازە وىردىكىنى اشاره ايدىر)... عقلى ياواش سس ايله دانىشىر. دەلىس دەكى ايوى و اورادا سعادت ايله كىچىردىكى كونلرى ياد ايله يىر. بر — برلرلىنى سەودىكلرلىنى، برى — بريئە سەوېملى سوزلر سويلەدىكلرلىنى خاطرلادىر. سوگرا اللرلىنى اوينادان چوچوغا طرف اكيلىر. محبت و سعادت رهنى اولان بو چوچوق خاطرلە كرى قايتماسىنى رجا ايدىر. بالوارىر. تامىللا دەرىن، قارا كوزلرى ايله عقلى نڭ يوزىنە باقىر... كىت — كىدە

بو قارا كوزلرى ياش ايله دولور و بو كوز ياشلارى اونڭ سولغون يوزىندىن قطره — قطره آقماغا باشلايىر... يوره كى تىز — تىز دوگو نور. چوچوغىنى باغرىنا باسان اللرى تىترەمكە باشلايىر... تامىللا يئەدە سكوت ايدىر...

مترجم اونا مراجعت:

— اى قادىن، سن اريكڭ يانينا دون! — تامىللا باشى ايله

«يوق» اشاره سىنى ايدىر.

او زمان حاكملرن برى كايل دىلىنجه دىير:

— سنە ايدىلن تهديدلرى اونوت! ارڪڭ يانينا قايت! ئوز چوچوغىنى اونڭ يانينا آبار. سڭ بونى ايله مەكە حَقْڭ وار؛ سن بونى ايتمەلى سڭ! بونى اجرا ايتمەكە مجبور سڭ! ايمدى اختيار سڭ ئوز كدەدر. بز بونى سڭ ايچون تصديق ايدىرىك. بز قانون نمايندە لرىك. بز سنى مدافعه، محافظه ايتمك ايچون بورايا توپلامشىق!

تامىللا بو قارا آداما باقىر... بو كافردىر... بو مرابطك قارقىشى قارشى سىندا نە ايدە يىلەر. بر داها باشى ايله «يوق» دىير. سوگرا اولدىنجا ياواشدان:

— خير، — خير، من تىرىلتە قايتماق ايستەيمىزم.

تامىللا بو سوزلرى سوڭ نفسى ايله سويلەدى...

داها دانىشماغا اصلا قوتى قالماشدى... تامىللا كرى چكىلىر، تىترەين اللرى ايله دوداقلارى سولموش بر حالدا ديوارا سووگەنير... داها هيچ بر سوز سويلەمىر. يالكز باشى ايله متمادياً «يوق، يوق» دىير.

عين زماندا قارا، دەرىن كوزلرلىنى عقلى دن آيرىمىر. اونڭ ايرى كوزلرى ياشلارلا دولور... آغلايىر. آغلايىر.

مؤمن مهزيانك غالبیتی

...صدر سالونداكى سكوت آراسيندا ياواش، عظمتلى و بر آز
هيجانلى سس ايله قطعنامهنى اوقويور:
— اعتراضچى تاميلائنك شخصاً محكمه اجلاسيه كلوب،
ارينك يانينا قايتماقدان امتناع ايله ئوز آتاسينك يانيندا اريندن ناراضى
اولاراق قالدغيغى اعلان ايتمه سىنى و بونك نه قدر تعجبلى اولديغىنى
و ايشده اولان رفتارك كيزلى سببىنه تاسف ايتمه مكى (بو سىرادا
صدر مهزيانا و اونك و كيلينه باقىر.) نظره آلاراق محكمه تاميلائنك
پيائيندن و كايل قانونلارينا رعايتدن استفاده ايله تاميلائنك ايوييه
قايتاريلماسى خصوصينده ده ليس صلح محكمه سينك چىقاردىغى قرارى
لغو ايتمكده ئوزىنى حقى ظن ايدىر. بو قراره يكي دن باقوب تاميلائنك
نك اريندن يكي دن ناراضى قالاراق آتاسى ايويينده بولوناجاغىنى
اعلان ايتمه سىنى تصديق ايله ارينك اونى ناراحت ايتمه سىنى قىلغن ايله
محكمه مصارفاتىنى ئوده مكه اونى مجبور ايدىر.
عقلى ئوز باجاناغى مصطفىانك يانينا يوكورور و اونا بويله
بر مکتوب ويرىر:

«كريم و رحىلى اولان آلاله حقى! قوى مهزيان قىزى تاميلائنى
منه قايتارسىن، عوضينده من اونك قبضىنى ويرمكه حاضرام».

مصطفانا آينا مينوب يولا دوشور

ايكى كون سوكرامهزيان يهرلنمش قاتيرىنى حياطا چىقارير.
تاميلائنى چاغرىر و دىير:

— چوجوغك ايله بو قاتيرا مين، سنى اريكك يانينا آپاريرام...

تاميلائ شادلىغىندان ئوزىنى ايتىردى... سوكرامهزيان قىزى ايله
باشنى دوتوب، عذاب ايچرىسينده «مراپطك قارقىشى هر اوچمزه
غنىم اولاجاق» ديه دوشوندى.

بر ديقه لكه كىتمش اولان مهزيان قايدوب، تعجب ايدىر: «نه
ايچون او هله قاتيرا مينمه مشدى؟ آلاله آند اولسون بو قىز احمق!
اكر قارقىشا كلمشه سوكرامهزيان قارقىشى ديه قىزى دانلاير.
او تاميلائنى بويوك قاتيرك اوستىنه ميندىرير. چوجوغىنى قوجاغىنا
آتير ئوزى ده خىردا بر قاتيرا مينوب، آياقلارى ايله مهميزله يهرك
يولا دوشور....

اونلار جىغىر ايله آشاغى اينهرك، نارينچ آغاجلارى آراسيندا
يول باشلايرلار.

اوجا بويلى و ساغلام مهزيان راحت لنهرك قىزغىن بر صورتده
پاپروس چكىر.

تاميلائ چوجوغىنى باغرىنا باسىر... آناسينك سودى قورو
ديغىندان چوجوق آغلاير.

تاميلائ ياواش سس ايله: «قارقىش، قارقىش آرتق بىزى دوتدى» دىير.
بوصورت ايله اونلار تهره ندى آغاجلارينك آراسى ايله ايله يله يرلر.
ياقن بر تپه اوزه ريئده بر دسته فلاح دورمش و بونلارك ياقىندان
ئوتمه لرىنى كورورلر. بو دسته نك ايچرىسينده بر قىر مهزيانك قىزىنى
ايكى دفعه دامادىنه ساتماغا موفق اولديغىنى قل ايدىر.

نهايت نتيجه اعتبارى ايله دىير:

— آلاله اونا دورىنك، بىليك اعطا ايتمشدر.

فلاح تىسم ايله داغ اهالىسينك وحشى عباره لرىنى سويله ير:

— او ئوز قىزى واسطه سى ايله بر ارك سفره سى باشيندا ايكى

دفعه قارىنى دويوردى.

ایکنجی حصه

رقیب

۱

آرا دکمه

داک یرینگ شفقلى تامیلا نك اوچ کون ظرفینه اوزانوب یاتدیغی کهنیش یاتاغا دوشهرك، قیزیل لکه لرله اوتاغی ایشیقلا ندیریر. ضعیف و سولغون تامیلا اوزون و کور ساچلارک هاله سی ایچریسینده اوزانمشدی. کونشك قیزیل ضیاسی اونك یوزینه دوقونور، او، کوز لرینی آچیر، تسادتك یوزینه باقاراق کولومسه ییر.

تسادت خفیف آدیملارلا اونا یاقینلا شیر؛ آلینی، بویینی کوك سینی و اللرینی یوقلا یارق، دییرکه:

— باجم، آلاها شکر، قیزدیرماک کیتمشدر! — یاریم آچق قاپو دان باشقا بر سس کلیر، باشلانمش بر تعبیرک دوامی شکیلنده:
— «الحمد لله رب العالمین»، شکر اولسون قیامت کونینك حاکمی اولان خدایا.

تامیلا عقلی نك سسینی تانییر، یاواشجا باشینی چهویروب، ارنی کورور: او آباق اوسته دورمش، یوزی شرقه دوغرو اللری قولاغینك دیبینده صباح نمازی قیلیر. تامیلا مبارک دعانی دیکله ییر... او اوزون مدت دوام ایدن دالغینلقدان یاواش — یاواش آییلیر؛ کیت — کیده اریندن ئوتری اطرافیندا وقوع بولان حادثه لری خاطرلاییر... بو نه دیمکدر؟ شیطان ایله اتفاق باغلایان خریستیانلارک اوچلی آلاهینا

ستایش ایدن کافر بومی؟ «بز سنه عبادت ایتمک، ایله سندن کومک ایسته ییریک؛ بزى بلاردن حفظ ایت؟».

عقلی کونشك شفقلى آلئیندا قرآنك برنجی آیهلرینی اوقویور. آلاها دعا و نیاز ایدیر...

یولدان چیقشمی بو؟ خیر بو ادبسن بهتاندیر. تامیلا بردن — بره ئوزینی ایتیریر. رنکی قاجیر، کوزلری قارالیر... بو حال فتنه کاره قارشى یوره کینه کلمش «فنا آرزو» دان عبارتدر... ای واه، بو صورته تامیلا ئوز آتاسینی تلغین ایتمش اولدیغینی چوق کهج آکلا ییر.

* *

*

تامیلا هیجان ایچریسینده باشینی تسادتك بر آنا شفقئیه اونك باشی آلئینا قویدیغی قیریمیزی ایبهك یاسدیغا وورراق آغلاییردی... آتاسینك ئولومینی آرزو ایتمک کناهلارک اك عذابلیسیدر! یالکز آنجاق شیطان بو جنایتی تلقین ایده ییلەر!... ارینك ایوینه کلدیکدن سوکرا یکیجه ساغالماغا باشلارکن ئوزینی ییلمه دن بر مسلمان قادینك باجارا ییلدیکی کناهلارک اك مدهشینى یاپدی؛ آتاسینا قارقیش ایله دی.

ایلتیسی طرفیندن ایدیلن مهر بان تسلی یه باقمایوب، تامیلا آغلا مادا دوام ایدیر... خیر — خیر هیچ برشى ایتمک اولماز. بورادا هیچ بر ایضا حاتده احتیاج یوقدر. بونلار هاموسی مرابطك ایتدیکی قار قیشك مدهش نتیجه لریدرلر. عبث یره ییمینه اونك کورپه قیزی فاطمه نی (بو نفیس آدی عقلی قویمشدر.) یانینا کتیریرکه، اونا سوت ویرسین. چوجوغی قوجاغینا آلیر، باغرینا باسیر. قومرال ساچلارینی تومار لایوب، یاواشجا سویله نیر.

فقط هیچقیرقلاری دوام ایدیر، آقشام کهج وقته قدر آغلاماقدا

دوام ایدیر؛ آقشام چاغی ینەدە سولغون و ضعیف باشینی قیرمیزی یاسدیغا سووکه یوب یاتیر....

* *

* *

اولدیقجا قاریشیق بر یوقو کورور. بردن — بره قورقونج بر هیولا اونى ازمکه باشلاییر: تامیلا کورورکه، اونڭ یولیندا قارقیشا کلمش عقلی اونى ایویندن قوور، چونکه او ایوه ئوزی ایله برابر آلاھاڭ غضبىنه ده کتیرمشدی...

او آغلایا — آغلایا کیدیر... سەودیکینڭ ایوینی دائمی اولاراق ترک ایدیر... آرتق اونڭ یرینی پاشقا بر قادین دوتمشدر... ئوزکه کاییل قادینلاری کبی تامیلادا یوقویا اینانیر، اونڭ آلاھ طرفیندن اولدغینا ایمان ایدیر. عقلی نڭ اولکیندن داھا آرتق تامیلایا حرمت کوسترمەسى، اوندان اولدیقجا آرتق مقید اولماسینا باقمایاراق تامیلا عصیلك و بحرانلار ایچریسیندهدر.

مرابطڭ مەزیان طرفیندن آلدانوب آلدانماسی کناردا دورسون؛ نه اولورسا اولسون قارقیش اولونمشدی... تامیلا او قارقیشڭ نتیجه لرینی کورور: تامیلا بویوک کناه ایلمش... زواللی بو خصوصدا کیجه کوندوز دوشونور... و او مدهش قورقوتولار بر دفعه دکل، ایکی دفعه دکل، دفعه لرجه کوزینه کورونور...

قورقونج یوقولاری کوردیکی کیجه نڭ صباحی هرکون تامیلا غمکین، پریشان و عصبی بر خسته کبی اولوردی. کیچمش تاسفلر، عائله حیاتی نڭ سانکه راحت اولماسی و ارینه قارشى بسلهدیکی مجبته ایدیلن اشاره لر اونى بردنبره قورقویا سالیر و نتیجه ده آکلاشیلماز حرکتلر توره دیر.

* *

* *

بو کسکین حرکتلردن بری هر ایکی ایلتنسڭ کیفینی سوک درجه پوزدی:

اونلار برابر سید عبدالله کیلده قوناق ایدیلر. اونڭ اوچ آروادی بونلاری عادتى اوزره غایت ممنونیتله قبول ایدهرک، تامیلانڭ خسته لکینه تاسف له نوب اونڭ تر ساغالماسینی آرزو ایدیر و اونا تسلی ویریرلر؛ دوردنجی آروات، کوزهل مینادا بونلارک یانینا کلیر؛ او ارینڭ یانیندا ایدی. اونڭ تازا یوزینده کی کول یانقلاری کورو نورکه، بو اوچ آروادی چوق خوشلاندریر. اونلار بونی آجیقلا ندیریر، سوکرا سەودرک اوپورلر و اونڭ کنجلیکینی، کوزهلکینی تعریف ایدیرلر.

بویوک آروات تامیلایا مراجعت ایله بردن حرمتکار و جدی صورتده دییر:

— واللاه کوزه لیم، خسته لککدن خلاص اولماق ایچون سن ارکدن مینا کبی کوزه ل بر آروات آلماغی رجا ایتمه لی سڭ؛ سن او قادین ایله یالکز سعادت دکل غم، غصه کی ده شریکلی کیچیره ییله ردک؛ سنڭ یرکده اولسا ایدیم من بویله ایدهردیم.

تامیلانڭ بردنبره رنکی قاجیر، آیغا دورور:

— خانم افندی، من سیزدن متشکرم، آنجاق منه بو مصلحت لازم دکل. اونى بوغان کوز یاشلارینی زور ایله ساقلا یاراق دیشاری چیقیر. قوجا خدیجه خانم اونڭ آردینجا باقاراق اوزینی تورشودور.

خدیجه خانم اونڭ ایلتیلرینه مراجعت:

— واللاه من کایلیلرک عربلره نسبتاً چوق وقت بر آروات ایله اکتفا ایتدیکلرینی نظره آلماق ایله مشاهده ایتدیکیم توهافغی بیان ایدیرم. بونکلا ییله نزاکت دائره سیندن چیقماغی هیچ ظن

ایده ییلمیرم.. سیز قاینکز آروادینا نراکت قانونلارینی ئوکره دوب، سوکرا بورایا کتیرسه ایدکز، یاقشی ایش کورمش اولاردکز.

یمینه و تسادت اولدیقا اوتاندیلار و جواب ویرمهک هیچ بر سوز تاپمایوب کیتدیلر و قوجا قادین یلیکینی سالایاراق اولاری قابویه قدر تشیع ایتدی.

* *

رفیقه سینک بویله غفلتا اولان آکلاشیلماز دردیندن عقلی ده سیقینتی چکمکده در. خسته خانه نك هکیمی تامیلایا باقماغا کلمشدر. هکیم تامیلانک سینیر یورغونلغینی قید ایله اونا بر نیچه (دوش)، استراحت و ممکن قدر ترلکده ایکینجی چوجوق آناسی اولماسینی مصلحت کورمشدی.

تامیلایا ایکینجی چوجوق آناسی اولماسینی یوزه کدن آرزو ایدیردی. حتا بر زمان اولماق احتمالینا اینانوب، ایکی اوچ هفته ظرفینده کونلرینی اولدیقا شاد کیچیرمشدی... سوکرا ینه ده پشیمانلق یوز ویردی.

او زمان (مقلوب) زنجی رقاصلاری حیاطا دعوت ایتدی. اولار عادت اوزره بئلرینه باغلانمش اولان چاققال ده ریلرینی اویناتماق ایله سحرلی سوزلر سویله یوب، قوال سسی آلتیندا رقص ایدیرلر... لاکن تامیلایا بو دفعه ده انکسار خیاله اوغرامشدر. چونکه اونک ایتیلری بو رقاصلارک سحرلی سوزلریندن فایدا لاندیقلا رینی سویله بیرلر. حقیقتاً کلن ایل تسادت بر اوغلان، یمینه ایسه بر قیز دوغوردی.

بوندان سوکرا تامیلایا مرابطک قارقیشی اونی تعقیب ایتدیکنه آرتق اینانمش و بونی دا بر دلیل ییلیردی. مادامکه آلاه بونا اوشاق

اعطا ایتمکدن بویون قاچیریر، قورقونج یوقی شبهه سزکه آلاه طرفیندن ایش.

کیت — کیده تامیلایا ضعیف لشیبر... آز بر زماندان سوکرا هر بر شئی، هامویا لاقید باقیر؛ کیت — کیده ایو ایشلرینه ده فکر ویرمیر و یاواش — یاواش یورومکه باشلایان خرده فاطمه دن بی بی لری مقید اولماسایدی، اوده کورلق چکه ردی.

* *

بونکلا ییله تامیلایا ئوز ارینی اولکی کبی سه ویر. آتجاق فکری قارشیق در، ئوز محبتینی ارینه کوسترمک فکری خیالینا کلمیر. اوزه رینده کی بلانک خیالی ایله تامیلایا اسکی کونلرینی، سعادت و شادلق کونلرینی بوسوتون اونوتمشدر.

عقلی عائله حیاتیندا اقربالاری کبی خوشبخت اولمادیغینی دوشونور. سعید بر دفعه بو خصوصدا دانیشیرکن بونی اعتراف ایتدی. مقلوب ده رین معنالی بر باقیش ایله باشینی سالاییر؛ باجیلاری ایسه ایشلری چوق اولدیفیندان فاطمه دن و ابودن مقید اولماغا وقت تاپما دیقلارینی ایمدی عقلی دن کیزله میرلر.

۲

خدیجه خانم

بو ملاحظات عقلی ایچون یکی بر شئی دکل ایدی. تامیلانک خسته لکی و تعجب ایدیله جک حاللاری چوقدان بللی ایدی. آتجاق بر ایش وارکه، بو کیچیک و هر کس طرفدن مشاهده اولونمایان ایش بویوک تاثیرلر یاپیردی و حادثات کیدیشینی سرعتلندیریردی.

کیم ایسه سوک وضعیتدن استفاده ایدیر و بر نیچه هفته درکه
ایترقا آپاریر... کیم ایسه اوزاقدان سیر ایدیر؛ جدی بر صورتده
فرست وقتینی کوزلهیر.

تامیللادان آلیناجاق انتقام ساعتینک کله جکینی بکلهیر. اوندان
انتقام آلماق لازمدر. بو، تاملیلانک برجه دفعه یاقشی رفتار ایتمه دیکي
سید عبداللاھک برنجی آروادی در. بو کیچیک کناھجیغاز چوقدان
بهری وقوع بولمشدیسادا اونودولماشدی، چونکه خدیجه خانمک
یاقشی یادداشی وار؛ و او هیچ بر وقت بر کناھی عفو ایتمز.

* *

خدیجه خانم شریف نسلیندن در. اونک عائله سی ئوزینی محمدک
نسلیندن حساب ایتدیکي ایچون مسلمانلارک آریستوقراتی، ساییلیر.
معلومدرکه: «آنجاق قوللار یاقشی لغی — یامانلغی اونودار».

اونک ایچونده خدیجه خانم بو وضعیتدن استفاده ایتمک ایله
تامیللادان انتقام آلماق فکرینه دوشدی. بوندان علاوه او عادتاً
ایترقا سه وندر. و بونی دفعه لرجه ئوز ارینک ایوینده کوسترمشدر.
قوجانک برنجی آروادی و اوچ کوزهل تشخیصی اوغلان آناسی اولماق
ایله برابر اوده مصالحتیجی وضعیتی دوتماغا چالیشمش و بونا موفق
اولمشدی. او ئوزی اری ایچون باشقا آرواتلاری سه چمش و آلمشدی.
بو آرواتلار اول سکز ایشم اونلاردان ایکسی ئولمشدر. ایکسی ایسه
خدیجه ایله مباحثه ایتدیکلری ایچون طلاقلارینی کری آلمشدی.
خدیجه خانم بونلارک عوضینده باشقالارینی آلدی. چونکه اونی دائماً
بر دسته احاطه ایتمه لی در... اونک تاملیلایا قارشى پلانی بویله در: خدیجه
خانم تاملیلایا ارینک میناکبی کوزهل اولان ایکینجی بر قادین آلمایا

سینی مصلحت ایتدیکي ایچون تاملیلایا اونی پیس رفتار ایله اینجیتدی.
اونک ایچونده ارینک مینانی آلماسینا چالیشمالیدر.

* *

بونلاردان ئوتیری خدیجه خانم دائماً یمینه و تسادت ایله
کوروشدیکده لازم کلدیکي زمان چوق آروادلیغی تعریفلهیر. خدیجه
خانم، کونولرینی ده بو تعریفه ئوکره دیردی.

یاقشی تریه آلمش مسلمان خانمی زنکین و بویوک بر رتبه
صاحبی اولان کیشینی محدود بر عائله حدودی ایچریسینده قالماغا
مجبور ایدن خریستان قسقانجیلغینی حس ایتمه مه لیدر.

سوکرا همیشه قادینلارینی دکیشن قرآن کریمده کوستریلمش
اولان «مجبوتک نوبه ایله دکیشیلمه سینه» عمل ایدن کیشی نک ذوقی
اینجه لیر. داها دقتلی و داها سه وکیلی بر ار اولور.

نهایت کونولرک ایله صلح ایچریسینده یاشارساک، اونلار بری —
برینه یاردیم ایدیرلر. بری — بری ایله مصلحتلشیرلر. بری دیکرینه
یاردیم ایدیر. لازم کلدیکي زمان بری دیکرینی عوض ایدیر... بر قایدایا
قویولور. بر پارا مخرج عمومی اولدیغی ایچون بر چوق شئیده ده
قناعت ایدیلر... سوکرا ایوک ایشلری و ایو کیتدیکجه یاقشی لاشار،...
بوندان سوکرا اوشاغا یاقشی باقارلار. بونک ایچون داها قوهوم —
قومشویا مراجعت ایتمک لازم کلمیر...

بو خصوصدا دانیشیلدیغی زمان طبیعی اولاراق هم یمینه و هم
تسادت عینی شئی دوشونورلر.

حقیقتاً بز اولماسه دیک تاملیلانک ایوی و اوشاغی نیجه اولاردی؟
بونکلا بیله بزیم ئوز ایشمز وار؛ نهایت بز یالکز اونک ایتیلریک
عقلی زنکین در؛ اما عائله حیانتیدا بدبخت در. او کیت — کیده تاملیلایا

دان سوئوبور. تامبلا ايسه كيتديكجه انساندان قاجير. ابوه قارشى سوئوقل كوستيرير. نه ايچون عقلى اونى ساقلايدارق، ايكينجى دفعه ابوله نمه سين؟

بو فكر كيت — كيده كوك سالىر... تسادت و يمينه نڭ ارلرى ده بو فكر ك طرفدارى درلار. عقلى آز بر زمان بو خصوصدا دوشونوب، سو كرا بو فكرى باشيندان چيقارير؛ آنچاق — باجىلارنىڭ و يزنه لرنيڭ سوزلىرى اونى هر دىنر بو فكرى خاطرلادير.

* *

بويله لك ايله زمين آرتق حاضر لاش؛ ايمدى خديجه خانيم ايشه باشلايداقدر.

واردلى كندىلردن اولان سيد عبداللھك دائما محكمه ده كيچىك ايشلىرى اولور. عقلى محكمه ده اولديغى ايچون چوق وقت اونا تاپشورلار ويرير. بورجلارى آلماغا سىندلىرى تسليم ايتمك محكمه قرا رينڭ اجراسى كىبى ايشلىرىنى عقلى به كورديريردى. بر ايش باشلاما دان اول قوجا بعضاً اونڭ ايله مصلحتلىشير.

بر دفعه عقلى سيد عبداللھك ابوينه دعوت ايدىلير... سيد عبداللاه رهماتىزم خسته لكينه دوتولوب يوقارى مرتبه ده اولور. اونڭ ايچون عقلى كرى دونر كن تىك قايتماق مجبوريتينده در. عقلى آشاغى دوشوب حياطين اوچ طرفدن احاطه و كزىك ايچون اك سربىن و كوزل بر ير تشكيل ايدىن قوريدور چيقير.

عقلى ئوز يونكول مسلىرى ايله حصير اوزه رينده حرمخانه نڭ يارىم قارالوق قوريدوريندا ايلرله يير. كوردىكى بر منظره نى سير ايدير:

كنچ، نازلى، دولى، يانار كوزلى، اينجه دوداقلى بر قادين...

بو قادين آياغ اوسته دورمش، قيزىل بيله رىك ايله مزىن و نازىك بار ماقلى، اللرىنى يوقارى قالدير مشدر...

او، يارى چيىلاقدر. آرقا طرفده ياشلى بر قادين، اونڭ اكينه ايك پالتار كيديرير. مەمەلرنيڭ قيرمىزى اوجلارى كورونور. چيىلاق باجىقلارى ايله پارچانڭ آراسيندان چيقير...

عقلى ئوزىنى ايتيرمش كىبى دايانير. ديىلمه سى ايله قورتارماسى بر اولان كيچىك باغيتيدان سو كرا پرده دوشور و آرقاسيندا هر شى غيب اولور... عقلى حياطدان كيچىك سرعلى بر صورتده كيدير... آنچاق كيدىر كن يانار كوزلر و چىلغىن دوداقلار ك خاطر ايتىنى برابر كوتورور، سعادت، حفظ الصحه، ساغلام و قوتلى بر قوجاق ايچون يارادىلمش بو كنچ و نازلى قادين دائما اونڭ كوزى ئوكينده در. بو قادين تامبلايا، ايمدىكى تامبلايا هيچ بكنه مير.

كونلر كيچىكجه بو منظره اونڭ خيالىندا جانلانير. بو خيال كوچه ده، خسته خانه ده، محكمه ده دائما اونى تعقيب ايديردى... آفشام تامبلايا نڭ يانيندا بيله عقلى او قادين خصوصدا دوشونور!... او كيمدر؟... ابو صاحىنڭ قىزى مى؟ اقرباسى مى؟

هفته نڭ آخريندا او بو قرارا كلىر كه، باجىلارنىڭ بريندن مسئله نى سوروشسون. اونڭ برنجى كلمه لر يندن تسادت او قادينڭ مينا، كوزل مينا اولديغىنى آكلاير. مينا، صباح نماز زمانيندا كون دوغان يردى كى كوزه لكه مالك اولان مينا!...

بو كوزل مينا قوجانڭ دوردنجى آروادى اولديغىنى يىلدىكى زمان سوئوق قانلىغىنى كىزلىتمك ايسه مەسینه رغماً اونڭ قاش قاباغى تو كولد.

* *

خدیجە «مینا خانم ایله» برابر زیارتە کەلەجکینی بیلدیریر. بو خبری کتیرن اوجا بویلی زنجی احتمال کە، تصادفی اولاراق بو خبری عقلی نڭ ئوزینه سویله بیر.

بو ایکی چادرایا بورونمش قادین حیاطا داخل اولدیلارلی زمان، عادتاً کوندوزلر ایوده بولونمایان عقلی، بوکون ایوننڭ قاباغیندا بالقونڭ حاشیه سینه سوکە نوب دایانمشدی.

او، اولارا سلام ویره رک اوقویان آدام کبی الینده کی کتابا باقیر دی. حال بوکە کوزینڭ آلتیندان اوزون باقیشلارلا اولارا باقیردی.

خدیجە خانم ئوز کونوسی ایله برابر تسادنگ یانینا کیدیر؛ اون دقیقه دن سوکرا اونڭ بوتون شېه لری زایل اولور. عقلی نڭ کونڭ کون اورتاچاغی ایوده قالماسی و بونلار اولدیقا دقت ایله باقماسی مینانی تصادفا کوردیکی نڭ تسادت طرفیندن نقل ایدیلیمه سی داها دا اونڭ ظنینی قوتلندیریر. خدیجە بر نیچه کون سوکرا قوجانڭ دوردنجی آروادینی بوشاماسینی ایشیدن کنج مامورک حیران قالاجاغینی دوشونور.

* *

ایوه قایتیدندان سوکرا خدیجە مینانی دیزی اوستنده اوتوردیر و دیر:

— کوزه لیم، هر کاه او حقیقتا سڭ خوشکا کلیرسه من اويله ایدرم که، او، سڭ اولار... بو چوق یاقشی اولار... آلاهدا سندن راضی قالار... بزیم قوجا اریمز سید عبدالله شېه سز یاقشی و مرحمتلی آدامدر: آجاق آلاها آند اولسون سڭ بو اینجه آغزک او آغ ساقتال ایچون یارناماشدر... بوندان علاوه سن ۱۷ یاشکی کیچیر دیکڭ حالدا هله اوندان اوشاغڭ اولماشدر. بودا آلاهاڭ ایشیدر.

ایمدی آرزو ایدەر ایسه ک آلاهاڭ رضاسیله سن بر نیچه آیدان سوکرا عقلی نڭ آروادی اولارسا...

آلاهاڭ کومکلکی ایله من بوندان مشکل ایشلری حل ایتشم. مینا بر قدر سکوت ایدیر؛ یا کاکالاری یانیر؛ دهرین بر نظر ایله خدیجیه باقیر؛ سوکرا اللری ایله قوجا قارینڭ بونینی قوجا قایاراق یاواش بر سس ایله:

— منیم قلبیم سیزی ئوزینه آنا اولاراق قبول ایتمشدر. منی ئوز قیزک کبی اداره ایت، دیر.

* *

بر نیچه وقتدن سوکرا سید عبدالله زنجی واسطه سیله عقلی نی چاغیریر. سید عبدالله عقلی نی قرآن آیهلری ایله ایشلنمش رنگا رنگ یاسدیقلار ایله بزه کلی تخت اوزهرینده یانی اوسته قبول ایدیر.

او عقلی نڭ یومشاق یون خالچا اوزهرینده اوتورماسینی تکلیف ایدیر و اوزون اوزادی یوزینه باقاراق یومشاق بر سس ایله دیر:

— اوغلیم، آلاهد بیلیرکه، من سنه دایما ئوزیمککی کبی باقمشام. سڭ آتاک منیم دوستیم ایدی؛ من سنه بر نیچه دفعه یاردیم ایتشم، سنده منه بر چوق خدمتیر کوسترمیسڭ... بوندان علاوه من سنی بو مملکتده کنجیر آراسیندا اک ناموسلی و اعتبارلی حساب ایدیرم... نهایت من سڭ غایت عقلی اولدیغکی، تردسز سنه مهم ایشلر تاپشماق ممکن اولدیغینی دا بیلیرم.

عقلی قوجانڭ الیندن دوتوب، هیچ بر سوز دیمه دن دوداقلارینا طرف آپاریر و ئویوز. سید عبدالله کولومسه بک دوام ایله:

— بودر، سنی بورایا منه عائد مهم بر ایش ایچون سنکله مصلحت لشمکه چاغیرمشام.

بو سیرادا بر قدر یوقاری قالقیر و دیرسه کینی یاسدیغا سووکه
بیر و دیر:

— اوغلیم، سن ییلیرسڭ که من شریف عائله سی ایله قوهوم
اولمشام. احتمال که، منیم مرحوم عمو اوغلیم قاضی بوزیڭده بو
عائله ایله اقربا اولدیغنی دا ییلیرسڭ. آنجاق اونڭ قادینی کوزله نیلمه یین
بر صورتده اوچ ایل کیچدیکی حالدا ایکینجی ازه کیتمه مشدر: و
منیم شریف نسلینه منسوب اولان آروادیم حقلی اولاراق منیم نظر
دقیمی بو مسئله جلب ایله، مرحومڭ یاقین بر اقرباسی اولدیغیم
او قادینڭ دولغینا نهایت ویرمیکیمی توصیه ایتدی.

بو حقلی بر سوزدر... بو قوجا قادینی یولداشلاریماتکلیف ایده
ییلمه دیکیمدن بو تکلیفڭ اولار طرفیندن رد ایدیلمه سی یکی بر
حقارت اولاجاغیندان من عائله مڭ تاکیدی اوزره اونى آلمایا قرارا
ویرمشم....

قوجا اونى حرمتله دیکله یین عقلی یه باقوب، دوام ایله:

— چوقا احتمال که سن منیم ایمدی دورت آروادیم اولدیغینی ییلیمیر
سڭ؛ دیمه لی ایمدی منه بشنجی دفعه ایولنمڭ شرعا جایز دکلدر.
بونڭ ایچونده من آرواتلاریمدان برینی بوشاماق مجبوریتینده ییم...
بورادا قوجا فکرینی توپلاماق ایچون سوسور. قاپانان کیپریکلر
آلتیندان عقلی نی سوزور.

— من کرک کیچیک آروادیمی بوشایام؛ چوجوقلاریمڭ ساینی
هله آرتیرمامش اولان بو قادینا طلاق ویرمه لی ییم... عقلی هیچ برحرکت
کوسترمه دی، یونکولجه رنگی سولدی.

سید عبدالله دوام ایله:

— ذاتا او منیم قیزیم یرینه در... بو منیم اوزاق قوهوملاریمدان
بری در که، بونی من بر نیچه وقت بوندان ایره لی وارث کبی ایویمه

کیتیرمشدیم، سوکرا آرواتلاریمڭ مصلحتی اوزره اودا بزیم ایوده،
بزیم — جمعیته محرم اولسون دییه آلمشام... هر چند او چوق
کوزله لدر. آنجاق جوان اولدیغی ایچون قوجا آداما لایق دکلدر و
من اونى اردن آرتق آتا کبی سهویرم... بویله جه دیمک اولار که من
اونا طلاق ویرمکه حاضرام. بونکلا ییله من اونى تک یاشاماق عیسیندن
خلاص ایتمک ایسته ییرم و ییلیرمکه، اونڭ کنجلیکی و کوزله لکی اونا
مناسب بر ار تاپماغا چوق ال ویریشلی در. سن منیم اوغلیم، یاقشی و
عقلی انسان بویله حاللاردا محاکمه لی اولدیغیکدان بو خصوصدا
سڭ مصلحتکی دیکله مڭ ایسته ییرم.

عقلی سیدعبداللهڭ بوزینه باقبر. بارماقلاری ایسه نوزیڭ اراده سی
اولمادان دیزلرینه دوقونور. او ینه سکوت ایدیر. قوجا اونڭ کوزیڭ
ایچینه باقوب دیر:

— سهوکیلی اوغلیم، سڭ یاشڭ و حالکدا اولان کنجلر آرا
سیندا مینانی من بوشامازدان اول ازه ویرمک ایچون راضی اولاجاق
بر شخصی تانیمر ساکمی؟ بو دفعه عقلی نوز هیجانی آرتق کیزلده
ییلیمیر.

— اوغلیم، سنه نه اولمش؟ منم شخصی ایشلریمدن دولایی سن
نه ایچون آغاریر، نوزیکی ایتیریرسڭ.

عقلی آیاغا قالقیر. اللرینی یانینا سالوب، باشی آشایا یاواش
بر سس ایله دیر:

— آتاجیغیم، منی عفو ایت! سن منه بویله آیدین فرق قویدیغڭ
ایچون من صمیمی اولاراق سنه دوشوندیکلریمی سویله مڭ مجبو
ریتینده ییم. منیم خصوصیمده فکرک نه قدر حقیقی ایسه، منه کوستر
دیڭڭ اعتبارک — کیزلی معناسی نه اولورسا اولسون، من سنه ایده
جکیم اقراردان سوکرا نه وقوع بولورسا بولسون، من بونی سندن

كىزلىتمەمەلىم كە كىچىن دىفە بۇرادان كىدەرگن ايسىتمەمە —
ايسىتمەمە سىن سويلەدىكىڭ كىچ قادىنى كوردىم. مەن بۇ تصادفى كورو
شەن تاسف ايتىدىم. مەن بۇ بىدخت ھادىدە مەقسەر اولمايدىغىم ھالدا
ئۆزىمى مەنمە ايتىدىم. (كۆزلىرىنى قالدېرىر) ۋەن، ئەند اولسون
آلاھ، بىلاختىار قادىنلار كەدان بىرىڭ يۈزى آچىق اولدىغىنى كور
دىم. ظەن ايدىرمەكە بۇنىڭ اىچۇن سىن مەنى ايوكەن قوۋمازساڭ... ھەر
كە سىن بۇنى بىلىرسىڭ سەدە تصدىق ايدىرم، يوق بىلىمىرسەك سە او
زەن سەنە معلوم ايدىرم.

بۇ سىرادا سىد عبداللەدا آياغا دورور و عقلى اونا ياقىنلاشۇر.
— اوغلىم، مەن بۇنى اولدىغى كىبى بىلىرم. سىڭ بۇ اعترافىڭ،
يۈرەكى تىمىزلىككە، تەجىبە لايىقدۇر.

او سىسىنى بىر قەدر آچىدۇب، دوام ايلە:

— مەن اۇنىدا بىلىرمەكە سىن مېنىڭ خاۋراتىنى، بىردىن بىرە
فكر كەن چىقارماڭ، چۈنكە بىر نېچە كۈن سۇكرا سىن بۇ خىسۇسدا
عائىلە كەردە بىر قادىن سويلەمشەك.

عقلى كۆزلىرىنى يەرە تىكۇب، سۇسۇر.

— اوغلىم، مەن اۇنىدا بىلىرم ۋە بۇنا ايمىدى ايتاندىم كە، مېنىڭ
آدى كەلىدە ھەر دىفە سىڭ ياناقلارنى سۇلۇر...

عقلى سىكوت اىچىندە دا يانۇب، دورور... سىد عبداللە بىر
آددىمدا ايلرى كىلۇب، اىنى عقلىڭ چىكىنە قۇيۇر:

— اوغلىم، بۇنىدا بىلمەلى سىكە مەن بۇنلارنى ھامۇسىنى بىلدىكىم
ھالدا مېنانى ايويمە ساقلايا بىلمەرم...

بىر قەدر سىكوتەن سۇكرا:

— سىن بۇنىدا آكلامالى سانكە سىڭ ۋاۋنىڭ خۇشبختلىكى اىچۇن
بۇندەن سۇكرا اۋنىڭ يىرى سىڭ ايو كەد.

* * *

تامىللانڭ غەملى يۈزى عقلىڭ كۆزى ئۆكىنە كەلدى؛ عىن
زەماندا اۇنى اۋتاقدا، سۇقاقدا، مەككەدە يانار كۆزلىر قىرمىزى
ياناقلار، ظەرىف دۇدەقلاردا اۇنى تەقىب ايدىردى. سۇكرا ۋە، اھتىمال
كە، قادىنلار بىندان كە كۆزەلنى رە ايتەك اىچۇن قەلباً اذىت چىكن،
لاكن بۇنىلا بىلە عادەت، غەنەنات اۋزە بۇنا راضى اولۇب،
كولۇمبەن قۇجىڭ بۇ باقىشى ھەركىتىنى و ھىسەتە نازىكەلەنىدە
نظەرە آلدى. سۇكرا غەيت سادە ھە اولاراق اللرىنى دۈشەنە قۇيۇب،
باش كەلدى ۋە بىر كەن سىرەست جۇاب ۋە بىر مەكە چالىشىدى.

— آتا، سىن چوق مەھترەم و عقللىڭ؛ قۇى سىڭ ارادە كەرىنە
يەتسەن!...

ھەمان كۈن سىد عبداللە دە لىس كاتەب عدلىسى قارشىسىندا
مېنەيا طلاق ۋەردى. مېنا قانۇن اۋزە اوچ آى سىد عبداللەڭ ايوىندە
قالاچاقىدۇر. بۇ مەدەن سۇكرا عقلى تۇى نەداركىنە ھاضرەلاشمايدۇر.
عەكس تەدبىردە سىد عبداللەڭ تەكفىرىنە اوغراياچاقىدۇر.

۳

كۈنۈ

خەدجە يەكى زىيارەتەندە كەچىكىمىر. او باشقا بىر كۈنۈسى ايلە
(چۈنكە مېنا مەين مەدت يەتتەنچە قەدر ھەرمەدە قالماي دۇر). تەسادتەڭ
يانىنا كەلەر. ۋاۋنلار ھەر ايكىسى بالاچا باجىلارى ايلە اولاجاق آيرىلغى

يادلارينا سالوب آه چكيز و عين زماندا اونڭ كيده جگى ابوي كوروب سەوينىرلر. سو كرا طبعى اولاراق ميناڭ كله جك بويوك باجيسى تاميلا خصوصينده دانىشيرلار. خديجه خانم كوزلرينى آشا غى تيكوب، ايپەك كمرينده كى بويوك ايله مشغول ايش كيمي چوقدان بەرى كوزلەديكى شادلق خبريني بكه يير.

آنچاق خديجه خانما انكسار خيال يوز ويرير: خديجه خانمڭ كوزلەمەديكى حالدا تاميلا بو خبرى سسز — صدا سز قبول ايتمشدر. يالكر ياواشچادان: «اختيار آلاھاڭدر» ديه سكوت ايتمش، و بوتون كوني عادتاً اوللرده كى كىي بر قدر فكرى داغينيق بر حالدا بولو نمشدر. سو كرا خوشا كلمەين بر ايش وقوع بولما مشدر؛ بالعكس اونڭ حالى سانكه بر قدر دوزلمش و ئوز ابو ايشلرينده دقت ايتمكه — باشلامشدر...

او اريني اولر سەودىكى كىي ايمدى سەومەديكىندە احتمال ويرمك اولور؛ بوندان علاوه احتمالكه او بو ايوده قالماق ايستەر سە رقيبەسى قارشيسيندا عقلسز كورونمەمەسینی ده دوشونمشدر... لاقيدلەكندى، حقيقت حال ايله حسابلاشماقدانى تاميلا بو خبرى يالكر آرزو ايديله ييله جك بويوك بر ساكتلك ايله قبول ايتدى.

خديجه خانم ايپەك كمرينڭ بوزمەلرينى بردن برە اونوتدى. جلد ئوزيني توپلادى: كوزينڭ برنجى باقىشى سەويملى برىك آلدى. يومولى و بوزوك دوداقلاريندا بر تبسم كوروندى؛ سو كرا اينجه و ظريف بر سس ايله:

— يازيق بالا، آخردا عقللندى، شكر اولسون آلاھا!
يوره كينده ايسە اونا لعنتلر او قويور. اونى دەرین بر صورتدە

يوره كيندن ياراليا ييلمەديكى ايچون قودوراجاق بر درجه يە قدر كشمشدر.

* *

هر حالدا تاميلايا دەرین و آخیر بر يارا وورولمش آنچاق تاميلا بو آغرى يا قاتلاناراق اونى ياد كوزلردن كيزلەتمكه موفق اولدى. چونكه ياقينلاشمش اولان تهلکه قارشيسيندا ئوزيني توپلادى. و غفلتاً قيسقانچلق حسى ايله قضايە ايناماق خيالىندان داشينوب مبارزه ايچون آيىلدى. بو سیرادا ئوزيني مدافعه ايچون پلان دوزلەتمكه باشلادى.

پلان چوق ساده در. يکيدن اريني كرى قايتارماق حقيقتاً چوق ساده در. خديجه خانم بو ايشه تنزل ايدەرك كولومسەر. مينا ايسە بونى آكلاماز:

اريني كرى قايتاراراق...

سو كرا؟ نه ايچون بو عقلیە مينانى آلمانا مانع اولماليدر؟ نه ايچون عقلی اونلارك هر ايكسینی سەوە ييلمز؟

ايشلرينڭ بويە يول ايله كينديكىنى كورن عقلی ايميدن ايکى قادين سەومك فكريلە مشغولدر. او، حتا، برى سولفونلغيله ديكرى جوشغونلغيله داها ال ويريشلى اولاجاقدەر. آنچاق تاميلا بونى قاوارايا ييلمير. و ئوز پلانىنى اجرا ايدير. تسادت خديجه خانما دوغرو دير مش: «تاميلا كيت — كيده ياقشيلاشير. و اونى احاطه ايدن شيلرده دكيشير. آز بر زمان ايچريسینده ابوده كى پوزغونلق آرادان قالقير؛ كوزلە، نازلى فاطمە جيغاز ينده عائلەڭ سعادت منبعى اولور. هله بر نيچه كون اول دينمز، دانىشماز اولان تاميلا ينده اسكى كونلرده كى كىي سەون واينجه بر قادين اولماغا باشلاير. ميناڭ خيالى

عقلىنى يەنە تەقىب ايدىر؛ بو سعادتلى تىدلالتى مشاهدە ايتىك ايچون
عقلى يە مانع اولمىر. و بعضاً عقلى بويوك بر سەوكى و سعادت ايله
تامىلانك يوزىنە باقىر. حقيقتاً تامىلانك اللرى هله قوۋلى، اوپوشلىرى
آتشىن در، ايرى كيپرىكلرى آلتىندان باقان كسكىن و آتشلى كوزلىرى
بارلايىر. بر دفعە كىچەنى تامىلا ايله كيچىرىر. تامىلا يوركىنك
چارىيتىسىنى زورلا ساقلاما چاليشىر.

* * *

صبح، يكى چىقمادا اولان كونشك يونكول و قىرمىزى ايشىغى
آلتىندا ايشىقلانان اوتاقدام تامىلا عقلىنك قارشىسىندا دىز چوكور.
ئوز چىپلاق اللرى ايله اونى قوجاقلايىر. اوزون — اوزادى يوزىنە
باقوب، دىير:

— منىم سەوكىلى اريم ويكانە صاحىم! اذن وير هامودان كىزلە
دىكىم سىرى، منى ئولوم درجەسىنە قدر كتىرن عذابك سىبلىرىنى سە
آكلادىم.

عقلى چارپايا ياننى قويىش اوتورور. تامىلانك كوزلىرى برقدىر
قارالىر.

تامىلا دوام ايله:

— بو اودادا برىنجى دفعە اولاراق منى قوجاقلايدىك خاطر كده
مى؟ او زمان من كوزكونك قارشىسىندا دورمىدىم... سىن ايچرى
كىردىكده من دارىلوب، دىترەدىم. او وقتە قدر من سىنى يالگىز بر
دفعە ئوتەرى كورمىدىم... بونكلا يىلە سىن منى باغرىكا باسدىك زمان
من ابدى بوسبوتون سىنك اولدىغىمى آكلادىم..... سوكر خوشكا
كلدىكىمى كوروب آلاها شكر و ئئادە بولوندىم.

عقلى الينى اونك باشىنا چكىر.

تامىلا بو سەويملى حركتدن جانلانير و تبسم ايدىر. يوزىنى
اونك يوزىنە ياقىنلاشدىرىر:

— بىر باغدا نىجە خوشبخت ايدىك.

كونلر بويوك بر سرعت ايله كيچىردى، آخ سەوكىلىم سىن منى
نوازىلارك ايله اوقشادىك زمان من بوتون يورە كىملە هيچانە كلەرك
قىزاروب سەنە دىمىدىم:

«آلاە بىزىم بىرلشمىكىمىزى تقدىس ايتمىشدر» سىن منى ئوزكوجلى
ويومشاق اللركلە نىجە قوجاقلادىك!

نىجە سىن منىم كوزلىرىمدىن و دوداقلارىمدىن ئويدىك! او زمان من
سىنى آتچاق ئوزىمكىكى حس ايتدىم!... تامىلا داھادا ياقىنلاشىر. عقلى
نك دىزلىرى آراسىندا تىترەيەرك سەنەسىنى عقلىنك سىنەسىنە سوكەيە
رك دوداقلارىنى اونك دوداقلارىنا ياقىنلاشدىرىر:

— اوندان سوكر اولان ايشلر ايچون سىن منى عفو ايتمەلى
سك... بو منىم كىناھىم دكل... منى سندن آيىرماق اىستەيىردىلر؛ منىم
قلىمى پارچالايوب، سىر سىملىدىلر. و سوكر منى يارىم جانلى
يىكىدن سىنك اوچاغىكە كىترىدىكە من يىكىدن سىنى خوشبخت ايدە
جىكىمى آكلاتماق ايچون قوۋسز بولوندىم. آخ، منى عفو ايت! منىم
دانىشماغا طاقىم اولمايدىغى زمان نە قدر اضطراب چكىدىكىمى يىلسە
ايدىك؛ حتا آغلايادا يىلمىردىم... مەنە رحىمك كلىسنى؛ سىن مرحىملىسك،
منى عفو ايت! آرتق مەنە اذىت وىرمەمەلىسك. ايمىدى من يىكىدن سىنك
زوجهك، سىنك چوچوغك آناسى اولاراق قالماق اىستەيىرم. من آتچاق
سىنك، يالگىز سىنك زوجهك اولاراق قالماق اىستەيىرم.

اونڭ باشى ارينڭ چىكىنىنە دوشور... ھىچقىردىقدان تىترەيەرك
ارنى چىپلاق قوللارى ايله قوجاقلير... آغلاير...
ايرى وايستى كوز ياش داماللارى سىنەسىنە توكولور...

* *

عقلى اونى قالدردى، ايكي الى ايله اونڭ باشىندان دوتارق
آغلايان كوزلىرىدىن دۈنە، دۈنە ئويدى، سوگرا ئۈزىنە مخصوص
سەۋىملى بىر سس اولكى كىيى اونى سەۋدىكىنى، بوتون وارلقى ايله
اوندان آيرىلماغى و ايويىدە اونا بىرنجى ير ويردىكىنى سويلەبر.
سوگرا او، يالان سويلەمكە مجبور اولدى: مېنانى تورەين وضعيتىدىن
اسكى عادىلەر صادق قالان سىد عبداللەھ اولان احترامىندان ئوتىرى
آلماق مجبوريىتىدەدر. او مېنانى سەۋمىر. اونڭ حياتىندا مېنا دائىما
يابانجى اولاراق قالاچاقدىر... تامىللا ايسە اونڭ بىر داھا سەۋىلنىكانە
سەۋكىلىسى اولاجاقدىر... تامىللانى باغدا سەۋدىكى مسعود كونلر كىي
سەۋەجىكىر.

تامىللانڭ كوزلىرى ايشىقلاندى. او اوزون اوزادى عقلىنڭ
يۈزىنە باقاراق اونا ايناندى. فقط بردن—بىرە ينە عقلىنڭ آياقلارىنا
قاپاناراق ديدى:

— بىلكە بونلار ھاموسىنا باقماياراق مېنا ئۈزىنى سەۋەبىردى.
او زمان مېنانڭ محترى خيالى عقلىنڭ كوزى ئوكىندى
كىچىدى و يۈزىنى تورشوداراق قىلدى بىر سس ايله:
— مەن سنى سەۋىرم و سنى سەۋمىكە دوام ايدەجىم. چونكە
سەن مېنىم بىرنجى زۈجەمىڭ آتچاق مەن محترم سىد عبداللەھ ويردىكىم
سوزدىن قاچماق ايله آنامڭ آدىنى بىنام ايدە بىلمەرم.

* *

تامىللا سوسدى. او، يىكىدىن سكونت كوستردى.
اولكىدىن آرتق بىر جىدىتلە ايو ايشلىرىنە وبالخاصە فاطمەيە آرتق دقت
ويردى. او آتچاق فاطمە ايله اوغراشېر بالقوندا بىر ايكي آددىم يىلە
كۆرۈك ايچون اونى يالكرى براقمىر. ايودن دىشارى چىقىدقا اوزاغادا
كىتىمىسە بىلە ئۈزى ايله اونى دا آبارىر. فاطمە بو كۆزىشلىرە پىرىستىن ايدىر.
كل ياكاقلى قىويرچىق ساچلى فاطمە آلتون پارىلتىلى قىرمنزى
شايقاسىلا آناسىنىڭ چارشاڧىنا بورونمىش باقىر.

كولومسەيىر، ال چالير، و ئوتوب كىدىلر دىوارلارڭ دىيىنىدىن
كىچىن آغ چارشاڧلى قادىن، مېنانڭ كەلجىك يولداشى اولدىغىنى آكلا
يىرلار... مېنانڭ كەلجىك يولداشى عادىتاً «سىدالخەف» مسجىدە ياخود
يارىم آدادا بولونان قىرىستانا كىدىر... مسجىدە تاختادان قايرىلمىش
مقبرەنڭ يانىدا دورازاق يۈرە كەن دعا ايدىر كە، بونى چادىرادان
كۆرۈك اولور، قىرىستاندا ايسە مەرمەر كۆنۈڭك آلتىندا، ارينڭ آناسى
طالبڭ قىرى يانىدا اوتوروب، ياۋاش—ياۋاش غملى سوزلر سويلەيىر.
او، آتچاق يانىدىن بىرىسى كىچەركىن سوسور، بىر نىچە ھەقتەدە بويلە
كىچىر.

* *

شەرىعتڭ قويدىغى اوچ آي كىچىدى. بو كۆن اونڭ كۆنۈسى
ايۈە كەلجىكىر. دۈنن اونڭ ايچۈندە تامىللانڭ اوتاغى كىيى براۋاتق
حاضرلامشلاردىر. چارپايى، ساندېق، كۆزكۈلى دولاب، لايىپاۋنار كىلە
تەمامىلە اونكىكى كىيى ايدى. بونى تەسادت ايله امىنە دۈزەلتمىشدر. بو خىصو
صدا تامىللانڭ رايى سوروشولماشدر. آتچاق ھىچ بىر شىئى كۆرۈمەك
اونڭ ايچون چوق كۈچ ايدى. ايلتىلر كۆلۈشە — كۆلۈشە

مینا ایچون یاتاجاق قایردیقلاری زمان، تامیلا قابونک یانیندان کیچەر کن بونی کوردیکده رنکی آغاردی... سوکرا فاطمەنی سرختله کوتوروب اوز اوتاغینا کیتدی. ایتیلر آنا — بالانک کولوب، اوقوما لارینی ایشیتدیلر.

تسادت باشینی بولایارق «نه بویوک شادلق» — دیدی.

تامیلا ایسه جواب اولارق:

— بلی، بو خریستیانلارک بویوک زنکینه بکزه ییر: نه قدر برک وورساک، او قدر برک سس ویره.

آقشام تامیلا حرکتسن یاتاغک بر طرفینده اوزانمشدی... اونک بو راحت لکیندن کورونور که، عقلی راضی قالمشدی.

او سحر دوردیغی زمان تامیلا اوندان اول دورمشدی وخالچانک اوستینده فاطمەنی کیتدیریردی... عقلی دوغرودان اونا باقارکن تامیلاک آغاردیغینی کوردی.

بونکلا برابر او، عقلییه باقارق کولومسوندی. بردن — بره قیزینی قوجاغینا آلوب سوره کلی صورتده ئوپمکه باشلادی.

تامیلا فاطمەنی کیندیرمکده دوام ایدیر؛ ئوزی ایسه چوق راحت و طبعی بر حالدار... عقلی بو کون صباح ایوده اولمازسا، بونلارک هرایکسی ایچون داها یاقشی اولاجاغینی ظن ایدیر. او اولجه آنانی، سوکرا بالانی ئوپهرک ایودن چیقیر.

تامیلا اونی اوزون و دومانلی باقیشلار ایله تشیع ایدیر. بر آز سوکرا کوزلرینی سیلیر: تسادت بالقوندان کیچیر؛ ایمدی مینا کله جکدر. سس کوی، ماهنی صداسی باشلاناجاق. هر شیئی شادلق ایده جکدر.

بو کون تامیلاک آغلاماغا حتی یوقدر، ئوزینی بر ارکهک کبی اداره ایتمەسی لازمدر...

تامیلا کونوسینی کوزله ییر و تبسم ایتمکه چالی شیر...

* *

— یاربی، مینانی دا دورت ایل اول تامیلانی قبول ایتدیکلری کبی قبول ایدیرلر! آغ قاتیر حیاطک اورتاسیندا دایاندی... مقلوب و سعید قاتیرک اوستینده کی آغ چارشافلی خیالی قاتیردان ایندیریر... آتش، تامتام صداسی آلتیندا بر دسته چارشافلی قادین اونی کلن اوتاغینا طرف آپاریرلار. قادینلار ایچری کیردیکده چادرلارینی چیقاریرلار و اوچ قادینا باش اکیرلر. تامیلا مینمه ایله تسادت آراسیندا دایاناراق، سید عبداللهک قادینلاری ایله احاطه اولان کونوسینه باقیر...

— یاربی! بو مینا نه قدر کوزه لدر، تامیلا اونی سوک دفعه کور دیکدن ایمدییه قدر او، داهادا کوزه لشمشدر... نه دهرین کوزلری، پارلاق بدنی، ساغلام قوللاری وار!

احتراسه لایق بر قادیندر. سفوکی تشنه سیدر.

او، ارینک ایونیه کلدیکیندن سه ویندیگینی کیزله تمیر ایچری کیره رکن او حتا «نهایت اولدی» دییه سویله ندی.

... ویر باش تامیلاک یانینا کیده رک سانکه حاضرلانمادا اولان قوناقلغک آجیمش اشتراکچسی کبی ئوز اشتها سینی کوسترمک ایچون اللرینی اونا طرف اوزاتدی... او، تامیلانی ئوپدی، اونا بو قدر بها قیمته اوتوران جدیلک و ارککلکه باقمایارق تامیلا سارسیلدی. فقط دیم دیک دوردی. ایجاب ایدن جواب ئوپوشینی کونوسینه قایتاریر اونک بوتون باجاریغی بونکلا بیتیر. عنعنوی تبریک و سلاملارا جواب ویرمکه مقتدر دکلد...

تسادت بونى كورور و آكلاییر؛ او جلد تامیلانك غوضیندن
تبريك ایدیر. چادرانك آلتیندا اونك قولیندان یاپیشیر.
تامیلا آرتق كولومسونور. ناموسی قورتار یلمشدى...

* * *

خدیجه خانمدا كولومسه ییر. او، بورادا اوینانان کیچیک فاجعه ده
هیچ بر شئی ایتیرمه دی. آلاها شكر! ضربه هدفه اصابت ایتمشدر...
الحمد لله، او بوش یره زحمت چکمه دی... خدیجه سه ویملی برباقیش،
اینجه بر سس ایله قوللارینی آچاراق یاقینلاشیر. ئوز قوربانینی باغرینا
باساراق دییر:

— عزیز اولادیم... خیرداجا مینانی سنه تاپشیریرام؛ من سیزه حقیقی
بر پیشکش ویردیم... سندن باشقا کیسه بونا قابل دکلدر... بونى
یوره کدن سهویکز اونى آرتق تانییرسکیز او بزیم ایچون اك یاقشى و
کوزهل بر یولداش ایدی؛ بزیم صاحبمز اونك قدرینی بیلیردی...
او، سنه قارشى کوزهل بر دوست اولاجاق سنك اریکه ئوزینی
سه ویرمکی باجاراچاقدیر.

خدیجه خانم تامیلانك كوزلریندن اوزون اوزادی ئوپور، بو
وقته قدر تامیلانك كوزینده توپلانان یاشلار اك نهایت توکولور و
خدیجه خانم، شادلغیندان ساریلییر. اونلاری ایچیر.

۴

نوبتى محبت

قوناقلق دوام ایدیر، یای کیجه سینك ایشیغى كوك چمنه بکزره
مختلف رنگلى فنارلارلا بزهنمش آداملار ایله دولی حیاطدا موسیقی

چالینیر و موسیقی صداسی آلتیندا رقص ایدیلیر. بو شادلق چوق اوزون
سورور و تامیلا بوندا سوکا قدر اشتراك ایتمه مجبوردر. او حتا
بالقونك نردبانلاریندا اوتوران باشقا قادینلار کبی رقاصه، ومغیلری
آلتیشلامالی ایدی. تامیلا ذاتا هر شئی اونوتماق ایسته ییر؛ اودا
قلینك آغریسینی برطرف ایتمه چالیشیر؛ لاکن بردن—بره اللری
یانینا دوشور: عقلی ایشیق منطقه سیندن چیقدی. پرده لرك آرقاسیندا
کوزدن غیب اولدی...

تامیلانك بر نیچه ثانیه یوره کی حرکتدن قالیر. بو دقیقه دن
اعتبارا بوتون اطرافیندا اولوب، بیتندن خبر سزدر...

نهایت رقص قورتاماغا باشلا ییر. موسیقی کیت—کیده کسلییر
و قوناقلار بر—بر داغیلماغا یوز قویور.

خدیجه خانم یولداشلاری ایله برده مینانی سوزه رك غملى بر
صورتده آه چکوب کیدیر. یمینه و تسادتده ئوز ایولرینه کیدیرلر.
تامیلا بو آقشام ئوز اوتاغیندا یالکیز فاطمه ایله قالیر. یان
اتاق ایسه بو کیجه مینا ایله عقلی نکدر...

عقلی و مینا چوق احتمال که، دیوارك نازیک اولدیغینی وبر
پارا سس و صدالرك ایشیدیله یلمه سینى دوشونمیرلر.

تامیلادا بو خصوصدا دوشونمەدن دیوارك یانیندا کی کونجینده
بو کیجه خیلی که نیش کورونن دار بریاتاجاق اوزه رینده اوزانمشدر!...
او اوشاغینی قوجاغینا آلاراق اونك قومرال ساچلاریندان ئوپور، کوز
لرینی قاپاییر.

بو سیرادا تامیلانك چیلغین بر آهی اوتاغك سکوتنى بورودی.
بو آندا محترص هیچقیرقلار تامیلانك اوتاغیندا ایشیدیلدی.
اوتاقداکى کیجه لامپاسینك هر شئی قیرمیزی کوسترمه سینه باقمایا

راق تاميلا شدتلى صورتىدە آغاردى كە، چوقۇق قورقۇسىندىن
آغلایارقا اللرىنى اونىڭ ئولكونىشىمىز بوزىنە كوتوردى.

* *

قرآننىڭ امرىنە كۆرە عقلنى برىنجى اوچ كىچەنى يېڭى قادىنى
ايەلە برابر كىچىمەلەيدى، ايىكى كوندىر كە، تاميلا دىشارى چىقىمىر،
ايۇدە كىمىسە اونى كورمىر، عقلنى ايسە ھەر كون سحر تزدن كىدىر.
نھایت ئوز ايتلىرىنىڭ ھانسى قىمتە سوئوق قانلىغىنى ساقلايان تاميلا
نىڭ خالىنى يىلن نەدىنسىە بو كوندە چوق مشغول كورونورلردى.
مىنا سانكە بوتون ايوى يالكر اشغال ايدىر. بالقوندا كزىشەرك
اوقويور... ھەر دقيقە، راست كلندن ساعت سوروشور. سوكر ا عقلنى
اوزاقدان كورمك ايجون بالقوننىڭ صراحىسىنە سوكرە نوب كوزلەيىر.
مىنا بونى اوجادان سويلەيىر، دولغون كوكسىنى قاباردارقا
كولور. سوكر ا قول باغىلار ايلە مزىن، چىپلاق قوللارنى يوقارى
قالدىرىر. اينجە بارماقلارى ايلە ساچىنى دوزە لدير. كوزلىرى سوينچىندىن
بارلايىر...

بو حال ايىكى كون دوام ايدىر وتامىيلا برىنجى كىچە بىكزەين
ايىكى كىچە داھا قالماقدار.

* *

دوردىنجى كىچە اونىڭ نوبەسىدەر. ارى طرفىندىن «سەويلەمە نوبەسى»؛
محبت نوبەسى قرآنە استناد ايدىر.
ھەر كاه مىنا بو كىچە ياتمازسا، بو كىچەدىن خبرى اولماز. او
زمان ديوارىك چوق نازىك اولدىغىنى آكلار.

* *

ذاتاً بويىلە بر كىشىيات مىنا كىبى بر قادىنا بر او قىدرە فئاتاثير
باغىشلانماز. او ساكت وسادە بر حالدا تاميلانىڭ يانينا كلوب اونىڭ
يانىندا اوتورور.

او تاميلانى بر رقيب اولارقا كورمىردى.
خدىجە خانم بونا تاميلا ايلە خوش رفتاردا بولونمىنى، اونا
قارشى زيادە مهربان و سەويلمى بولونمىنى، اونى اكلندىرمەنى توصىيە
ايتمىشى.

او تاميلا ايلە بوسبوتون ياووقلاشماغا و دوست اولماغا حاضر
در؛ او ئوز مراقلى بر شىكلدە اوراق سىرلىنى اونا سويلەمكە باشلايىر...
او، ئوزىنىڭ نازلانمالارىنى، آنا اولماق اميد و آرزوسىنى،
قادىنلىق طلبلىرىنى ناغل ايدىر؛ اونى مارقاندىرماغا، كولدىرەمكە
چاليشىر... ئوز جاذبەدار كوزلىرى، آتشن دوداقلاريلە، كولومسەيىردى.

* *

تاميلا اونى قووماق ايتىپىردى؛ آنجاق تىحمل ايتىمك لازم
كلير... مىنا كىتىدىكى زمان تاميلا باشىنى دوتوب، يانار ياناقلاريلە
آينالى دولابنىڭ يانينا يو كورور.

اوزون — اوزادى آيناي باقىر... و عصبى لك بر قدر كىچىدىكىنى
ظن ايدىر. ذاتاً او ھلە يەنەدە كوزەل و خوشا كىملىدر... خاير،
حقيقتا ايتلىرىنىڭ وباشقا قادىنلارنىڭ تەرىفىنە نائل اولان كوزەللك يەنە
قالماقدا، تاميلا بو كوزەللكى غىپ ايتىمەمكەدەر.

تاميلا ئۆزىنە باقماقدا دوام ايدىر... وبو قرارە كلير كە،
رقىبىڭ اوندان يىكانە فرقى اونىڭ يىكى اولماسىندىن عبارتدر. سوكر ا
تويىا بر آى قالمش ارىنىڭ مىنايا بند اولماسىنا باقمايارقا اونىڭ محبتىنى
يىكىدن الدە ايتىدىكىنى خاطرلايىر...

عیبی یوقدر اودا مینا کبی سه ویلمک ایسته ییر. معصوم حیا سزلقلای
ری، اونک تحملی خارجینده بولونان رقیبه سینه قارشى هیچ بر شیئه
حسد ایتمه مکه قرار ویریر.

* *

..... عقلی نك آرزوسینی تامیلا یکی دن جانلاندیریر. عقلی بونکلا
یيله مینانی اھمال ایتمیر. ایمدی او آرتق ایکی آروادلی لغا ئو کر نمش
در. اودا پک طبعی اولاراق سید عبدالله کبی هر ایکی آروادینی
سه ویر.

فقط آکلاشیلدیغینا کوره بو تامیلا یا بس دکلدر، بونون کوچ
وداخلی مبارزه سینه رغماً او بیه رقیبه سینه قارشى قیسقانچلق بسله ییر.
حتا زوجی اونکلا اولان کیجه نك ساعت و دقیقه لرینده یيله بو قیسقانچلق
اونی تعقیب ایتمکدن ال کوتورمیر، او صباحکی کیجه نی دوشونور...
مینانك سه وکیلی کوزلرینی اینجه بیلینی کوزی ئو کینه کتیریر.
سانکه قلبی آرتق دو کونمیر.

او زمان بو بوشلغك دولدیر یلماق چاره سینی آنجاق مینانك
ترك ایدیلیمه سینده کورور، اویله ایتمه لیدر که، عمومی از هراکی سینی
بر درجه ده سه وسین، تامیلا یا محبت نك چوق ویا قشى حصه سینی ویرسین.
فقط تامیلا بوش یره حيله ايله غلبه چالماق ایسته ییر. عقلی بونی
آکلامیر. نوبه لی محبت دوام ایدیر... مینانك محبت بولکوسیندن و
شریکلی سعادتن تماميله ممنون اولدیغی کورولور:

مینایا عائد اولان کیجه لرده، تامیلا ارینی داها زیاده کورمک
ایسته ییر. بر دفعه آقشام ارینك یانیندا اولماسینا شدتله احتیاج حس
ایدیر. چوق احتمال که بو آقشام قیسقانچلق قورقونج بر شکل

آلمشدر. یاخود اونى اوچ کوندن بهری اسمکده اولان (سوروققو)
حرصلدیر مشدر. حقیقته بو آقشام تامیلا سودا خسته سیدر.

* *

قانون اوزره محبت نوبه سی یالکز نوبته اولان زوج نك نوبه
سینی ویرمکه راضی اولماسی ايله استشنا یاپیلا ییلیر. تامیلا بونی ییلیر؛
بونى مینا خدیجه خانمك دانیشغیندان ئو کره نمشدری. سید عبدالله
کنج اولدیغی زمان خدیجه خانم آیدا بر دفعه ئوز نوبه سینی بر نیچه دورویا
کذشت ایدیردی. ایلک آخریندا ايسه بو پوللارا قیمتلی زینت شیلری
آلیردی. چونکه خدیجه سوک درجه شیوه لی بر قادین ایدی.

تامیلا بونی خاطر لاییر... مینانكدا قوجا قاریدان آز قولباغی،
بو یون باغی، آرزوسیندا اولما دیغینی دوشونور. واونك دفعات ايله
کوزك ئو کینده داش قاشلارینی قیمتلی شیلرینی تاقماسینی کوره —
کوره ئوزینی سیر ایتدی کینی خاطر لاییر...

آقشام تامیلا مینانی ئوز اوتاغینا چاغیریر. بهار چیچکی کبی،
عطرلی و قوقولی مینا ایچری کیریر. او محبت کوزه للکی ايله پارلاییر.
او ایمدی عقلی نی قبول ایدم جکدر!

... تامیلا کونوسینك الندن دوتوب، قارشیسیندا اوتور دور.
سوکرا ساری ویا شیل رنگلی ساندیجانی یانینا چکوب، بر زمان
مصطفانك تریلته کتیردیکی غریبه شیلری بر— بر چیقاردیر.
— سن منیم قیمتلی شیلریمی هله کورمه میسکمی؟ من اونلاری
سنه کوسترمک خیالینه دوشدیم...

ایلك اول بر جوت کوموش قولباغی چیقاریر. بو قولباغلار
اولدیجه کوزه لدر... مینا بونلاری کوتورور. سوکرا سانکه ییلنلر کبی
چکمه سینه باقیر. سوکرا کوزلرینه یاقین کتیروب دقت ایدیر، دییر:

— بونلار منیمکیلردن اوچوز دکل. بلکهده قیمتی در.
سوکرا باشی ایچون تیکیش اوچ جرکه قزیلدان عبارت اولان
قاباقچالقی آریا چقییر.

مینا بونی باشینا تاقیر، پوللارینی قاشلارینا ایندیریر، باشینی
دوندروب، سولدا دوران آینالی دولابا باقییر کولومسه ییر... بو کون
او، حقیقتاً چوق کوزه لدر... بوقاقچالقی اونڭ قارا ساجلارینی احاطه
ایده رک اونا باشقا بر کوزه لک ویریر... مینا کولومسه ییر: بردن —
بره ال چالاراق دییر:

— باجیم سنڭ قاقچالغڭ منه نه کوزه ل یاراشیر. بومیمکیندن
چوق کوزه لدر... یوزینی تامیلایا طرف چه ویره رک دییر:

— ایسته کلی باجیم، کردن بندکی منیم ایله دکیشمک ایسته
ییرسکمی؟ عوضینده من سنه ئوز اوزو کلریمی، یاخود سیرقالاریمی
ویرده م؛ اوسیرقالار هر کسڭ خوشینا کلیر.

تامیلانڭ یوره کی دوکونور. او بردن — بره جواب ویرمه
مقتدر دکل. مینا اونڭ اللریندن دوتاراق دییر:

— منیم سه وکیلیم، عوضینده من سنه هم اوزو کلریمی همده
سیرقالاریمی ویره رم بو منه چوق یاراشیر.

او زمان تامیللا هیجانینی اداره ایتمه چالیشماق ایله برابر:

— حقیقتاً بو سنه چوق یاراشیر. آنجاق سنڭ اوزو کلرک و سیر
قالارڭدا یاراشیر. اونلاری سندن آلماق بر جانی لکدر. . . اونلاردا
قوی سنده قالسن. هر کاه سن اوفاق بر شرطی قبول ایتسه ک قاقچا
لغی دا الده ایده بیله رسڭ.

مینایا اویله کلیر که، او یاقشی ایشیتیمیر. تامیللا تکرار:
— چوق کیچیک بر شرط ایله قاقچالغی دا سنه ویره رم دییر.

بو سوزلردن سوکرا بر قدر قیزاراق کوزلرینی یره دیکیر،
سوزینی ییتیریر:

— بو آقشام نوبتکی منه کدشت ایله!
مینا جواب ویرمیر تامیللا کوزلرینی قالدیریر. اونڭ رقیبه
سینڭ قاشلاری چاتیلیر. آیدین آلینی قیریشلار ایله ئورتولور، و
بوزوشمش دوداقلاری تیتیره ییر... کوزلری داهادا ده رینلشوب،
اوزاقلارا باقییر. تامیلانڭ رنکی بر قدر قاجیر. قول باغینی مینانڭ
دیزی اوستینه آتیر:

— سن بونی دا آلاسڭ! — دییر.
مینا باشینی بولاییر. تامیللا الینی ساندیغا سالیر.

— من سیرقالازی دا سنه ویره دم!
مینا اوزون اوزادی حرکتسز دایاناراق عصبی لکیندن تیتیره ییر.
کوزلری پارلاییر، آغزینی آچیر و تامیللایا مراجعت ایله:
— خیر، باجیم، من ئوز شادلق نوبه می هر شئیدن آرتق حساب
ایدیرم.

قول باغیلاری، اوزو کلری قاقچالغی خالچانڭ اوستینه قویا
راق، عصبی بر حالدا چیرپیناراق آیغا قالقیر.

* *

اونڭ شادلق نوبتی او، بو سوزلری ساده دوشوندیکی کبی
ساده ده سویله دی. سوکرا آرزو اولونان محبت دقیقه لرینی کورمه که
یانان کوزلریله چیقوب کیتدی. . . تامیللا اونا بخیلک ایتدیکینی و
اونی کورمه کوزی اولمادیغینی حس ایدیر، چیغیرهاماق ایچون
دوداقلارینی دیشله ییر.

تامیللا بر آن ایچون دونوق قالدی. سوکرا چیلینچاسینا آیغا

قالقاراق قىزىنىڭ يىنىدىن دوتور و تسادتڭ يانينا قاجير... (بو كىچە
هر زماندان زىادە دىوار نازىك ايدى). آنجاق وقت كىچىر، تسادت
بر آز سوكر سعيڭ ياتماق ايسىتەدىكىنى آكلادىر... تامىللا يىمىنەڭ
يانينا كىدىر. بر آز سوكر وقت كەچ اولدىغىندان (مقلوب) دا كلىر...
يىنە كىتمك لازمىر. تامىللا قايدىر، آياقلارى چىپلاق ايدى: كىچە
ايسىتەدر. دە كىرمى و يومرو آى حىاطى ماويمىراق بر ايشىق ايله
ايدىنلادىر، دىشارى كوندوز كىي ايشىقدىر.

تامىللا ئوز قاپوسىنا ياقىنلاشیر... اچرى كىرمكە جسارت
ايتىمىر، يورەكى دوكونور. مضطرب بر حالدا قاپوسىنا ياقىن خفیف
و سالىنتىلى پرده ايله ئورتولمىش او برى قاپويا باقىر... بو پرده
اولماسا ايدى، اوزمان تامىللا ميناڭ ياتاغىنى كورەردى. دەرىن بىر نفسدن
سوكر پرده بىر ساللانىر، بر بوجاغى چىرمانىر.

* *

اونڭ قورقونچ باغىرتىسىنا اولجە يىمىنە ايله تسادت سوكر ايسە
عقلى يوكوروب كلىر. اوزون بر مدتدن سوكر اونی ساكت ايدىرلر.
تامىللا او، بوتون بر قىزىقلانماق يوقويا كىدىر. كەچ اويانىر. و آقشاما
قدر دىنمىز، سويلەمز وضعىف قالىر.

او زمان ايلتىلىرى اربىنە مصلحت كورورلر كە، بو كىچە نوبە
اونڭ اولماسىنا باقمىا يارق، اونی راحت براقسىن... بو مصلحت ميناڭ
چوق خوشىنا كلىر و كوزلە نىلمەن مەجت نوبەسىندىن استفادە ايتىمكە
حاضرلاشیر. آنجاق عقلى وقوع بولان حادثاتدان سوكر بونڭ
اجراسىنە جسارت ايدە يىلمىر. متردد بر حال ايجىندە قالىر. تامىللا
بونی مشاهدە ايدىرسە يىكى بر مشكلات تورە يىلەجىكىنى مينايا آكلادىر.

مينا عقلى يە ياقىنلاشیر و اونڭ يىنىدىن دوتور... دوشىنى دوشىنە دايا
ياراق اوزون اوزادى اونڭ كوزىنە باقىر و يىنىدىن ياپىشوب آپارىر.

* *

بو صورت ايله اونلار تسادت كىلدن قايداراق دهلزىز ايله ايلرىلە
يىرلر. يولداشنىڭ قاپوسى آغزىندا ميناڭ بردن — برە حرصى جوشور.
نتىجەسى خصوصىندا دوشونمەدن حرصىنە تابع اولور. تامىللاڭ دونكى
عجايىب قىسقانچلىقى بونڭ ذوقىڭ يارىسىنى يىنىدىن آلمىشى. اونڭ
ايچون دە تامىللا دان بر آز انتقام آتماق ايسىتەيىردى. (بوش پرە خدىجە
خانمڭ يانيدا بويومەمشى) كونوسىڭ قاپوسىندا بردن او كسوروك
اونى بوغاجاق اولور، اورادا دايانىر.

عقلى دە دايانىر اىنى ميناڭ يىنىدىن قورتارماغا چالاشیر. آنجاق
ميناڭ عصبى اللرى اونی داھادا بىر دوتور، ساغلام يىنىدىن قورتارا
يىلمىر... تامىللا بو حالدا قاپونڭ آستاناسىندا بونلار ك قارشىسىنا
دىكىلىر.

او بو حرىكتى كوردى... و ايتى كوزلرىلە رقىبەسىنىڭ
يوزىنە باقىر.

— اوغرو قادىن — اوغرو قادىن!... و سىنى داھا اوچالدا
راق باغىرىر: سودا اوغروسى! آلچاق قادىن!... رفع اول!...

•

«يا من يا او»

ايدودە هامو بونی ايشىدىر: يىمىنە اللرىنى كو كە قالدېروب
يوكورور، تسادت قاپونڭ آغزىندا كورونور، سعي و (مقلوبڭ) سسى

ایشیدیلیر و اونلارک سسی آراسیندا «واللاه دوغرودان ییلهدر» —
سوزلری ایشیدیلیر.

تامیلانی ایتیلری ئوز اوتاغینا آپاروب، یاتیردیرلار. مینا ئوز
دایره سینه چکیلیر و عقلی دینمز، سویلهمز قوناق اوتاغینا یوللایر.
سوکرآ ای ایشیغی ایله ایشیقلاشمش حیاطدا سکوت باشلایر.
آرا — سیرا بو سکوتی آت کیشنه مەسی یاخود تامیلانک اوتاغیندان
کلن بوقوق هیچقیریق صداسی یوزور. نهایت هر شئی بوسوتون
سوسور. آی باتمشدر. حیاطک یاریسی آلاجا قاراللق ایچیندهدر.
ایشیقلا نماغا آز قالیر. بو یاریم قاراللق آراسیندا بر آغ کولکه کورو
نور: کولکه دروازه یه طرف کیدیر، سوکرآ کوچه قاپوسی آچیلیر؛
سوکرآ قاپو یککی دن سس سز ئورتولور.

... عادتیی اوزده عائله صباح نمازی ایچون آیغا قالقیر. بر
آز سوکرآ مینانک یوق اولدیغی آکلاشیلیر.

* *

بر قدر کیچمش اونک هارادا اولدیغی معلوم اولور.
بر زنجی کلیر و یره قدر اکیلهرک سلام ویریر. و سیدعبدالله
دان عقلی یه کتیردیکی مکتوبی عقلی یه تسلیم ایدیر.
«بسم الله الرحمن الرحيم.

تعریفه لایق اولان عقلی ابن سید منصوره سلام اولسون. اوغلیم،
بونى ییلمه لی سگ که، بر ساعت بوندان اول سنک ایکینجی قادینک
آلاله رضاسینا اولاراق منیم قاپومی دوکدی. او منیم قادینلاریم طرفیندن
قبول ایدیلدی. و اونى اونلارک آراسیندا کوردیم. کوزلرینی یره
تیکدی، منه دیدی: «دونن آقشام اریمک برنجی قادینی ایوده کیلرک
یانیندا منی آغیر بر صورتده تحقیر ایتدی. سنک یانکدا و سنک ایوکده

بویودیم. اونا کوره سنک یانکا کلشم. عدالتلی بر قراره قدر منه
مسکن ویرمه کزی تمنا ایدیرم. سنک زوجه کک بوسوزلرینی رفیقهرلیمک
یانیندا دیکله یوب، من اونا دیدیمکه، «سن اول منیم زوجه م ایدک،
اونک ایچون ده اولای ییلسینکه ارک سنک منیم ایویمده قالماغکدان
ناراضی اولار». آنجاق من اونک قیومی اولدیغیمدان اونى مدافعه
ایتمکی رد ایده ییلمه دیم و اونى مفتی نک یانینا کوندردیم. منیم آدیمدان
قادینلاریم اونا سویله مشدرکه، سنک بو خصوصدا ایده جکک تشبثات و
قرارا کبی او مفتی نک حرملری ایچریسینده قالمالیدر. اوغلیم، سنک
بو خصوصدا کی قرارک آلاله قویسا عدالتلی و دوغرو اولار!.

* *

بر ساعتدن سوکرآ عقلی مفتینک یانینا کلیر؛ آغ ساققاللی قوجا،
بویوک مسجیدن قایدیر. خفیف بارماقلاریلا ساققالینی تومارلایاراق
باشی اسه — اسه یاواش — یاواش دیر:

— اوغلیم، سنک زوجه ک دیرکه، دونن سنک ایوکده واقع
اولان حادثه دن سوکرآ ئوزینک سنک آروادکلا برابر بولونماغی
کندیسى ایچون برلکه حساب ایدیر. سنه ایکیمزدن بریمزى انتخاب
ایتمک لازمدر.

«یا من یا او!»

بو اونک ئوز سوزلیردرکه، سنه سویله نیلمه سینى مندن رجا
ایدیر... بر آز سکوت ایتدیکن سوکرآ قوجا علاوه ایدیر.

— من بونى دا سنه خاطر لاتمالی یامکه، سنک ایکینجی قادینک
عربدر. برنجی کبی کاییل قادینی نسلیندن دکلدیر. اونک ایچون ده
سنک یانکدا اونا ایدیلن تحقیره کوره بوشانماق ایچون حکومت
قارشیسیندا تشبث ایتمه حقلی در.

او عقلی نی یولا سالماق ایچون آیاغا قالدیر.

— اوغلیم، من باشما کوره سنه بر مصلحت ویریرم: یولا کیتمین ایکی آروادی بر ایوده ساقلاماقدانسا، بر قوتی باروت ایله اودی بر یرده ساقلاما قداها یاقشی در.

* *

عقلی سوکرا سید عبداللهاڭ یانینا کیدیر. اودا ئوز طرفیندن عقلی یه دیر:

— اوغلیم، سن ئوزك اعتراف ایدیرسکه برنجی قادینك ئوز قیسقانجلغینی کیزلتمیر؛ دونن آقشام حقیقتاً سنك ایکینجی قادینکی تحقیر ایتمشدر. بویله اولان صورتده ایکینجی قادینك بوکی بر رفتاردا اولان قادینك یانینا کله بلمه یه جکی سنه آیدین اولسا کرکدر... مینا بزیم مقدس قانونلار ئوزده تربیه آلمشدر. اونك ایچونده برنجی قادینك اونکلا بر تربیه سز رقیبه کی علاقه ده اولماسینا راضی اولایلمز... و بوندان علاوه بن اونك قیومی اولدیغیم ایچون و او منیم تربیم ایله بویودیکینی ده نظره آلاق من ئوزیمده راضی اولماز دیمکه اونی — حتا سنك ایوکده بیله — تحقیر ایتسینلر. سیدعبدالله بوسوزلری آیدین کوزلری اوستینده کی قاشلارینی چاتاراق سویله مشدی. عقلی باشینی آشاغی سالاراق چیقوب کیدیر.

* *

او، صباح ییمکینه ایوه کلیمیر. او، هیچ نه اارخصوصیندا دوشونمیر... او، آجدا دکلدر. «ماوریتان» قهوه خانه سینده اوتوراراق پاپروسی پاپروسك آردینجا چکیر، و تز — تز قهوه فینجانینی بوشالیدیر. او، قهوه خانه نك قورولوشی ایله چوق مراقلا نیر؛ قارغیدان قایریلمش

مسجد شکلینده اولان قفسده کی بلبله جنوبدان کتیر یلمش بالیق قویروقلی، بونوزلی قویونا، قرآن آیہ سی ایله بدنظر دعاسی یازیلش دیوارلارا دقت ویریر. کوندوز مشترک جمعیت اداره سینه کیدیر، اورادا (مقلوب) ایله اوزون اوزادی مصلحتلشیر. سوکرا محکمه یه قاضی نك یانینا کیدیر.

* *

تامیلا یتیمک یلمه یین بر کوندوزك تعقیب ایتدیکی کیجه نی بویوک بر اضطراب ایله کیچیردی... سوکرا نه اولاجا قدر؟...

او بیلیرکه، اونك کونوسی کیتمشدر؛ دوندن اعتبارا ارنی کورمه مشدر؛ ایتیلری بوتون صباحی هرکسی ئوزاوتاغیدان کیچیرمشدی. تامیلا اطرافینده و ئوزینده بر بوشلق حس ایدیر... اونا بیله کلیرکه، کویا قیزدیرمادان دوروبدر: قولقلاری کورلاییر؛ کوزلرینه قارائلق چوکور...

یاتمادیغینی یلمک ایچون، چوجوغینی قوجاغینا آلیر و اوزون اوزادی ئوپور... فاطمه دیر: «ینه ینه» و اونك یانقلارینی کیچیک و تومبول الری ایله سیغاللاییر...

بو معصوم و اینجه ئوپوشلر تامیلانی بر قدر ساکت ایدیر... ئوزینه اختیار و یروب یورغون بر حالدا او خزین — خزین آغلاییردی بو دقیقه لرده غملی بر تسلی بولمش کی کوزلرینك یاشینی سیلیردی. — ای منیم آلاله ییم، سن ئوزك کومک ایله هر بر ایش دوزه لسن، منه اونوتماق و بویون اکمک قوتی ویر. بو کوندن اعتبارا منه یالکز

چوجوغیم ایچون یاشاما قوه سی اعطا ایت!

و چوجوغینی قوجاراق، اونی ئوپور. اونا قوجاغیندا لای — لای دیر. کونك قیغاج ایشیغی اوتاغا دوشور: کیت — کیده کون یوقاری قالدیقجا ایشیقدا اوزانیر و سوکرا قالدیر. بر آز سوکرا او،

زېږن پارېلتيلارلا يوشاق يون خالچە اوزەرىندە چوجوغى ايله برابر
اوتوران قادىنى كوستىرىر.

* * *

— باجىم، دور كىدەك!

تسادت چادرانى بورونمك ايچون ياردىم ايدىر. يىمىنە دىر:
— من قىزىكى ساقلام. بو او قدر وقت آپارماز، او، بر آزجا
مانع اولار.

تسادت و تامىلا كىدىرلر. تسادت دىر:

— انشالله هر شئى دوزەلەر... منە باقساك سن حقارتلى سوزلر
ايچون عذر ايستەمەيسىڭ. . . حتا انسان حقلى اولدىغى زمان يىلە
سوكمەمەلىدر.

تامىلانڭ رايى دە بويلەدر... آنچاق ئوز كونوسىندن عذرايستمەك
و مىنانڭ قارشىسىندا رجادە بولونماق اونا چوق آغىر كلىر. تسادت
دوام ايدىر:

— بلکہ او، بونى طلب ايتمەيەجك، او پك سەويملى و مرحمت
لىدر. قىستانچ اولماسا ايدك، احتمال كە، سن بونى اعتراف ايدردك
مسئله هله بونادرد: سن ئوز قىستانچلىقدان ال چكە يىلەرسكىمى؟

تامىلا الينى دوشىنە قويدى و ياواش بر سسلە:

— من چالیشارام، وار قوہم ايله چالیشارام... من بوندان سوکرا
بالاچا فاطمە ايچون ياشاماغا چالیشارام... چونكە سن ئوزوك كورور
سنكە. . .

بورادا تامىلا سوسور، چونكە بو سىرادا بونلار ك قارشىسىندا
محکمە نڭ قاپوسى آچىلىر.

* * *

قاضى — كەنىش اوموزلى، دە كىرمى ساققال قورو باقىشلى بر
آدامدر. — مەزىانڭ قىزى، عقلى ابن سىد منصور ك آروادى تامىلا.
تامىلا دمىر حصار ك يانىنا كلىر.

قاضى كاغذلار ك ايچرىسىندە ايشەلىر. تامىلا باشىنى چەويرەك
سالوندا مىنانى و عقلى نى آقتارىر. و بو آندا سالوندا ايكي يازىچى و
ايكي نقر چادرالى قاديىندان باشقا كىمسە اولمادىغىنى كورور.
احتمال كە، تسادت دىشارى چىقىمىشدر. چونكە چادرالى قاديىلار ك
هېچ برىنڭ چادراسى اونڭ چادراسىنا بىكزەمىر... بو نە دىمىكدر؟ قاضى
دوام ايله :

— بو كاغذ سىز ك ايچوندر. بونا قولاق وىرك. معناسىنى
دوشونڭ. بسم الله الرحمن الرحيم. او قادردر! هېچ بر شى اونسز واقع
اولمىر. بو كون بز دە لىس كاتب عدلىسىنڭ يانىنا عقلى ابن سىد منصور
نام كىچ بر كىشى كلەرك، بزە سويلەمشىركە، اولالا او قطعى صورتدە
ئوز برىجى آروادى تامىللانى بوشاير؛ ايكىنجى ئوز كىن مەكافاتىنى
اونا باغىشلاير. حالبو كە قانوناً بونى كرى آلا يىلەر؛ اوچىنجى محلى
قانولار اوزرە اونلار ك كىيىنىدن سوکرا دوغولمش اولان قىزى
ئوزىندە ساقلاير. او ايجاب معاملاتى ياپماغى بزە حوالە ايتمىشدر.
سوکرا بر نيچە عبارەلر اوقونور كە، تامىلا بونلارى ايشىتمىر. . .
تامىلا يىقىلماسىن دىيە دمىر بارماققدان يايشىر... اونڭ دماغىنى ايلدىرم
كبى بر شى سارسدى.

— . . . تکرارا دىيرمكە قوھوملار كز كلىنچەيە قدر سىز
مقتى نڭ يانىندا قالاجاقسىز.

قاضى بو سوزلرى دىيەرك الينى ماسايا وورور. يازىچى قالقىر و
تامىلا يامراجتاً :

— دالىمجا كلڭ!

بو سوزلرى دىيەرك او قاباغدا دوشور. تامىللا ايكي قولىندىن
 دوتولاراق سالوندان ياواش — ياواش چىقارىلدىغىنى آرا سىراقولاغىنا
 تسلى سوزلرى كىلدىكىنى ايشىدىر. بو مفتى نىڭ حىرملرىدۇر. بونلارايىمدى
 مىنانى كىتىر مىشلىدىكە، اونى تسادىت عقلى نىڭ ايوىنىنە آپاردى و مىنانىڭ
 عوضىندە ايمىدى تامىللانى ئوز ايولىرىنە آپارپىرلار و اونى آتاسىندىن
 باشقا كىمىسە يەيرمەيەچكىر.

* *
 *

. . . مفتى نىڭ ايوى دەلىسكەك يوقارى بر مىجەسىندەدۇر. بالقون
 دىكرك اوزەرىندەدۇر.

اوزاقدا، چوق اوزاقدا كايىل داغلارنى كورونور؛ اونلارنىڭ اتمەكلەر
 بىندە عرب شەرىنىڭ مىسكىلىرى كوزە چارپىر. تامىللا حىصىركە اوستىندە اللرىنى
 دىزىنە قوياق اوتورمىش كوزىنى داغلاردىن كوتورمىر. ھىچ بر
 تىدلانا اوغرامامىش اولان يىكانە بر فىكر: «پىس يوقو كىچىك اولدى،
 مىنى قارقىش دوتىمىش» اونا حاكىم اولدى.

قدر بويىلە ايتىمىش ياواش — ياواش نىزىرلىرىنى آشاغى ايندىرىر.
 بو سىرادا كوزىنە عقلى نىڭ ايوى ساتاشىر... تامىللا بوراسىنى تانىر. بو
 عقلى نىڭ ايوىدۇر!

تامىللا نىڭ ارنى اورادادۇر... طىبعى، او بونى آرتىق ايسىتمىر... بونى
 ئوز ايوىنىن قوشۇش...

اونىڭ معصوم باقىشلى، تومبول اللى، اينىچە ئوپوشلى بالاچاقىمى
 سىدا اورادادۇر... فاطمە آرتىق تامىللا نىڭ دىكل... او، ھىچ بر زىمان اونى
 كورمەيەچكىدۇر...

تامىللا ياشلا دولو كوزلىرىنى دوندەرىر. نىزىرىنى باتماقدا اولان

كونىشك قىرمىزى قىرىق شىقلىرى ايله پارلايان حدودىز دىكز ارنىر. او
 بويىك و حدودىز قاراللىق ايجرىسىندە يوقلاياچاق اولورسا تامىلە
 خلاص اولاجاغىنى ظن ايندىردى...

اوچىچى حصە

بويوران

۱

ترىلت

مصطفى مەزىيانىڭ طرفىندىن تامىللانىڭ دالىنجا كەلىشى. تامىللا
 كۆلگە كىيى اونى تەقىب ايدەرك مەھش بر يوقو كىيى شەورسىز كىچىر
 دىكى اوزون سفرى خىصوصىندا ھىچ بر شىيى خاطرلامىر. برىنجى خاطرىندا
 قالان شىيى — مەزىيانىڭ خىياطينا داخل اولدىغىدۇر. قاتىرلارنىڭ ھەر
 ايكىسى برى، برىنىڭ آرقاسىندا دايانىر. مصطفى يەرتە آتلىر. مەزىيان اونا
 ياناشوب ھىمان ساعىت سوروشور:

— كىيىن كاغىزى ھارادادۇر؟

مصطفى پاپاغىنى چىقاردىر و بر قدر اللشىدىكىن سوكرادورت
 قات بىر كۆلەش بر كاغىزى چىقاردوب، مەزىيانا وىرىر. مصطفى پاپاغىنى
 باشىغا قويوب، دوزەلدىنچە مەزىيان قاشلارنى چاتتاراق كاغىزى نىزىرىدىن
 كىچىرىر. بىردىن برە قىشقىرىر.

— تەجىب دۇر! كىيىن مەككەنىنى كرى ايسىتمىر. بو عقلى نە احمەتدۇر!

كاغىزى يوقارى قالدىرراق اوبىرى اللنى يورەكىنە باساراق

ھالەتە ايندىر:

— حقیقتاً آلاە بویوک آلاەدرا!

سوکرا تامیلا یا دونهك یومشاق بر سسله:

— قیزیم منیم ایویمه داخل اولاییلهرسك؟
دییر.

* *

اونلار هر ایکسی سسسز و ازکین بولونان تامیلانی قاتیرك
اوستیندن ایندیریرلر. لاقری اللری اوستینه اونى کوما یا آپاریر.
تامیلا آناسینك سویلهدیكى سوزلری چوقدا آیدین آکلامیر؛ آتجاق
آنانك ئوپوش و سهویشی ایچینده کیت — کیده ئوزینه کلیر.
ضعیف اللری ایله اونك آریق چیکیندن یاییشیر. باشینی اونك
بوزوشمش یا کاغینا قویور و دوشینی قوجا آناسینك دوشینه دایا یارق
اونى قوجا قلایر... اونا ایله کلیرکه، چوقدان ایتیردیكى دائمی و
سهویملى بر شئی یکیدن بولمشدیر. او سسسز — سمیرسز آغلاماغا
باشلایر.

* *

کونلر کلوب کیچیر. تامیلا کیت — کیده اطرافا باقماغا
باشلایر:

لاقری بو اوچ ایل ایچریسینده جوق دکیشلیمشدیر. حقیقتاً تامیلا
اوچ ایل، بلکه داها دا چوقدرکه، آناسینی کورمه مشدی. مه زیان
ئوز دعواسینی یتیردیکن سوکرا دامادی ایله ترك علاقه اتمش ایدی.
بر دفعه اولسون ییله نه اونك ایوینه، نه ده ده لیس ده کی باغینا کلمشدی.
بر دفعه اولسون قزینی ئوز ایوینه قوناق چاغراماشدی... یالکز مصطفا
آرا سیرا تریتدن اولدیقجا مختصر و عادى خبرلر کتیریردی. بویله لکه

اوچ ایل کیچدی. حقیقتاً لاقری چوق دکیشلیمشدیر. او ایکرمی ایل کرى
دوشمشدی. دوغرودر اولکی سهویملىك اونك کوزلرینده یه پارلایر،
دوداقلاریندا کی مهربان تبسم زایل اولماشدر. آتجاق ساجی بوسبوتون
آغارمش، بئلى بو کولمش، اللری تیتره ییر. زواللى آنا!

سانکه اونکلا برابر هر شئی قوجالمشدی. بر ده ری بر سوموک
قالاراق یاتان ساری کویک، قولاقلارینا قونان میلچکلری قووماما
چالیشان، دایما حرکتسز خورولدیان بوز پیشیک، کومالارینك ئوزی
یيله قوجالمش دیلار...

بونلارک هاموسیندان غم، خزان و هجران قوقوسی کلیر.
تامیلا وقتيله تانیش کلن شیر و سهویملى حیوانلاری ایچریسینده ئوز
آناسینك یانیندا خوشبخت اولدیغی، سعادت ایله یاشادیغی تیریلتی اوچ
ایل ظرفینده خاطرلامادیغی، تعجب ایدیر و بونلارک هاموسینك بویله
بر بویوک تبدلاته اوغرامالارینا قوجالمالارینا سبب، ئوزی طرفیندن
براقیلمالاری، اونودولمالاری اولدیغی قرارینه کلیر.

اوزون و آتشین ئوپوشلر ایله لاقرینك باتیق یاناقلارینی ئوپور؛
سوکرا قاپویا طرف کیدهك ئوز ظریف و خرداجا الی ایله کونشده
قیزیشان کویه کینك قیریشمش بورینی تومارلایر.

بر کون اونك آسکی کونلریك دوستی، اونك یاشیندا اولان
اوچ کوزهل قادین اونى یوقلاماغا کلیرلر. اونلار تامیلانی سهوینجلی
سسلرله قوجا قلایر، ئوپور، شادلق ایله اونك تیریلتن قایتماسینی
تبریک ایدیرلر... ئوزلرینه تصور ییله ایدمه دیکلری اوزاق ئولکده لیس
خصوصیندا بونا سواللار ویریرلر... عین زماندا تامیلا نك ده لیس کبی
بر یرده نیجه یاشادیغینی، نیجه کونینی خوش کیچردیکینى و اونك بو
کبی بر شهر خصوصیندا غصه ایتدیکینى ده تصور ایدمه ییلمیرلر. ذاتاً
اونك قیزی اورادا ارینك یانیندا قالمشدر... بو حقیقتاً بر قدر آغیردر!

آنجاڭ نە ايتمه لي! بو عمومى بر قانوندر: بوتون كاييل قاديئلارى بويله بر مناسبتسلكه معروضدرلار. سوكر اوناڭلر بر—بر بواوچ ايل ظرفينده باشلارينا كلنى تاميلايا ناغيل ايديرلر. بونلار هراوچى دوغما كنده اره ويريلمىلر.

مونى نى خواجه نڭ اوغلى مولوده ساتمشلار. خواجه نڭ اوغلى بورونسز مولوده . . .

بونا كوره قيز راضى اولماق ايسته مەش. قيزك آتاسى، بورونسز لغڭ بوتون بدنڭ خستە لكينه علامت اولديغىنى خواجه يە سويلەمشدر. خواجه شرط قويولمش كېن حقينه ۲۰ دورودا آتيرمش. هيچ بر زمان بو قيزا بو قدر پول ويريلمە يە جكيني كمان ايده رك راضى اولماغا مجبور اولمشدر.

ايمدى ايش بويله اولمشدركه، مونى بوندان ناراضى دكلدر. مولودك كوزينڭ آلتى دستمال ايله باغلانمشدر؛ او قاديئىنى چاليشماغا مجبور ايتمير و اونى آيدا بر دفعە آنجاڭ دوكور.

عتيقە ايكي دفعە ساتيلمىشدر. اونڭ برنجى ارى مابطڭ ياقين آداملاريندان طالب ايدى. او عتيقيە يازماق ئوكرتمىشدى كه كاغذلارك صورتىنى كوتورسون. عين زماندا اونى ال ايشى ايله مشغول اولماغادا مجبور ايدىر و بونلارى ساتىردى. اونى بر آز سوكر خنجر ايله ئولديرمشلردى... ايكينجى ارى برنجى ارى ئولن كې عتيقە نى آلمىشدى؛ او قارا و توكلى بر اكينجى در. عتيقيە هيچ بر سوز ديمير. آنجاڭ اونى چونكه ايله برابر آرابايا قوشور.

مريم دە تاميلا كېي ياقيندا بوشانماسىنى. اونڭ ارى كوزه لمنصور، رحملى و ملايم بر انسان ايمش. مريم ايله مهربانجاسينا دولانيرمش. اونى (آرازغويا) قاراغولچى تعين ايدىرلر. اودا مريمى ئوزى ايله آبارماق ايسته يير. مقاله ده مريمڭ مملكتى ترك ايتمه مەسى شرطى وار ايمش.

اونڭ ايچون دە آتاسى يا قيزينڭ بوشانماسىنى، ياخود ۱۵ دورو علاوه اولاراق ويريلمەسىنى تكليف ايدىر. منصور زنكين اولمادىغى ايچون مريمى بوشايوب، خرداچا چوجوغى و هايبى ئوزى ايله برابر آپايرىز!.. ايمدى دييرلر كه، آتاسى مريمى قومشولارى اوچى مجبه ساتماق ايسته يير... بونلار هراوچى يكي دن تاميلاانى ئولكه لرك كوزه لى اولان كاييل توپراغينا كلديكى ايچون تبريك ايدىرلر. اونلار اوجادان كولور. ال چالير و اسكى نغمە لردن برىنى اوقوماغا باشلايىرلار.... بردنبه سسلرىنى كسير. كوزلرىنى يره ديكە رك حركتسز قاليرلار. چونكه ابو صاحبى كيشى كلدى.

* *

مەزيان زيتون آغاجينڭ آلتيندا كون اورتا نمازىنى ايميدجه يتيردى. سان كه او هيچ دكيشيلمەمشدر: اولكى كېي دوزكون بويلى، محتشم، و جدى در. او حياطدان كيچير و تاميلا نڭ يانيندا اوتوران قاديئلارا تنزل ايده رك باقمير. ساتيلىنى كومانڭ سول طرفينده كى داش ئوزه رينه قويياراق ديكە لير و لاقرىنى چاغيرير: — آروات، منه سوت كتير و بر قدر توتون از، تر اول.

حصير اوزه رينده اوتوروب، قيرمىزى و قارا زولافلى دستمالى ايله آلتىنى سيلير، يلىك كېي ساققالىنى تومارلاياراق، دوزه لدير، اوسكورور؛ حركتسز بر صورتده كوزله يير.

آرتق يىئلى بوكولمش آرىق لاقرى تترەك اللريلە بوكورور و مىس قابدا سوت كتيره رك ارينڭ قاباغينا قويور؛ آرقاسينا ياسديق سوكه يير. بر دقيقه ده غيب اولور. بر آز سوكر قاپونڭ آغزىندا اوتوروب، هودە نكده توتون دوكور. تاميلا نوبه ايله والدينه باقىر. آتاسى دوداقلارنى سيلە رك سارى ايپەك ياستقا سووكه يير. آتاسى ايسە قورو

چېكىنلرى قالقا — قالقا ضعیف للرى ایله توتون دوکور، آلىنىدا بويوك تر دامالارى پارلاير.

بو سیرادا تامیلاڭ يولداشلاری قالقىرلار و یاواش سسله تریلته قدر مشایعت ایتمه سینی تکلیف ایدی لر... تامیلا بر آه چکه رهك اونلاری تعقیب ایدی ر...

* *

تریلتك برنجی ایولری اونك كوما سیندان ایکی یوز آددیم بر مسافه ده در. ایولرك دالیندا کندی احاطه ایدن قاقئوس آغاجلاری کورو نورلر. تامیلا قاقئوس آغاجلارینك آراسیندان کیچن وسانکه کیت کیده دارالان جیغیرا چقییر جیغیر ایله ایلریله ییر.

انسز کوچه نك هر ایکی طرفینده داشدان تیکیلش آلچاق ایولر آری یووالارینی خاطرلادی ر. ایولر بری — دیکریندن یالکز قاپو لاری ایله سه چیلیر تامیلا خواجہ سی (سید قادر) ك ایوینی تانییر. بورادا ایمدی مونى اولور.

آغ مسجدك دال طرفینده کی کوچه عادى اوزره یاریم چیلایق چوجوقلار، مختلف رنگلی کوپه کله، پیشیکلر و میلهچکلری تعقیب ایدن جوجه لرایله دولو اولان میدانچایا طرف کیدی ر. قادینلار قاپو آغزیندا اوتوروب، (قوسقوس) قایریرلار، یا خمیر یوغورور، یاخود ال دکیمرمانی (کیر — کیره) ایشله دی لر. کیشی آز کورو نور. یالکز کور بر قوجا، چکمه چی زرکر، ایری دوداقلی، بیشتخته یه سوو گمش قهوه خانه صاحبی لاخراش یلیلمه سی کوزه چارییر. میدانچانك او بری طرفینده، بونك دوکانی قارشیسیندا بر قاپونك یانیندا قوجا بر قادین دیزلرینی قوجا قاپوب اوتورمشدر. تامیلا بو قادینا نظر سالی ر.

— بو غالباً لاخراشك آروادی در؟

— بلی بو فاطمه در؛ آنجاق آرتق هیچ بر ایشه یارامادیغی ایچون اونى لاخراش بوشامشدر. ایمدی او مریمك سوله دیکی قارداشی مجبش یانیندا اولور. او ایکی رمی ایل یاشادیغی ایوك قاپاغیندا کوزینی بر قطه یه دیکوب، سسسز، صداسز اوتورمشدر. اوغلانلاری چولدن قایتدیقا اونلارا قاتیرلاری راحت ایله مک ایچون کومك ایله ییر. سوکرا یته نوز یرینه قایدیر... لاخراش عظمت ایله دوکانیندان چقییر وقاپو یا قینلاشیر. او غایت کوک و تنك نفس در و آغزیندا دیشی یوقدر. بويوك بر مراق ایله نظرینی جوان قادینلارا سالی ر...

تامیلا ئوزی ده ییلمه دن بردن بره دونور.

* *

— سلامت قالك، سلامت قالك، آریم کلی ر!

مونى وار قوه سی ایله ایوینه طرف قاچیر. بو وقت بر کوچه نك کونجینده قاتیری مینش بر کیشی کورو نور... میدانچادا سس — کوی، سوکوش صداسی اوچالیر. بو سس خردا بر قیزك سسی در. اون ایکی، اون اوچ یاشلاریندا ایکی اوغلان اوشاغی ئوزلریندن بر آز کیچیک بو قیزی للری و آیاقلاری ایله دوکوب تاپدالاییر:

— ایتك بری! دو قوز! مفت خور، ایشه یارامایان قیز! اونى یره اوزاندریدیلار. آیاغا قالقی ر. ینده یقیلی ر. کیسه مداخله ایتمیر.

بازیق قیز یرده آغلا ییر. اونك آلىنی بوسوتون قان اچری سینده در. هر ایکی چوجوق ینده چکمه چی، زرکر و قهوه چینك کوزی ئو کینده ئوز او بونلارینا مشغول اولورلار.

* *

عتيقە ايله مريم تامىللانى قاقتوس چىپرە قدر مشايەت ايدوب اوقويا
اوقويا كندە قالقيرلار.

تامىللا اكرى — او كرى جىغىر ايله آشاغى يا آتاسىنىڭ كومايسىنا
دوغروانىر. آقشام چاغىدر؛ تامىللا اولمازىن درجەدە غمكىن وپرىشانىر.
— تريت!... اونڭ چوجوقلق چاغلارنىڭ مەلكتى. . . كايىل
ئولكەسى — بونى چوجوقلدا سەويردى، ايمىدجەرفىقەلىرى بونولكەنى
دنيادە اك كوزەل ىر دىيە آدلاندىرىدىلار.

— بلى، بو دوغرودر. بو بر حقيقتدر. او بوراسىنى دورت ايل
دەلىس دە قاليركن بوسوتون اونوتمشدر. احتمال كە ايمدى كورمەيە
يىلمەيەجكى حيوانلغى تصور ايدە يىلمىردى. وقتىلە بو هر كسڭ كوزى
ئوكىندە ايمىدىكى كىي آشكار بر صورتدە ايدى.

زواللى لاقرى! لاخراشاڭ بدبخت آروادى! توپراق اوزەرىندە
كوز ياشلارى ايله چابالاين زواللى قىزجىغاز! انسانلار شەردە نە قدر
تربىيەلىدرلر؛ سىد عبداللەڭ مقلوبڭ حنا عقلى نڭ يىلە ايويىندە نە قدر
راحت و خوشبخت ياشايرلار.

بو عقلىنى نە درجەدە سەويردى... بونى نىجە اقرار ايتمەسەن...
نە قدر اونى اونوتماغا، اونى خاطر دان چىقارماغا چاليشسادا يە اونى
سەوير، اونودا يىلمىر. عقلى نڭ بونا قارشى چوق ياقشى و ملايم بر
رفتارى وار ايدى. مينا اولماسايدى عقلى اونى ھىچ بر وقت ايويىدن
قوومازدى.

اونڭ قلىنىڭ تسلى و سعادتى اولان كولەر يوزلى، قىزجىغازى
فاطمە .

— يا ربى! يا ربى، آرا سىرا مشكلات دىقەلىرى اولماسىنا باقما
ياراق او حال بر سعادى ايدى....

— اى كرىم آلاھ، هر كاه عقلى ئوزقارنىنى دكشەيدى! هر كاه
يىكى دن تامىللانى آلماق ايستەسەيدى!...

تامىللا حصارك قايسىنا چاتىدقدا مەزىان اليندە مىس ساتىل
كومادان چىقاراق اوراق براشارە ايله يىكى آدىمدا تامىللانى دا ياندىروب
سوئوق بر حركت ايله:

— آلتى ھفتە دن سو كرا آرە كىدە جكسڭ سنى لاخراشا ساتمشام —
دىير.

۲

توى

بر نىچە كوندن سو كرا مەزىان حياطدا حصير اوزەرىندە اوزانوب
لاقىرىنى چاغىر و دىير:

— آروات، سىڭ بو قىزك آرامىز آغلاير و ھىچ بر مقبول سبب
اولمادان منم راحتلىكىمى پوزور. بونكلايىلە سناونا ھىچ بر نصيحت
ايتمىرسڭ... كورونور سىن منىم ايويىمدە آسايىش بر يا ايتمكە آرتق مقتدر
دكلىڭ.

«آرتق مقتدر دكلىڭ» تامىللا ھىچ بر ايشە يارامايان، ھىچ بر
ايشە مقتدر اولمايان و اونڭ ايچوندە لاخراشاڭ ايويىدن قوولمىش
قوجا آروادى خاطرلاير.. كوزلىرىنى سىلەرك كوما طرف كىدن مەربان
لاقرى يا ياووقلاشوب، قوجا قلاير. و اونڭ يوزىنە كولمكە چاليشىر...

آلتى ھفتە آرتق كىچمشدر. بو كون تامىللا ئوز آليجىسىنا
ويرىلەجكد.

تريلت بۇكۇن سحرىن شادلىق ايجرىسىندە در. تريلتدە كى شادلىق
چوق كورولتولى و آغىردر.

اولجە اوجا و دواملى سىلر آلتىندا بر ئوكوز سەچەرك بونوزلا
رىندان يايىشوب باش ميدانچايا كىتىرلر. اورادا اونك دورت آياغىنى
باغلايرلار، بو صورتلە او يردە چاپالاير.

سوكرا اونك بوغازىنى، مالازايە قدر كىسىرلر. قان سىل كىي آقىر.
يارا كىت — كىدە كەنىشلىر. و قان دامارلارى كورونمكە باشلاير.
كىشىلر و قادىنلار بونى سىر ايدىر؛ چوچوقلار شادلىقلار يندان باغىر،
اوينايىر، ئوكوزك دىرناقلارينا، جان وىرمەسىنە كوزلىنىك كىت —
كىدە يومولماسىنا باقىرلار.

سوكرا آدمالار قانلى اللرى ايله برى — دىكىرىنى ايتەلەيۇب،
ئوكوزى داغىتماغا باشلايرلار؛ قىزارتما، بوزارتما، قوس — قوس
حاضرلانماغا باشلاير.

اوزمان يىكى خەلغلەردە، آغىبالاردا قوناقلار كىلىرلر؛ دىلنچىلر،
غىلىللەردە ئوز جىندىر پالتارلار يندا كورونورلر. توفىك صداسى باشلاير؛
طنبور و رەيتلر چالىنىر؛ بىر دىنرە بو سىس كوى دەرىن بر سكوته
چەورىلىر. چونكە كوزەتچى مۇرابطك باقىنلاش دىغىنى خىر وىرىر. سىد
حمىد قومشۇ تەنەك اوزەرىندە كورونور.

* *

مقدس و پاك اولان بو ذات اخوت تشكىلاتىنىك مەم عضولر ايله
احاطە اولونىش بر حالدا تريلتە داخل اولور. اللرىنى كەنىش آچاراق
مقدس سوزلرلە توپلانانلارنى تقدىس ايدىر. ضعيف و اوزون الينى مەزبان
طرف اوزادىر و مەزبان دەرىن بر حرمتلە اونك الينى ئوپور؛ سوكرا

لاخراشك ايوىنە طرف كىدەرك قابونك قاباغىندا آدمالار ايله احاطە
اولوناراق داينىر و اوجا بر سىس ايله دعا اوقويۇب، فاتحە وىرىر.
بو وقت كىشىلر تامىللانى قوللار يندان يايىشوب، كوللە صدالرى
آلتىندا اونى يىكى صاحىبنك قابوسىنا كىتىرلر. قاپا بر صورتدە اونى
قالدىروب بوش بر اوتاغا توللايۇب، يىكى كىلىنى تىك بوراقوب قابونى
ئورتورلر.

* *

همان ساعت بويۇك بر قوناقلىق باشلاير. تانىنىش آدمالار مۇرابطى
ميدانچا اوستىندە كى تەپە آپارىرلار، قادىنلار ايتوب كىدىر. كىشىلر
دستە ايله پايلانماغا باشلانان قىزارتما و سائر خورەكلر يانيندا
اوتورورلار. لاخراش بر طرفدە ئوز دوستلارى ايله اوتورمش. سىدقادرده
اوزون موشوغى ايله اولارك آراسىندادر. سفەرك باشلانغىچىندا غومى
بر سكوت حكىم فرمادر. قىزارتما، بوزارتمالار كىت — كىدە غىب
اولور. بويۇك دەكىرمى قابالاردا قوس — قوس وىرىلىر. كىتىدىكجە
يىمىكلر قدرى آزالىر. بوندىن سوكرا شكر بورالار و مۇبالار آرايا
كىلىر. نەيات ھەرىشئى بوسونون يىلوب يىتىرىلىر. بوش تىسىلر توپلانىر.
لاخراشدا او برى قوناقلار كىي قاباغىندا يىلەك بر شئى قالما
يىنچايا قدر يىمىكە مشغول اولور. سوكرا خورەكك اوستىندىن پاپروسىنى
چكوب قورشاغىنى آچوب، قەھوۋە اىچمكە باشلاير. دەرەدە آقشام
باشلاير. داغلارك سىورى ذرەلر غروبك ايشىغىلە پارلاير. اوجا
داغلارك دالىندان آي كورولمكە باشلاير. و ئوز ماويمىراق ضىاسى ايله
تريلت ميدانچاسىنى ايشىقلاندىرىر.

يىكىدن موسىقى باشلاير و رقاصەلر آرايىچقىر. اولارك يوزلرى
ئورتولى، قوللارى ايسە حاشىلە و اوزون قوللى پالتارلارك ايجرىسىندە

بولونور. اكينلرينده ياشيل، ياخود كولى اييه كدن شالوارلارى وار.
كمرلى غايت آچاق اولديغيندان دوشلرى ايله كمرک آراسيندا
قارينلارى چيپلاق قالير.

اوينيا — اوينيا لاخراشك يانينا كليرلر. آي ايشيغيندا شهوت
انگيز بر صورتده وجودك بوتون جوشغونلغى ايله خلق رقص ايديرلر.
لاخراشك بر آز رنگى قاجير.

* *

پس تاميلا هانى؟

تاميلا حبس اولوندیغى اوتاقدن تكت تنها كوزله يير... او هيچ بر
شى ايشيتمير. هيچ بر شى كورمير حتا بو آقشام او، هيچ بر شى يمه يه
جكدر. اوني چيپلاق ديوارلى، بزه كسر بر اوتاغا آتديلار. چوق خيردا
و چيپلاق ديوارلى در. ايوك تاوانى بر نيچه يردن سو كولمىش دوشمه سى
ايسه توبراقداندر. ايوده كى شيلر تاميلانك ايكى قوتوسيندان، تاختا
سينيلر، ال دكيرمانيندان (كير — كيره) عبارتدر. ديوارلارك دييينده
يرلره حصير دوشتمىش، اوتاغك اورتاسيندا تاوانى ساقلان، قابا بر
صورتده يونولمىش ديرك واردر. ديركده آت تورباسى، جلووى و بر
كايل پيچاغى ايله تابانچا آسيلمشدر.

ايوك بر طرفينده ايكى اوچ تاختا ايله آيريلمىش اولان آخور
يانيندا آرا سيرا تيريلدايان ايكى قاتير باغلانمشدر. اوتاى تاميلانك
بو يوندان بر ديرسك يوقارى اولان كيچيك و دار برفنار ايله ايشيقلانير.
كونشك آيدىلغيندان سوكر ا بو يارى قارالنق اوتاغا آتيلمىش
اولان تاميلا اولجه بر قدر آياق اوسته حركتسز قالير. سوكر ا ايسه
حصيرك اوستينده اوتوروب، سوواقسز ديوار سووكنير.
بو صورت ايله او، آياقلارينى سارى ايهكدن اولان كايل

پالتارينك آلتينا يغارق اللرى حركتسز يانينا ساليشمى بر حالدا خيلى
اوتورور. و نظرينى اوزاق قطعه تيكوب قالير.

بو سرادا باشقا بر كيجه نى — توى كيجه سيني خاطرلايير. ماوى
ديوارلى، ايشيقلى، سنداليلار ايله مزين خالى دوشه لى، معطر، ناركيله لى
بر اوتاى كوزينك قارشيسينا كتيرير.

رقاصه كييمينده، كوز كولى دولابك ئوكينده دوراداق، ئوز
عكسینه ئوپوشلر يوللاركن او نه قدر كوزل ايدى. سوكر ا سهوكى و
سعادت ايجون بزنىش ياتاچاغى و همان كيجه ئوزينك او ياتاچاق
اوزه رينده سهوكى آتشي ايله ياناراق اوزون اوزادى عقلى به باقديغىنى
كوزى ئوكينه كتيرير.

* *

لاخراش كورونور...

كسكين بر حركت ايله قاپو ايكى تاي آچيلير. لاخراش ايجرى
كيرير. الينده ساقسى بر لامپا دوتمشدركه، بودا اونك شيشمان
قاريني و دولو اوردلاريني ايشيقلانديرير. او آغير آددىملار ايله
ساندقچايا طرف كيدير. لامپانى اونك اوزه رينه قويوب، تاميلايا دوغرو
يونه لير.

تاميلا بوتون بدنيله تيتريه يرك آياغا قالير. دوشونمىدن ديوار
بو بى كونجه قدر كرى چكيلير. اورادا اللرينى آرقاسينا قويوب ديواردا
ياپشاراق دايانير.

تاميلانك رنگى ئولى رنگيني آكديرير. كو كسينى قالدير ايراق
يوره كى متماديا دوكونور. لاخراش پواشجا بونى تعقيب ايدير.
عقلنى خيىر داجا داغ كوكرچنى و شيشمان تريت دوكانچى سى
قارشى — قارشى يا دوراداق برى — بريته باقىرلار. سوكر ا لاخراش

آروادىڭ ظريف اللرىنى ئوز قوهلى اللرى ايله دوتاراق اونى ئوزىنه طرف چكىر.

تامىللانڭ چىكىنلىرى خىرچىلدا دىسەدە دىنمەدى.

دىشلىرىنى كىلدەلەيەرك قارالمىش كوزلىرىلە ارىنە باقىر.

خائىن بىر تېسىم لاخراشڭ ساللاق دوداقلارنى اكير. هېچ بىر سوز دىمەدن تامىللانڭ ظريف يىلە كلرىنى پهلوان قوهسى ايله ازشىدىرمكە باشلايىر. تامىللا دىنمىز آياق اوستىدە دايماناقدا دوام ايدەرك آغرىنى اونوتماغا چالشيىرسادا، لاخراشڭ قالين و قابا اللرى ايشلەيىر. نهايت تامىللانڭ آياقلارى بوكولور، مقاومت يىتتىر. ئولوم سسى، ياشلا دولو كوزى ايله يورغون و قوتسىز بىر حالدا حصىرك اوزەرىنە يقىلىر.

۳

قيام

لاخراشڭ قهوه خانەسىندە اوجا بويلى، زىرك و دائىما كولومسەين عمىرالغىزىز ادلى بىر چوجوق قوللوق ايدىر.

تويدان اوچ كون سو كرا لاخراش صياح زمانى حياطا چىقىدىدا الغىزىز اونڭ قارشىسىنا چىقىر. سايغىزلقلا اونا دىير:

— سلام عليكم، آغا—دىشلىرىنى قوز آغاچى كو كىلە تمىزلىيىر.

— ايمدى سىن ئوزىكە يىكى آروات آلمىساڭ، ظنىمىجە داها ايو

ايشلىرى اونڭ وظيفەسى اولمايلىدۇ. سىن منى آتچاق قهوه خانەدە چاليشماق اىچون دوتىمىساڭ. قوجا فاطمە كىتىدىكىدىن سو كرا منى، آغىرايشلىرىدە ايشلەيدىرسڭ. بىر دى كورىم منىمەلە يەندە اويله رفتار ايتىمڭ خيالىندا ساڭمى؟

لاخراش قارىنىنى سىقاللايىر و دىير!

— بو دوغرودۇر. مىن سىنى يالكر قهوه خانە اىچون دوتىمىشام...

سو كرا يىكى جە چىقىدىغى اوتاغا طرف دونهرك قشقىرىر:

— آروات، بورا كل!

تامىللا كلىر. لاخراش حياطداكى اىكى داش كوپى كوستىرىر:

— كوپلىرى كوتور كىت سويلا — دىير. تىز اول! كوپلىر چوق

بويوك اوجالغى دىزدن يوقارى و كەنىشدر. تامىللا كوپلىرك قولپىندان دوتور. كندىرى بىلىنە دولاياراق هېچ بىر سوز دىمەدن حياطدان چىقىر.

تامىللا داشلى بىر يول ايله چشمە يە طرف انىر، اىكى كرىچ ديوار

آراسىدا آياقلارى درىندن سىلەنىر. بو ديوارلارڭ بعضىرلىرى

اوچماق اوزرەدۇر. اوردا — بوردا قوقتوس آغاچى و باشقا

نبات يىتمىشدر. چشمە سكرى يوز آددىملىق مسافەدەدۇر. سو كنجى

دوراندا تامىللا قارشىسىندا بوزارمىش، كوڭ اوتلغا تصادف ايدىر. بو

اوتلىق اولكى كىبى قالىر. تامىللا چوجوقىن آناسى ايله بورايا كىلدىكى

واطرافنە اوزوم تەنە كلرى دولاشمىش آغاچلارڭ كولەكەسىندە اوتوردىقلارى

كونلىرى خاطرلايىر. كوپلىر دولونجايلا قدر قاديىنلار آراسىندا قورقوسۇ،

اوركوسۇ شىن صىجتىلر قىزىشىر بونلار چوق سىرست دانىشىرلار. چونكە

قاديىنلار بورادا اولدىقلارى زمان كىشىلىرك بورايا كىلمەسىنە مساعىدە

ايدىلىمىر.

بو آرادا اوچ قادىن بىر يره توپلاشىر. تامىللانڭ چوجوقلىق

بولداشى و قابا اكىنچىڭ آروادى عىتقەدە بونلارڭ آراسىدادۇر.

— خوش كوردىڭ، تازا كىلىن. آلالە مبارك ايله سىن، خوشبخت

اولاساڭ — دىير.

عتىقە بو سوزلىرى بويوك بىر صىمىمىت ايله سويلەيىر قار كىبى

دىشلىرىندىن تىسىملر داشىر. تامىللا يوموشاق جواب وىرىر.

— چوق ساغ اول، آلالە سىنە عمر وىرسىن.

اودا تریلت حیاتیندان باشقا برحیاتی تانیمایان بوتریلت قادیلارینا قوشولوب کولمکه چالیشیر. بوتون بو قادیلار اونی تمیز یوره کله تبریک ایدیرلر؛ اولکی آروادینی ۲۰ ایل ساقلايان لاخراش کبی زنکین و ساکت بر آداما اره کیتمکڭ بویوک نعمت اولدیغینی علاوه ایدیرلر.

* *

قابار دولور، تامیلا اونلارک چوق آغیر اولدیغینی حس ایدیر. بر قابڭ برینه ایکی قاب هر بر تریلت قادینی ۱۰ چون آغیر بر یو کدر. تامیلا ایسه یوک داشیماغی یادیر غامشدر. عتیقه کوپڭ برینی تامیلا نڭ بئلینده کی اییه باغلاماغا کومک ایدیر. بئلدن چیکینه چقان بو کندیر سو قایینی ساقلایر. او بریستنی ایسه هر ایکسی قوللاریندان یاییشوب قالدیریرلار. بو صورت ایله اونلار یولا دوشورلر. اونلار اکری وداشلق جیغیر ایله ایلرله بیرلر. و تامیلا ئوز — ئوزینه یالکز باشینا هر ایکی قابی تکلکده آپارا بیلمه بچکینی سوبله بیر. حتا بولداشینڭ یاردیمی اولدیغی حالدا یوز آددیملق یولدان سوکرا قیپ — قیرمزی پورتمشدر. بر دقیقه لکه دایناماغا مجبور اولور. حتا عتیقه ده بو آغیر لغی تصدیق ایدیر. او، اته کی ایله آلتینڭ ترینی سیلهرک تبسم ایله تامیلا یا کوکسی چاربارکن، کوزلری یانوب، دوداقلاری قیزاردیقا داها کوزهل کوروندیکینی خبر ویریر.

— کیدهک — کیچیک داغ مارالی، بواشلرده ئوکره نهرسڭ، دیر. اونلارک هر ایکسی جلد، یاواشجا کوزهل باشلارینی بری — برینه طرف اکهره کورونمهش بر باغلا باغلانمش کبی کیدیرلر. اونلارک آنجاق سهومک ایچون یارادیلمش کوزهل اللری کوکهریر اویوشور. اتلرینه کیرن ساری کندیر اللرینی کسیر. اونلار یالین آباق داشلی جیغیر ایله کیدیرلر. آیاقلارینڭ آلتیندان

چینقیلاراقچیر. جیغیر ایسه ایکی کرییچ دیوارک آراسیندا کیتدی کجه یوقوشا قالقیر. سوک درجه قیزمش اولان صباح کونشی اونلارک کوزلرینی قاماشدیریر. ساغدا و سولدا کیشیلر خورما آغلارینڭ سرین کولکه سینده اوتوروب نفس چیغارالاری ایچوب صحبت ایدیرلر.

قادیلارک نفسلری آز قالیرکه، کسلسین؛ اونلار چوق یورغون بر خالدا اولکی کبی آغیر یولا دوام ایدیرلر.

آخردا یوقاریدا تپیه یاسلانا تریلته باقینلاشیرلار. اونلار متمادیا کیدیرلر و تامیلا یا ایله کلیرکه، آرتق اونلار تریلته چاتمایا جاقلار.

* *

اونلار آرتق قاقئوس چیرینی کیچدیلر. ایکی آدامڭ کوچ ایله سیغاچاغی دار کوچدن کیچهرک، کندک بویوک میدانچاسینا چیقوب قهوه نڭ قاباغیندا دایاندیلار.

لاخراش دوکانڭ قاپوسیندا قاش — قاباقلی دایانوب عمرالیزک بر طلبینی دیکله بیر؛ اونلار برابر کتیردیکلری کوپی یره قویورلار. عتیقه قان — تر ایچینده ئوزایونه یو کورور. تامیلا یوره کی دوکونور. کوزلری قارالیر. بر آن ایچون توازینی ساقلامایا چالیشاراق، سالالیر. توکمه دن دالیندا کی کوپی یالکز باشینا ایندیره بیله جکینه اینانمیر. عمری کومکه چاغیریرلار.

عمر ایشیتمیر. ایکینجی چاغیریشدا لاخراش سوکور. اوزمان تامیلا بویوک بر احتیاط ایله ایپی آچیر فقط قوتی توکهنیر، اللری دتره بیر. بوندان باشقا او، اولکی کبی بو ایشی باجارمیر. کوپ بردن بره یره دوشور، پارچا — پارچا اولور. سو توکولوب (ماوریتان) قهوه خانه سینڭ قاپوسینا قدر آقیر. عمر و لاخراش صحبتلرینی بردنبره کسیرلر.

— احمق، ايششەك! ايت قىزى ايت!

لاخراش آغزىنا كلىنى تامىلايا دىير.

جدىتىدىن بوغولاراق و بردن — برە اونڭ اوستىنە سىچرايىر.
تامىلا بر آددىم كرى چكىلىر. لاخراش اونڭ اليندىن دوتوب، ئوزىنە
طرف چكىر و قوھلى اللرى ايله ميدانچانى سىلە دولدوران اوچ سىللە
وورور.

* *

تامىلا ايمدى يە قدر دو كولمەشىدى. آتاسى مەزبان برنجى دفعە
سىلەنمكە اونى قورقودوردى. عقلى ايسە شەرلى ايدى.

زواللى كوچ ايله شىشمان دوكانچىنىڭ اليندىن قورتاروب قاجماغا
باشلادى. يوق، بو بويوك جىسارتدر؛ او، آتاسىنا شكايت ايتمەكە كىدىر.
بويلەلكە ارىنە قارشى عصيان باشلانماقتىر.

اون دقيقە سوكرامىلا تامىلا حىصاردان ايچرى كىرەرك، آناسىنىڭ
قوجاغىنا آتىلىر. چكديكلرىنى اونا سويلەيىر.

* *

لاقرى باشىنى بولاياراق، تامىلانڭ كوزىنىڭ ياشىنى سىلىر. مەزبان
نمازدان سوكرامىلا زىتون آغاجىنىڭ آلتىدا اوتورمش و بوكون ھوانڭ
ايسى اولاجاغى احتمال اولوندىغىندىن چوق اولايىلەر كە كون اورتايا
قدر اورادا اوزانماقتىر... اونى راحتسىز ايتمەك ياقشى دكلدر. ايۋە
كلەر كىزىنىڭ ارىندىن شكايتىنە نىجە باقماقتىر؟ ياقشى اولاردىكە او
بو ايشىدىن خىر دوتاماش بر نوع ايله مسئلە حل اولونا ايدى.

لاقرى تامىلانڭ كوز ياشلارنى سىلىر و مەزبان كىنچە يە قدر
بىكەمەسىنى مصلحت كورور. سوكرامىلا چكىرلى قووماق ايچون بر بوداق

كوتورور. باشىنى آشاغى سالاراق قىزغىن كوشنىڭ ايسىنى آلتىدا
تريلىڭ يوقارىسىنا دوغرو بولا دوشور. لاخراشك دوكانىنىڭ يانىنا
چاتىدىدا بوسوتون بورولور. تر سو كىبى آقىر. يورە كى دوكونور،
كوزلىرى قارالىر. بونا باقمايلاق او لاخراشك يانىنا كلىر.

لاخراش دىرسەكىنىڭ آلتىدا ياستىق، يارىم اوزانمش يوزىنى
يىلىكسە يەرك قاينىن آناسىنىڭ مصلحت، شكايت و رجا لىرىنى دىكلەيىر
نھايت لاخراش دىير:

— آروات، سىن چوق ياقشى دانىشپىرساك. سىنىڭ ايشە مداخلەك
تعريف اونمالى بر حركتدر. آتاجاق مىن سىنىڭ قىزىكى آتاسىندىن آلمىشام.
ھەر كاه اونڭ مەنە قارشى بر طلبى اولسا ئوزى سويلەر. كىت ئوز
ايشكە مشغول اول، مەندە مانع اولما، قولى ايشىمى كورىم.

* *

ھوا سوڭ درجە قىزدى. مەزبان ياواش — ياواش كوماسىنا
طرف قالمىغا باشلايىر. قاپودان ايچرى كىردىكە كومانڭ قاپوسى
آراسىندا آروادى ايله قىزىنا راست كلىر. تامىلا اونا دوغرو كىدىر:

— آتا، مېنى سىندىن بر رجام وار — دىير. مەزبان آللىنى خال —
خال دىستمال ايله سىلىر:

— بر آز كوزلە! دىير.

مەزبان بو سوزلىرى دىيە—دىيە كوماي كىرىر. حىصير اوزەرىندە
اوتورور. لاقرىنىڭ وىردىكى قاتىق، كوكە (قوغال) بر آز سوكرامىلا
اوزوم يىمكە باشلايىر. بو قىلان آللى اوزون چكىر. تامىلا كومانڭ بر
كونجىندە اوتوروب، آتاسىنىڭ يىمكىنە تماشا ايدىر. مەزبان نھايت قىلان
آلتىنى بىردىكىدىن سوكرامىلا خەلكتىڭ جىيىنىدىن توتونىنى چقاردىر. و تامىلا
ايتدىكى اشارە اوزە تامىلا اونا ياقىنلاشپ و باشىنى آشاغى تىكوب،

آياق اوسته اريندن شكايث ايدير. تاميلا ارينڭ اونى دوكدىكىنى، اذيت ويردىكىنى، تحقير ايتدىكىنى و باشىڭڭ آغاسى اولان او آدمدان تاميله نقرت ايتدىكىنى سويله يەرك آتاسيندان ديز چو كەرك اللرى قوينىدا آتاسيندان حمايه ايديلمە سىنى تمنا ايدير. بو وقت حياطدان بر سس كلير، و مەزىيانى چاغريزلار، بو سس عمرالغيزىڭ سسيئە بگزە يير. مەزىيان چوجوغى كومايا دعوت ايدير.

— نه ايستە يرسڭ اوغليم — ديدير. تاميلا تر آياغا دوروب، قاراللق كونجە چكىلر. عمرالغيز اليندە كى اوجى يره باتان آغاچا سوو كە نەرك هر زمانكى تبسمى ايله ديدير:

— محترم مەزىيان! آغام لاخراش منى سڭ يانكا كوندرمشدر. لاخراش ديدير: هر كاه سڭ قيزك بلا تاخير اونا قايتاريلماسا، او زمان او بو كون آقشام جماعت قارشيسيندا اونڭ طلاقىنى ويرە جك و عين زماندا بوتون كاين مكا فاتيڭ (۲۴) ساعت مدينە قيتاريلما سىنى طلب ايدە جكد. او بو جدى قرارە كلمش و بو خصوصدا آند ايچمشدر. ايمدى دوشون و جواب وير. اونى دا ييلمەلى سن كه هر كاه قزىكى قايتارماق فكرىندە اولساك، اونى لاخراشڭ ايوينه مشايعت ايتمك مە حوالە اولونمشدر...

مەزىيان اولديقجا ساكت بر صورتدە بورون اوتىنى چكوب، اقبە قاينى جيسنە قويور. باشىنى قالدوروب، جوانڭ يوزينە باقير. — سن آغاكا عائە اولان مالى آپارا ييلەرسڭ. اونڭ آرزوسى طبعى و قانونى در... بو خصوصدا مە بر دفعە ديمك بسدر: ديدير.

* * *

عمرالغيز تريلتە دونور. آغاچىنى چكنينە قوباراق كاينلڭ اينجە ماھنولاريندان برىنى فيت ايله چالير. ياواش — ياواش يوقوشا چيقير.

تاميلا اونڭ آردىنجا باشى آشاغى و اللرىنى اميدسز بر صورتدە يانينا سالمش ئولكون نظرلرلە ايلرلە يير... اونى آغاچ تھيدى آلتيندا يئە او منفور ايوہ آپاربرلار... تاميلا سوك درجە سەودىكى عقلى يە قارشى بر دفعە عصيانا مجبور ايدىلدىكىنى خاطرلاير.

۴

مدا حلالر

احتمال كه كويدە تاميلاڭڭ ارينە قارشى قيام ايتمە سىڭ سببىنى ھلە آكلامامشلار. عتيقە ومونى بر نيچە كوندن سو كرا تاميلا ايله چشمە باشيندا كوروشور. و تفصيلاتىنى سوروشورلار. بوتون بونلارڭ ايچرى سيندە جدى بر بھانەڭ بولونما ديغىنى سويلە ييرلر: — باجى نه اولسونكە او، سنە بر ايكى سيللە وورمشدر؟ بردى كوريم ارلر نه زماندان قادينلارنى دو كمكە حقلى دكلر؟ عتيقە برنجى ارى طالب زمانيندان خاطريندا قالان قرآن آيە لريندن دليللر كتيرير. مونى بو سوزلردن سو كرا اتارىسينڭ چيكنىنى آچوب كورە كلريندە حدسز، حسابسز قان ساغيلان يرلرى كوستيرير. ديدير:

— سن آلالە بر باق. ايكى سيللە يە بو بگزە يير. حال بو كه، من ھىچ كوپ دە قيرمامشديم. يالكر قاين آتام اولان خواجەڭ توتون قوتوسىنى آغزى اوستە چەويرمشديم.

اونلارڭ ايكيسى دە بو اكلتجەلى ايشە كولورلر. سو كرا دولى سو قاينڭ بر دامجيسى تو كولمەك شرطلە نيچە اينديريلمە سىنى بونا كوستيرير. او كوزەل دوستلارنى، تريلتڭ باشقا كنج قادينلارى كى شە، شاطر اولما ديغىنا كورە مذمت ايديرلر.

و تاميلاڭ بىردىن — بىرە آغلادىغىنا كۆرە اونلار اونى اوقشا يوب ئوبورلر.

دورت ايللك آيرىلقدان سو كرا يىكىدن تاميلايا قومشو اولان بو چوجوقلق آرقاداشلارى دوغرونداندا رحمدلدرلر.

تاميلا سويڭ يك آهنگ سسلرى ايچرىسىندە ياشىل كولكلە لكەدە اونلارلا برابر اوتوراراق ياواش — ياواش كوز ياشىنى سيلير. سادە دلانە اعترافە باشلايىر:

او، دە ليس دە كى حياتىنى، اولكى ارىڭ اونا حرمت و رفتارىنى؛ باراشقلى كوزەل و جوان عقلىڭڭ صورتىنى تصوير ايدىر. بويوك، يوشاق ياتاقلى اوتاغىنى، آينالى دولاب، و ساندېغىنى اونلار ناغىل ايدىر. آغاج كولكلەكلرى و ياشىلقلار ايچرىسىندە يورە كى دو كو نەرك ارىنى كوزلەدىكى دكز ساحلىندە كى باغى تصوير ايدىر. او، بونلارڭ ھاموسىنى ايتىر مشدر. عوضىندە اونا نە وىردىلر؟ بونڭ ايچوندر كە او، آرتق كولوب اكلنە يىلمىر....

عتىقە ايلە مونى دىنمىز سويلەمىز قولاغ آسىرلار. كوزلرىڭ اوجىلە بر — بىرنە باقىرلار. ھەر كاه اونلار تاميلاڭڭ كىپرىكلرىندىن يىكىدن تو كولن كوز ياشلارىنى كورمەسە ايدىلر، اونڭ سويلەدىكى سوزلى مەدھالارڭ (ماورىتان) قەھو سىندە موسيقى ايلە سويلەدىكلرى ماسالارلا بىكزەدە جىكلردى...

* * *

بودر، موسيقى، كوزەل ماسال و ناغىللار زمانى باشلانىر؛ راحت كوش ايشىغى ايلە ايشىقلانمىش، آتچاق ھلە بر خيال كىبى اولان كونلر موسىمى آرايا چىقىر. پايز فصلى كوزەل بر كىچە كىبى كايل داغلارلى اوزەرىندە دورور. بو آقشام نە قدر كوزەلدر.

لاخراشڭ قەھو خانەسى قارشىسىندا كوچلى خلق توپلانمشدر. ساعت اوچ رادەلرىندە كون اورتا زمانى عمرالغىزىرە حصىر دوشەيىر. مسافرلر اوتورورلار.

ايمدى آرتق، بر يردە تاپماق ممكىن دكلدر. تريت كيشىلرىڭڭ چوقى بورادادر. اونلار جر كە ايلە باغداش قوراراق درزى كىبى اوتور مشلار. آياق قبالارىنى دىزلىرىڭ يانىندا چىقاروب جوتلەمشلر.

ايكى مداح ھەر ايكى طرفدن داش اوزەرىنە قويولمش تاختا پارچاسى اوزەرىندە قەھو خانەڭڭ ديوارلارى دىيىندە اوتورمشلار. بويلەلكلە اونلار باشقا توپلانانلاردان و يردە اوتورانلاردان بر قدر يوكسە كەددرلر و كيشىلرڭ آرقاسىندا و قابولارى قارشىسىندا اوتو روب، چاليشمادا دوام ايدىن قادينلار بونلارى كورە يىلىر، سويلە دىكلرى ناغىللارلىدا ايشلىرىنى پوزماماق شرطىلە دىكلە يە يىلەرلر.

تاميلا ارىڭڭ دوكانىڭڭ قاپوسىنا چوق ياقىن بىرىدە اوتورمشدر. قاربارش بارماقلاريلە كوچلكلە سديەلرڭ اوزەرىنە چكىلن بر ئورتو تىكىر. اختيار فاطمە بونڭ قارشىسىندا اوتورمش دوشونجەيە دالاراق كوزىنى بر زمان ئوزىڭڭ ياشادىغى ايوۋ تىكىمشدر. قارىڭڭ يانىندا اونڭ كەجك كىلىنى مرىم اوتوروب خورما سىرىمىندىن سبت توقويور.

حكاىەچىلر ئوز ناغىللارلىنى موسيقى صداسى آلتىندا باشلامشلار. موسيقى آھنىڭڭ كىسكىن بر صورتدە بىضاً ذىل، بىضاً بىم چالينماسىنا باقماپاراق تامتماڭڭڭ ضربەلرى و صداسى عمومى آھنىكلە ياردىم ايدىر. ناغىلچىلارڭ بىرى كوزەل بر كىچ، دىكرى ايسە اوجا بويلى، كور بر قوجادر. كىچ ناغىلا باشلايىر. يوشاق آتشىن و خوش بر سس ايلە دانىشىر.

قوجا بونڭ دانىشىغىنى موسيقى ايلە اويغونلاشدىرىر. اونڭ اوزون بارماقلارلى تام — تامى آھستە سسلندىرىر. ھەر بر تصويردن ھەر بر

صحنەدن سوڭرا مۇڭنىڭ يەك ئەنكە و سۈرە كلى سسى كىي قوجا مداح
اوجا سسلە قراندان ايجاب ايدىن آيەلردن سويلەيىر.

حكاية دوام ايدىر. حكاية بر سودا حكاية سىدر: بو شرق حكا
يەسى (قەينىرى) صداسى آلتىندا تامتامك آھنىكى ايله دوام ايدىر.

— بوم، بوم، بوم، «آلاھ حاكم مطلقدر. اونك ارادهسى اولما
دان هيچ بر شئى يارادىلمىز»، توپلانلار عموميتلە باشلارنى اكهرك
مقدس آيەلرى آلتىشلايوب يەدە دەرىن بر سكوته داليرلار. يالكنز
عمرالغىز آزادە كىرەرك آھستە بر صورتدە حصيرلر اوزەرىندە
اولان فينجانلارى ياخود خرده قھوۋە دانلارى يىغىشىدىر.

(قەينىرى) يە سسلەنير: يوشاق و خوش سسى دوام ايدىر:

— ... سلطان ئۆزىنە معشوقە اولاراق اونى انتخاب ايتدى.
چونكە او، جنوبك قىزلارنىڭ اك كوزەلى ايدى. قارا كوزلى قارالنىق
بر كىچەنى آكديرىردى. سلطان اونك ايچون سرايدا، قىزىل و مرجان
دان اىپەك بر ياتاق ياپىلماسىنى امر ايتدى. قوللوقچىلار اونى سلطانك
قارشىسىنا كىتىردىكە سلطان ديدى: «قادىن، اينانكە، اىپەك سىڭ
اللك كىي ظريف و يوشاق دكل؛ مرجان سىڭ دوداقلارك كىي
پارلامىر. ديوارلارى قاپلايان بو قدر قىزىل سىڭ بر باقىشكا يىلە دكمز».

سلطان سرايى اونا باغشلايوب، اونى سودا ياتاغىندا قبول ايتدى.
— ... بوم، بوم، بوم بو كونكى كون بالدان شيرىندىر. كىم
يىلىر صباىكى بلكە ئود كىي. آجى اولاجاقدىر.

تامىلا ئورتىنى دىزى اوستىنە قويور. ايكنە ايندە دوكا قالير.
جوان آدمك عاشق سلطانك حقىندە سويلەدىكى حكاينى دىكلەيىر.

— ... او سلطانك آياقلارنى قاپانير، «اى سەوكىلى سلطان سىڭ
لطفك قارشىسىندا من يالكنز ئۆزىمى سە تقدىم ايدە يىلىرم، چونكە باشقا
هيچ بر شئىم يوقدر؛ آتجاق بونى يىلكە من بوتون عمرىم اوزونى بو

قارا كوزلىرى، بو آل دوداقلارى، بو ظريف بدنى سىڭ ايچون اولدىغى
كىي ساقلاياجاغام».

— ... بوم! بوم! بوم! «انشاللە دىمەش من بو ايشى صباح كورە
جكم دىمە»!

يىغىلان خلق يە باشلارنى آكيرلر. تامىلا اولكى كىي حركت
سىز قالاراق دىكلەيىر. يونكول برسولغونلق اونك يوزىنى احاطە ايتمكە
باشلايىر. حكايةچى دوام ايدىر:

— ... او؛ انشاللە سويلەمەدىكى ايچون وزيرلردن برىسى
سلطانك يانىنا كوزلىرى كون كىي پارلايان بر شمال قىزى كىتىر.

سلطان اولكى سەوكىلى سىنى آتاسىڭ يانىنا كوندەرىر. آتاسى
اونا مراجعت ايلە: «دولت و حرمتى ساقلاماغى باجارمايانا عيب
اولسون» — دىيەرك اونى بر اكينچى يە ويرىر — بوم! بوم! بوم!...

كورك آھستە سسى بر شئىلر سويلەيىر. كىچ مداحدا بعض سوزلر
علاوہ ايدىر... آتجاق تامىلا آرتق ايشىتمىر. ئورتى سوروشوب، يە
دوشور، ايكنەسى بارماقلارنىدا قىرىلىر. قارشىسىندا اوتوران مريمك
ياواشجا ئوسكوردىكىنى اونا اشارە ايتدىكىنى يىلە كورمىر.

ايش بوردادركە، لاخراش ايكى دفعە باشىنى بوئك طرفىنە
چەويرەرك قاشلارنى چاتىر. حكايةك سوك سوزلى تامتامك صداسى
ايله يىتدىكى زمان او يردن بر آووج توپراق كوتورەرك تامىلانك
دىزلىرنە دوكور تامىلا يرىندىن سىچرايىر. قوم اونك يوزىنە دە كمش
و كوزلىرنە دولمشدى. كىپىرىكلىرىندىن قومى تىمىزلكە چالىشىر.
كوزلىرى كورمىر.

اونى هيچ بر شئى ياراماز تىل بر قادىن دىيە سويلەن لاخراشاڭ
قبا و جىر صداسى قولاقلىرىندا ئوتور.

جلوولانمش و قوشولمش

بو دفعه زواللى تاميلا هيچ بر سوز سويلمه‌دى. ذاتاً نه ديه‌جكدر؟

كيمه شكايه ايدە جكدر؟

لاخراش بونك آناسى ايويته قاجديغى زماندان بەرى بونا قارشى كين بسلەير زده‌جه اونا آجيمير. او بر كۆن خواجه‌يه ديمشدى: — دوغروسيى ايسته‌رسك، من آروات ايله يولا كيدن انسانام. فاطمه بونا شاه‌درد. آنجاق تېل و عناد آرواتلارك نازينى كورمكه كوزيم يوقدر. لازم كلەرسه بويله آرواتلارى؛ قوشوب سورمكى ده باجارارام. خواجه جوايىندا:

— بو سنك قانونى حتكدر. زيرا قانونلارمز «سن زوجه‌كى ميتدن باشقا نه ايسته‌سك ايدە بيلەرسك» ديسر.

بعضاً كنده كلن مەزيان بر دفعه قيزينى اوچ قومشولارى ايله برابر ياغ حاضرلايان ده كيومان چرخينه قوشولمش كوردى؛ كوز لرينى قيرپاراق تاميلايا باقدى. ياريم چپلاق بر حالدا، ايلرى اكيلمش ضعيف، ئولومجىل اللرى ايله يونولماش تيردن دوتمش، توشوكلى و ترلەمش بر حالدا دكيرمانك هر سارسينتى سيندا آتاسينك يانينا آلتى دفعه دولانير. آناسى بورون اوتى قاينى چيقارتدى. اوني چكدى و لاخراش ايله عمومى ايش لر خصوصينده صحبتە باشلادى.

* *

جلوولانمش، قوشولمش... اونا هيچ كسك رحمى كلمير. ذاتاً كنده قادينلارك چوتينك حالى بويلەدر. او تاخيل قويوسى ايچون

پەيىن ايله قارشىديريلمىش پالچيق قايرير. اھك ايله ديوارلارى آغاردا راق اللرينى پارچالاير. چولده پيچنچى لرە ياردېم ايتمكه كيدير. ظريف و نازيك بدن قادين. ايمدى ئوكوزلرى كوتانا قوشور، ييتلينده سبت ايششه كلر كى تاخيل داشير.

* *

آغير قيش ياواش — ياواش كيچير. قار بر قاقم كى داغلارك يوكسەك تپەلرينى بزەمشدر. بعضاً آغير ياغيش ياغير. دامك اوزه رينده كى كرييجلره و فاقنوسى آغالارينا دكەرك سسلنير. بعضاً بولوتلار آراسيندا كوش ئوز ضعيف ايشيغى ايله پالچيقلى چوللرى، چمنلرى ايشيقلانديرير. بعضاً داغلار، دەرە لر، چوللر، چمنلر ئولكون كونشدن كلن دو كوك برايشيغك تائيرى آلتيندا بولونور. اويله زمانلار اولوركە، بولوتلار تماميله تربلتك برابريله كيچير.

او زمان بو سولغون دومان ايچريسينده هر شئى سولغونلاشير. خوروزلارك، كوپە كلرك كورونوشلرى قورقونچ بر شكل آلير. بويله وقتلرده ايودن چيقان بر آدم تعين ايتدىكى وقتده ايوه دونمكه هر زمان موفق اولمير.

تاميللا هر دم بر، زواللى لاقرىنى كورمكه كيديردى. اونك ئوكسوركى كوني — كوندن آرتيردى. كيتديكجه اونك سينەسى باتماقدا ايدى.

تاميللا بر نيچه دفعه آقشاما قدر ايويته كله ييلمەدى.

بر كون نيجه اولديسه نهار بر آز كيچيكدى. بونا كوره لاخراش بوندان سوكرآ آناسينك يانيندا چوق قالماماغى، اولجەدن اذن آلاماش بر داها آناسى ايويته كيدە ييلمەيه‌جكىنى اعلان ايتدى.

* *

ياز باشندا مصطفىا كلىر. قاين آناسىنىڭ خستەلكى شەتلىدىكىنە كۈرە قىرىدە برابر كىتىرمىشدر. لاقىرى اونى چوقدان كۈرمەمشدى. بىر دىفعا مصطفىا لاخراشا دىير:

— ... اونىڭ خالى چوق خرابدر، بىر نىچە كۈنلەكە... خستەنڭ ايشى يىتىنچەيە قدر رىقەمى اونىڭ يانيندا قوياجاغام. تامىللا بوخالدا ايچرى كىرىر، مصطفىانڭ سوزلىرىنى ايشىتىدىكە رنكى سولور. مصطفىا ئوز درايتىزلىكىنىڭ اوستىنى ئورتىك ايچون سوزى آزدىرماغا چالیشاراق:

— ھەتتەنڭ آخىرىنا كىي — دىير سوكرآ آرانى قارىشىدىروب، ھوادان، قىرىلان حيوانلاردان و قومشونڭ تويىندان سوز سالىر. لاخراش بىر قادينڭ آجىقلانما ماسى ايچون سىزى ايدىلن بو قدر سىيى كۈرۈپ چىكىنى چكىر.

* *

ذاتاً اودا آروادىنى آناسىنىڭ يانينا براقىر. آنجا لاخراش تامىلانى بوتون موسمى آلاخ چىكمە موزدور وىرمىشدى. اونا كۈرە آلاغچىلار ك چول ايشى قورتارماش اونى آناسىنىڭ يانينا براقمىرلار. تامىللانڭ ايشىلەدىكى فەلە دستەسى عتقەنڭارى قارا فلاح يوسفڭ نظارتى آلتىندا چالیشىر. ايش اونىڭ رەھبلىكى آلتىندا كۈرۈلدۈكىندىن يوسف آيرى — آيرى يىرلىك وقتىندە آلاخ ايدىلمەسىندىن، مىشولدر.

* *

بىر نىچە كۈندىن سوكرآ اون ايكى قىردىن عبارت بىر دستە قادين كىچىك بىر غروب تشكىل ايدەرك چىكىنلەرىندە سو قابى، چادرالارىنىڭ آلتىندا كىردە چۈرەكلىرى، كىملىرىندە توخاللارە كىندىن اينىرلىر. اونلار مىدانچاچا تىدىقلارى زىمان قاپونىڭ آغزىندا اوتوران قوجا

فاطمە آياغا قالقوب فاقىوسلارلا قدر كلىر. اورادا دايانوب دىترەك اىلنى قاشلارنىڭ اوستىنە قوياق غىبطە ايلە دولو اوزون باقىشلار ايلە چۈلدە كۈنىڭ نىشەلى ضىاسى آلتىندا چالیشماغا كىدن بو كىچ قادين دستەسىنە باقىر.

* *

تاخىل بو ايل سەيرە كدر. كوچلى ياغىش ياغاراق تاخىلڭ چوقىنى يوبوب آپارمىشدى. بونا كۈرەدە يردە قالان تاخىلا چوق امك سىزى ايتىك لازمدر.

يوسف وقتدىن استفادە ايدىر. سو قبالارىنى انجىر آغاجىنىڭ بودا غىندىن آسان كىي قادينلار اكين بويىنچا جر كەيە دوزلوب چالیشماغا باشلايىرلار. يوسف بىر جناحچى كىي دستەنڭ آرقاسىندا جر كەنى سىقلادىرىر.

بويوك اللرىنى بىرى — بىرە ھوراراق مصلحت و امرلر وىرىر، سو كۈر، سايىر... كۈنىڭ، آچىق بويونى و الى ياندىرماغا باشلايان ضىاسى آلتىندا بو اون ايكى قادين بىللەرىنە قدر ايكى قات اكيلەرەك ساغ اللرىندە كى توخا ايلە توپراغى قارىشىدىروب سول ايلە ياراماز اوتلارنى چىقاراراق آددىم — آددىم ايلەيىر. نظارتچى يوسف، وقتدىن وقىتە قاپا سىلى باغىرتىسى و جلدەكەنەك حركىتە جر كەنى دوزەلدۈپ انتظامە باقىر.

اونلار ك قارشىسىندا قورى بالدىرلارنى اوستىندە ھوندور بىر يىرە قونىش ايكى لەيلىك غىمكىن و آغىر بىرە كلىرىنى تىپەدەرك اينچە بوغازلارنى اوزادوب توخاللار ك موزون حركىتىنى نظىرلىلە تىقپ ايدىرلىر. اوزاقدى كۈل — كۈسلىقدا و آز سورولر آھستە اوتلايىر، اونلار ك آرقاسىنچا كىرن چوبانلار دودو كدە يانقلى كۈھنە نغمەلردىن

بريسىنى چاليرلار. پارلاق هوادا ياشىل قىرمىزى و ايتى قاناتلى آرى
لارك سوره كلى چاغىرىشلارى داغلاردا سى سالىر. تپهلر اوزه رينه
سىغىنان كندلر، غير منتظم قوقنوس مىشه لرى ايجرىسىنده ماوى كوكت
پارلاق و غير متحرك ماويلكى آلتىندا كورونور.
بر دقيقه لكه ايشى اونودوب اوزاقلارى سيره دالان مريمك
چيكنينه بر دكه نهك ضربه سى اينير.

* * *

كون اورتا تىفسىندن سوكر ايش تازادان باشلانير. ساعت
دورده دوغرو چوبانلارك بر عكس صدا كى برى — برينه ويردىكلرى
مختصر بر خبردن لاخراشك تاميللانى چاغىرىدىغى معلوم اولور.
كندده عمرالغزىز اونا دىر:

— آتاك ايوينده سنى چاغىرىرلار.

تاميللا تالاش ايچينده مەزيانك يانينا يوكورور. حياطدا چوق
خلق توپلانمش. هيچقريق سىلرى ايشيدىلير.

تاميللا كومانك آچىق قابوسىندان ايجرى آتيلير. كومانك
ايچينده خورما آغاجىندان توقونمش حصير اوزه رينده لامپانك ايشيغى
آلتىندا كفن ايچينده لاقرىنك سولغون يوزى كورونور....

* * *

صبح وقتى بر عبا يىغاغى سىز و حر كىسز چپر ك يانيندا
بكلىيير. قادينلار دسته — دسته كنددن آشاغى اينيرلر. ايجرى كيره
كىرمز هونكور — هونكور آغلاماغا باشلايرلار. ايمدى جنازه
حياطك اورتاسيندا خاليچه اوزه رينده در. قمر و تاميللا جنازه نك هر
ايكى طرفينده اوتورارق سىزجه آغلايرلار. دونن آغلاركن يوز
لرينى ديرناقلارى ايله چيرمش اولديغى يارالاردان ايمدى ده قان

داملايير. مەزيان كومانك قابوسى آراسيندا دايانوب، بو منظره يه
باقير و ديكلىيير. بر آز سوكرامسجد امامى اولان اوجا بويلى آرىق
وسولغون رنكلى سيد قادرده كلىر. سارى مشين جلدلى قرآينى چىقاردوب
۸۳ آيه لى ياسين سوره سىنى مطرد بر سسله اوقوماغا باشلايير. سوكرام
سالاجا اوزه رينده جنازه يردن قالديريلير. دعا و لاله الا لله صدالرى
ايله جماعت ايلريله يير...

* * *

مزارلق چوق ياقيندر؛ او برى تپه نك يوقوشيندادر. كند ايله
اونى ايران آتجاق بر آغاجلقدرد. اورايا چوق تر چاتديلار. آغ كفته
ساريلمش جنازه نى چوق تر قبره ساللايوب اوستىنى توپراقلايرلار.
نه ايتمه لى، ازل كوندن آلتىنا بويله يازيلمشدر... سوكرام يالكر
مەزيانك خاطره سى ايچون قبرستانا كلىش بر چوق آداملار مەزيانك
آرقاسىنجا قايديرلار.

بونلارك ايچينده لاقرىنى دوشونن بيله يوقدر.

* * *

اويله ده دكلدر...

كىچىك و آغ بر كولكه توپراق قبرك يانيندا يرده تماميله تك
باشينا اوتورمشدر. اللرى چادرانك آلتىندادر. ياكاكلارى جيريلمش،
دوداقلارى اسير؛ دردلرله دولو اولان تاميللانك يوره كى كوز ياشينا
چهوريله رك لاقرىنك ابدى بر اوقويا دالديغى توپراغك اوزه رينه
آقماقدا ايدى.

... يازىق آنا!..... تاميللا خوش صفتىنى قريشمش اللرىنى ياديندا
سالىر: دردلى دقيقه لرده اونك دوشوك چيكنلرينه ياسلانوب دوشونمك
نه دادلى ايدى.

— ایمدی او، دردینی کیمه دییهجک، کیمدن تسلی و یاردیم کوره جکدر؟ بوندان سوکرا او، کیمی سهوه جکدر؟
تامیلا بویلهک ایله تک — تنها یاشیل قبرستانک ابدی سکوتی ایچنده اوتوروب قالمشدر. دومانلانش باقیش ایله (بویاق) چیچکی ننگ کچیک کوماسینا اوزون اوزادی باقیر. سوک درجه غملی — غملی سوزلرله سوبله نمکه باشلاییر. اونا اویله کلیرکه، اوننگ کوکلی آناسینگ یانیندا چوق قالماقدان باشقا بر شئی آرزو ایتیمیر.
... مدهش بر باغیرتی اونی آباغا قالمغا مجبور ایدیر. بو قهوه خانه چوجوغی العزیزدر. او قاقئوس آغاجینگ یانیندا دوروب الی ایله اشاره ایدرک: — تر اول یوبانما! (ماقودا) دان جنازه مراسیمه کلنلر وار. آغا، سنی (قوس — قوس) پیشیرمکه چاغیر!

۶

اوشاق

بر نیچه وقتدن سوکرا تامیلا ایکینجی دفعه آنا اولاجاغینی حس ایتدی. بو اونی حدسن، حسابسن درجه ده حدتلندیریر.
منفور بر حیوانا اوشاق باغیشلاماق فکری اونی سوک درجه راحتسن ایدیردی.
تامیلا بر دفعه بولاق باشیندا بر نیچه قوجا قاری ایله صحبت ایدرکن بر پارا اوتلارک بعض حاللاردا معین فایداسی اولدیغینی ایشیتمشدی.
اوچنجی کون تامیلا برک خسته لیر. کنده کی تجربه لی قومشو قادینلار بر کون اول تامیلاننگ اوتلارک ییلدیکی مایعی ایچدیکیه حکم ویریرلر. لاخراش قودورمش کبی، بر باش مهزیاننگ یانینا کیدیر:
— آند اولسون آلاها من سندن آروات آلدیغیمی ظن ایدیر دیم — حالبوکه بو آروات دکل بر جادو کردر!

مهزیان آرام ایله بورون اوتوسینی چکهرک سوئوق قانلی بر احتشام ایله یاواشجا احوالاتک تفصیلات ایله سوبله نمه سینی تکلیف ایدیر.

— او قارنیندا کی منیم اوشاغیمی سالماق ایسته ییر. منی ملک و مالیمدان محروم ایتمک نیتینده در. جوشغون بر حرص ایله:
— مهزیان، پیغمبره آند اولسون اکر بو جادو کر بونا موفق اولارسا او زمان قانونلاریمز موجبینجه من سنی مسؤلیته جلب ایده جکم.

مهزیان، آرام ایله ساققالینی تومارلاییر. و یاواش بر سس ایله:
— لاخراش، سننگ استناد ایتدیکنک و چوق احتمالکه، یاقشی ییلمه دیککنک قانونلار موجبینجه قیزی سن اولمادیغک بر حالدا من ساقلامش اولسا ایدیم او زمان من مسؤل اولاریم. او سننگ ایوکده در. دیمه لی سن اونی ساقلا ییر و اوندان مقید اولاراق بویله بر عملده بولونماماسی ایچون اونی تعقیب ایده بیله ردک.
بویله اولدیقدا مسؤلیت یالکر ئوزیکه دوشور.
لاخراش حرصلندیکیندن بو خصوصدا هیچ دوشونمه مشدی.
بونى ایشیدیرکن باشینی آشاغی سالییر. مهزیان کولومسه ییر.

— ... مادامکه سن کوزله نیلمه یین بر تهملر ایله اوستیمه کلوب بونی ده یرسز ایضاح ایتدیکنک ایچون سنه سوبلمه لی یمکه، تامیلا یا قارشى سن ئوزک یکی بر احمق کبی داورانیردیکنک...
شیشمان دوکانچی جلد باشینی قالدیروب کوزلرینی مهزیانا بهره لیر.

مهزیان دوام ایله:
— من بونی ایمدیجه سنه ثبوت ایده جکم؛ باشقا عائله لرده ارلر بر ایکی هفته ننگ مدیتنده آرواتلارک اونلاردان آسیلی اولدیغینی،

اۋنلارك امرينه تابع و اۋنلارك منافع لرینی كوزلەمكى قادىنلارینا ئوكرتمكه موفق اولورلار... مثلاً لاقرىنى من بويلە ئوكرتدیم... سن آرتق برايله ياقيندركه، ابولنميشسك، اما بونكلا ييله ینده قايین آتاكی تهمتلىدیریرسك...

بو سوزلردن سوكرآ آياغا قالقیر و اللرىنى بر — برینه سورتە رك ديیر:

— ايمدی كيت تامللا ايله ئوزك ايشك ايچيندن چيق! من اونى سنە ساتمشام عوضنده سنده منه لازمی مبلخي ویرميشسك، هر كس ئوزى — ئوز ايشینی ييلمەلى در. «هر نه اكەرسك اونى پيچەرسك».

* * *

قوشى آرواتلار تامللانك ايچدىكى درمانك نتیجهسى حقينه اوزون اوزادى مباحثه ايتديلر، قطعی بر قراره كلمەديلر. بونلاردان اوچ نقرى وقتينده افسون او قودىقلارى ايچون چوجوغا توقونونجايا قدر زهرک تبخر ايتدىكىنى سويلەيیر. دورت قادین ايسه چوجوغك آرتق زهرى ايچدىكىنى و افسونك هيچ بر تاثيرى اولماديغنا قرار ویرير لردى بويلە بر رأى اختلافی اولديغی ايچون لاخراش آلاهاك پناهينا سيغينير، همان ساعت بويوك اوغلىنى مرابطك يائينا كونده رير. قاضى دورت دورويا مال اولان بئل شكلىنده اوچ نسخه كتيروب كلير.

بونلارك برینی خستهك بويونينا، برینی قارنينا، برینی ده بئلينه باغلايirlار؛ سيد قادر قابونك آغزينا كلەرك قراندان بر نيچه آيه اوقويور، سوكرآ الینی اوزادير و ياریم دورو آلوب، كيدیر.

دورت دورو ياریم! لاخراش حرصيندن اونى بو قدر خرجه سالوب، اوشاغینی اليندن آلماغآ چالیشان بو جادوكر آروادى قامچی ايله دويونجا دوكمك آرزوسيله يانير!

حقیقاً اونك بو كونی چوق اوغورسز كوندر. او، بو كون بو قدر كيچيك بر ممنونیتی آلماقدان محرومدر. او يالكز ييغلارینی چيكنه يوب ميريلدانییر... چونكه آنجاق اوشاغك خاطرى ايچون بو «ملعونى» ده كمك و اينجيتمك ممكن دكل.

* * *

بر آز كيچمش لاخراش بر قدر راحتليير و باشينا بويلە بر فكر كلير: طبعی تامللا بردفعه ياپديغی وشكر آلاهاكه، موفقيت سزلكه اوغرا ديغی ايشى بر داهآ ياپا ييلەر. اونك ايچون ده آرتق تامللانك اوزه رينده بر نظارت قوبولمالى، اونى ايستر ايو ايچريسينده، ايسترسه ديشاريدا كوزدن براقمامالى.

اك اول — هيچ بر درمان كيزلنمش اولماسين ديه ايوك هر بر كونچ و بوجاغى آقتاريلمايدير. سوكرآ تامللانك كتيرمش اولديغى ايكي ساندیقچانك معاينه ايديلمەسى. تامللا بونا قارشى هيچ بر اعتراضدا بولونماز، چونكه قانون اوزه اونك خصوصيت ملكيهيه حتى يوقدر، او يالكز اكينده كى پالتارا صاحبدر.

سوكرآ ايودن يالكز ارينك اختيارى ايله چيتماق امرينده بولونمايدير. نهايت ايو خارجينده اونا ايكي ايش كورمكه اجازه ویريلمەلى برى سو داشيماق، ديكرسه ميوه باغيندا چاليشماق:

بو پروغرام دائمی نظارت آلتيندا تماميله تطبيق اولونور. تامللا سحرلر ايوده ايش كوردىكى زمان هيچ بر ايشى اولما يان العزيز «ماوريتان» قهوه خانه سينك قاباغيندا اوتوروب ياديشینی تمیزلەيیر؛ يا خود قهوه خانهك بر ساندالياسى اوزه رينده اوتوروب، حياطى و ايوك قابوسینی كوزلەيیر. تامللا چيكنينده كوپه سويآ كيتدىكى زمان لاخراشك اوغلانلاريندان برى اونى اكرى — اوكرى

جیغیر ایله تعقیب ایدیر. سوک دونومده دایانیر. اونى نظرى ایله مشایعت ایدیر. سوکرا ینه کرى دونهرك تامیلانك دالینجا کنده طرف کلیر. تامیلا بوستاندا اوتوروب قارپوز ییغدیغى زمان لاخراش آغاچك کولکهسى آلتیندا اوتوروب توتون چکه — چکه تامیلايا نظارت ایدیر.

* *

بو صورت ایله لاخراشك چوجوغى آناسیندان حفظ ایدیلهر ك كوزهل بر صورتده ساقلانیر... ذاتاً تامیلا مقاومتدن ال کوتورمشدر. آرزو ایتمه دیکى بو مدهش آنالق ایله نهایت حسابلاشماق مجبوریتینده قالیر. فاطمه نى بوتون یوره کدن سهون، اونك آنادان اولماسینی یوره کدن آرزو ایدن تامیلا ایمدی ایکینجی چوجوغینی لاقید بر صورتده کوزله ییر...

چوجوق دوغولور... ئوزیده اوغلان ایش. کوک قیرمیزی، تامیله چیرکین بر چوجوقدر... فقط انسانا اویله کلیرکه، کویا تامیلايا بو چوجوق کوزهل کلیر. چوجوغك یوزینه کولور و اونا سوت ویریر. تامیلا لاخراشی، مەزیانی لاقیرینك قبرینی اونودور؛ «یاکتر ئوز اوغلی ایله مشغول اولور».

* *

خبر، او هر بر شئی اونوتماشدر... بر سیما دائما اونك کوزینك ئوکیندهدر... بو ایسه سهوکیلی و کولهر یوزلی فاطمهدر... بر دفعه قاین آتاسینك یانینا کلن مصطفائی بر کونجه چکهرك یاواشجا قیزیندان بر خبر ییلوب ییلمه دیکینی سورور. مصطفای بویوک دانا کوزلریله اونك یوزینه باقاراق:

— ییلیر سکمی نه وار؟ من بونی اجرا ایتمکدن بویون قاچر میرام، آنجاق اُك یاقشیسى لاخراشك اوغلی ایله مشغول اولماقدیر. چونکه عقلی نك قیزی طبعی آرتق سنك دکل. بو چوجوق ایسه سنكدیر... نه ایچون عبث یره قانکی خراب ایدیرسك؟

تامیلا مصطفانك حقلی اولدیغینی آکلا ییر. یوره کدن بر آه چکیر، کوزلرینی سیلهرک، ینه ده لاخراشك اوغلینا دوشینی ویریر.

* *

لاخراش دقت ایله کوز یتیریر. نهایت چوجوغینك امیدلی الده اولدیغینا ایمانیر؛ نظارتی بر قدر کووشه لدیر.

بوندان علاوه او (۵۰) یاشیندا اولدیغی حالدا ۴ نجی اوغولا مالک اولدیغیندان فخر ایدیر.

تامیلانك ایشی چوق اولدیغینی نظره آلوب، لاخراش اونى بر پارا ایشلردن آزاد ایدیرکه، بو وقتى چوجوغا صرف ایتسین. ایمدی تامیلا ایسته دیکى یره تك کیدیر. بعضاً ساعتلر ایله مونى و عتیقه کیلک قاپوسى ئوکینده صحنه مشغول اولور. و دائما چوجوغینی الینده کزدیریر. طلب ایدیرکه، بوتون قومشو قادینلار چوجوغی تعریفله سینلر.

قومشولار اونك بو آرزوسینی یرینه یتیریرلر. آنجاق بر نیچه کون اول لاخراشك اولکی آروادی قوجا فاطما، باشینی قالدوروب یانیندا اوتوران تامیلانی کوردیکده «ایتیل — ایتیل بورادان» دیدی. تامیلا خاطر لادی که، اودا مینایا یوره کدن ایتیل دییه ییله ردی. سوکرا دینمز، سویله مز قالتوب کیندی.

* *

اونى يالکز مريمك تويىندا اولديغا كوزەل بر صورتدە قبول
ايتدىلر. چوجوغىنى سەوير. ئوپور؛ تعريفلەيدىلر.

مريم ئۆز نىشانلىسى مەجە دكل، باشقاسىنا ارە كيتدى. مەج بر
چوق كىجەلرى قاپلان آزماقلا كىچىرىسەدە بوتون ايلي يالکز ايكي
قاپلان اولايلا بىلدى. تەيىن اولونان وقت ايچون كىين حقىنى ئودە يە
يىلمەدى. او زمان مريمك آتاسى چوق كوزلە مەيوب، قىزىنى باشقا
سىنا ساتدى.

بو باشقاسى ايسە لاقىرىنىڭ ئولومىندىن دول قالمىش مەزيان ايدى.
بو صورت ايلە تامىلاش مريمك قىزلىقى اولدى. مريم چوق تىز—
تىز كلىنىڭ يانىنا كلىر، و اونلار برابر چشمە باشىنا ياخود باغچايا
كىدىرلر. اورادا كولەكلى بوجاقلار واردر. اورادا ايسى كون
اورتا زمانىدا سىرىندر. اورادا قالىن اوتلار ك اوزەرىنە آرقاسى اوستە
اوزانوب دىبەلى نار كومالارى ايچىرىسىندە حدودىز ماويلك ايچرى
سىندە هوالانان قارا قوشلارى سىر ايتىك و صحبت ايتىك مەكىندر.
بعضاً كول — كوسك او برى طرفىندىن سىس كلىر. كىمسە
آرام ايلە بوداقلارى آزالايلاق آغاچلار آراسىندا سلاملار ويرىر.
تامىلا چىكىنلىرىنى چكىر. فقط كولەر يوزلى مريم بوندان
خوشلانير و ىنە بر قدر قەقەھە ايلە كولمك ايچون آتالىق كلىنىنى قالىن
كولەككە دوغرو آپارىر.

* *

لاخراش يانىندان كىچىركن فاطمە باشىنى اكوب كوزلىرىنى
قىرپاراق:

— من بو آدامك ايوىندە ياشايدىغىم وقت اونا حرمت ايدىرلردى.
لاخراش مىخلانمىش كىبى دايانوب قالىر.

— آلالە عشقىنە، نە دىمك ايسە يىرسك؟ فاطمە ئۆز آرىق الى
ايلە باغا طرف اشارە ايدىر.

— بر زمانلار سىڭ قادىنىڭ اورايا آنچاق چالشمىغا كىدىردى....
لاخراش قاشلارنىنى چاتىر و اىندە كى آغاچىنى حرصىندىن
سىقا — سىقا دار جىغىر ايلە آشاغى دوشور.

«جىرانك قارا كوزلىرى سىڭ كوزلر كىبى قارا دكل».
مريم قەقەھە ايلە كولور.. تامىلا اكەنەرك اونك كولوشىنە باقىر..
— شيطان توخوملارى، فاحشەلر!..

ھرايكىسى برلرىندىن سىچرايوب لاخراش ايلە يوز—يوزە كلىرلر.
لاخراش حرصىندىن قىپ — قىرمىزى قىزارمىش.. كوللارك
او برى طرفىندىن چاپاراق قاچان برىسىنىڭ آياق سسى كلىر..

— كوپەكلر، دوغوزلار، ياراماز قادىنلار! حرصىندىن آغزى
كوپوكلەنير، كوزلىرى قارالىر؛ بردن اىندە كى آغاچى تامىلايلا آتير.
قورقۇنچ بر باغىرتى، دەلىجە بر زارىلتي ايشىدىلر!... تامىلا چوجو
غىنى اىندە دوتىمىش ايدى. باشىنى بردن چوجوغا طرف چەويرىر و
چوجوغىڭ باشىندان آناسىنىڭ سىنەسىنە سىل كىبى قان آقدىغىنى كورور.

* *

چوجوق ئولدى. اونى تىزلىكچە باسدىرلار كە، او برى كىندە
اولانلار اونك باشىنىڭ ياراسىنى كورمەسىنلر. تىرلىت اھالىسى اوغولىنى
اولدىرن آنا جىنايتىنىڭ اوستىنى ئورتىمكە حاضردىلار. فقط بو سكوت
بوزولمىشدر. تامىلا كىندىدا وظىفەسىنى ايفا ايدىن سىد قادىرك يانىنا
قاچىر و باغىرىر:

— انتقام! انتقام! لاخراش منىم بالامى ئولدىردى! محترم شىخ،
محكمە يە خبر وىر!

سید قادر خالیچه اوزەرىندە ياسالاناراق قلیایینی چکیر توستی
هوایا قالقیر. او، کوموش آغیزلقلی موشتوغی ایله ییغلارینی دوزەلدیر.
سولغون دوداقلاریندا یونکول بر تبسم کورونور. دوداقلارینی آچیر:
— ای قادین! ئولدیریلمش اوشاغك آتاسی کیمدر؟

تامیلا دوغرولور:

— آنجاق او منیم اریمدر!

— او زمان بو چوجوق سندن اول آتاسینا عائددر. . . . کیت
لاخراشی منیم یانیم چاغیر، کوروم، من حکمه یه مراجعت ایتمه
لی مییم؟ . . .

۷

مداخله

تامیلا باشینی آشاغی سالاراق ینه اونی دوکن، اونی اینجیدن،
اونا نهایت درجده ظلم ایدن اونی «قوشان، سورن» عبث یره حرصلنه
رک چوجوغینگ باشینی ازن آدامك ابوینه قاییدیر.

حیاطا کیریرکن آتاسینگ اری ایله دانیشدیغینی کورور. تامیلانی
کورونجه بونلار هر ایکسی سوسور و تامیلانك کوما یا کیرمه سینی
کوزله ییرلر. سوکرا ینه ده یاواشجا سس ایله صحبتە دوام ایدیرلر.

مهزبان:

— آند اولسون آلاها من یالکز سنك منافك ایچون بویله
بر تکلیفده بولوندیم، سن ئوزك عقللی بر آدامساك. سن ییلمه لی سکه
نه قدر سوسماغی وعد ایتسه لر، ینه ده آرادا هیوه ره لر وار. حکومت
بو ایشی ایشیده جکدر؛ و بر کون بورایا ژاندارمالار کله جکدر.

لاخراش:

— چوق یاقشی، او یله اولسون. پس شاهدلر؟

مهزبان بورون اوتی چکیر:

— منیم آروادیم و سنك نه دنسه سهو کیلی یرینه قبول ایتدیکك
ایکی چوبان طبعی سوساجا قدرلار؛ احتمال که سن ایمدی او ایکی
کیفیری تانیسساك. . . بو، سنك ئوزیکي ساقلا یا ییلمه دیکكك نتیجه
سی در! . . . سنك آروادیکا کلینجه، اونی سوسماغا مجبور
ایتمك ایچون بر چاره واردر. اونی آرادان قالدیرماق. آنجاق بو
قانون ایله قدغندر. ایمدی منیم سوبله دیکلریمی آکلادکمی؟
بو سوزلردن سوکرا و الینی خدینه چکیر لاخراشك یوزینه
باقیر.

— چوق یاقشی اگر او منیم الیمدن شکایت ایتسه ئوزیمی نیجه
مدافعه ایده جکیمی ییلمیرم. تك بر شاهد کفایت دکلد.

— البته . . . البته . . . آنجاق سنك دوشمنلرکده اولاییلر. مثلا:
سنك طلبك اوزەرىنه صلح محکمه لرینده ایش اودوزان بورجیلارک
اگر استنطاق زمانی بو ایشی سنك زوجەك قدر اطرافلی ییلن ایکیرمی
آدام تاپیلسا سن تعجب ایتمه مه لیسك.

لاخراش چیکنینی آتیر.

— بودا سوزدر؟ ! منیم دوشمنیم وارسا، طبعی دوستم دا یوق
دکلد: ایکیرمی شاهدك قاباغینا قرقینی چقاردارام.

مهزبان کولور:

— بو قیرق قر توپراغك ایچریسندن چیقاریلاچاق اولان باشی
پارچالانمش جنازه نك قارشیسیندا نه سوبله یه جکلر؟

— اونلار دییه جکلر که چوجوق یقلمش، و باشی داشا دکمشدر.
او زمان من ایوده اولمامشام. . .

او ئۆزى دە كۈلۈر. مەزىيان كۈزلرىنى اوينادير و ايكىنجى دفعە بورون اوتى چكىر و ... سوكر دوام ايله:

— من ئۆز تكليفىمى آخرنجى دفعە تكرر ايدىرم. هر كاه سن ايشك نتيجه سىندە خلاص اولماق، سنە هيچ بر بدبختك يوز ويرمه مەسىنى آرزو ايدىرسكسە؛ من، يعنى اخوت چاووشى ايمدى بورادان مقدس آغامز موابطك يانينا كيدىم.

سیدحمید تکفیر تەھدیدی ایلە بوتون دیارە بو خصوصدا دانیشماغی منع ایدر.

لاخراش بر نیچه ئانیە سوسوب، دوشونور. سوكر الینی آلتینا چكەرەك سوروشور:

— بو ایش ایچون نە قدر ویرمك لازمدر؟ مەزىيان اونا باقىر:

— اللى دورو — دیر.

لاخراش دوداغینی سالایوب، باشینی بولاییر.

مەزىيان:

— بلکہ قیرق ویرەرسك.

— من اون دورو تكلیف ايدىرم هله بودا چوقدر. ذاتاً من ايله ايمدى دە راحت ياتا يیلەرم.

— آلالە سنە شیرین يوقو ویرسین. من سنك یرکەدە اولسايدىم یاسدیغیمك اوزەرىندە يوزلرجه ايکنە حس ایدەردیم. چکیندە کی عباسی نك آتە کلىرى يئلە نە — يئلە نە عظمتلە چيقوب کيدیر.

* *

دورت کون سوكر تاملانك سابق قابنى محافظ (مقlob) مدپرک قاپوسی آغزیندا (عنت فرسدن) دە لیس بازارینا کلن کایلی

ایله دانیشیر. بونلارک صحتینی سقامیا اوزەرىندە اوتورمش ایکی نوبتجی دە ایشیدیر.

— داها باشقا بر یکی احوالات یوقمی؟ کایلی بر قدر فکر ایدیر سوكر دیر:

— ایلە بر مهم شی یوقدر. ..

بورادا او اهمیتسز بر وقعە کبی لاخراشك ئوز چوجوغینی آغاج ایلە ووروب، ئولیدیردیکنی قل ایدیر. مقlob اونلاری سیر ایدن ایکی نوبتجی یە باقىر. .. اونلاردان بریسی بر نیچه کوندرکە آلايدان سپاهیلکە تعین اولونمشدر. ایشه جدی صورتدە. ياناشیر.

— تریلتە عدلیە مامورلاری کلمەدیمی؟

— خیر، کلمەدی. ...

هر ایکی محافظ جلد آیاغا قالقیر. کایلی نی دوتورلار. مقlob ایسە اداره نك قاپوسینی دوکور.

اون دقیقه دن سوكر برات القول مدیر طرفیندن امضا ایدیلمش؛ احوالاتی ناغیل ایدن کایلی ایسە ئوزینی طالعك تنبیهنە دوچار اولمش کبی کوسترمک ایچون آجی شکایتلرە باشلاییر.

* *

آلتینجی کونك سحرى (تیزی — اوزی) حاکمی تریلتە کلیر. میت توپراقدان چقاریلیر. ایلک اول تاملاننى چاغریرلار. تامللا ئولوکبی سارامش، دوکش اللریلە حضورە کلیر. انسان صقتیندن چقاریلمش چوجوغینك قارشیسیندا ووروب، احوالاتك هاموسینی مفصلا سویلەیر. سوكر میتك اوزەرىنە دوشەرك آغلایا — آغلایا اونی ئوپور. ..

سوگرا لاخراشی چاغیریرلار. او آه چکیر؛ اونک زواللی
قادینی غمندن دهلی کبی اولور. . . بو آپ آشکاردر. او نه دیدیکی
آکلامیر. لاخراش سویله دیکینی دوشونور. . نه دیدیکی آکلامیر. او
دردیندن دهلی اولمش قادینی، ارینه جانی دیمه سینه باقمایاراق عفو
ایدیر. . .

— چوجوق ایوک بالقونیندان دوشه رک باشی داشادکوب ازیلوب
ئولمشدردر. حقیقت بودر. — قوی قومشولاردن سوروشسونلار، دوققور
بونک دوز اولمادیغینی سویله ییر. ضربه قصدا توپوزلی بر آغاج ایله
اندیریلمشدردر. ئوزی ده اولدیقا برک وورلمشدردر. چونکه چوجوغک
قفا تاسی قیریلمشدردر. یوقاریدان دوشمک ایسه بویله بر یارا آچماز
ایدی. . . دیمه لی، اوشاگک آتاسی یالان دیر. بالعکس آنانک سویله
دیکلری بوسوتون دوز کوندر.

لاخراش بونی آکلاییر، بردنبره مدافعه خط حرکتینی دکیشر.
— براقک من حقیقتی سویله ییم. آند اولسون آلاها، منیم حقیقتی
کیزلتمکه چالیشدیغیم قادینیم یازیغیم کلدیکی ایچون ایدی. بو سوک
زمانلاردا زواللی هیجان ایچریسینده در.

چوق وقت نه ایتدیکینی ییلیمیر. همان کون منیم اونا سویله دیکیم
بر نیچه سوزدن ئوتری آغاجی قاپوپ منه طرف توللادی. من ایسه
چوجوغی قوجاغیمدا ساقلامشدیم. آغاج چوجوغک باشینا دکدی.
آتجاج لاخراشک جدیتی و بو ایدورما سوزلری عبثدر، محکمه
مفتشی زاندارمالار ایله جماعتی ایکی یوز آددیم اوزاقلادیریر.
بونک ایچون ده لاخراشک قومشولاری، اونک سویله دیکلرینی ایشیتمک
امکانیندان محروم اولورلار. سوگرا مفتش اونلاردان اوچ قرینی
چاغیریر. دوققورک سویله دیکي سوزلره و لاخراشک داها اعتراف

ایتمه سینه باقمایاراق بونلار چوجوغک بالقوندان یقيلماسینی و بونی
ئوز کوزلری ایله کوردیکلرینی اقرار ایدیرلر. دوققور بو اقرارک
یالان اولدیغی و حتا لاخراش بونی انکار ایتدیکینی ادعا ایدیر. کون
اورتا ایش ارتق بیتمشدردر. حاکم دونوب، کیدیر. لاخراشی دا زاندار
مالار آپاریر.

۸

آتا و آر

«بسم الله الرحمن الرحيم»

«قیزیم تاملانک آری لاخراشا سلام اولسون. سوگرا رب العالمینک
سنه ایکی ایل حبسخانه ده قالمای روا کورمه سیندن دولایی، من قضاوقدره
باش اکدیکن سوگرا، تسلی ویرمک ایچون باشقا بر شی الیمدن
کلمیر، یالکز یاس و کدریمی اظهار ایدیرم. سوگرا معلومک اولسونکه
اوغلانلاریکک راضی لغی ایله قیزیمی موقتاً سن حبسخانه دن چیقینجایا
قدر، ئوز ایوبمه آپارمشام. سنک اوغلانلارکک اونی کورمکه کوزی
یوقدر؛ بلایه دوچار اولماغا سبب، اونلار تاملانلانی کورورلر و اونی
بوغماغا بیله حاضر درلار. اگر آلااه ایتمه مش بر شی اولارسا، او
زمان طبیعی بزیم آرامزدا قان دعواسی دوشه رک بودا قانونلاریمزا کوره
هرنسلدن برنک محوینه سبب اولار. دیکر طرفدن شهه سزکه، تاملانلا
سنه یاراشان آروات دکل، و سن قایدینجایا قدر دوزه لمکه و اصلاح
اولماغا مقدر دکلدر. بویله اولدیقا منیم ئوزیم اونی بوشاماغیزی
مصلحت کورورم. سویله دیکیم بر چوق قورقو تشکیل ایدن وضعیتک
نظره آیینماسی ایله مسئله نی دوستانه حل ایتمک ایچون اوغلانلاریکا
کین مکافاتینک یاریسینی قایتارماق ایچون خبر ویرمه کزی تکلیف

ایدیرم. ظن ایدیرم سزده، منیم کبی ایکی عائله آراسیندا کی مسئلهنی شبهه سز بر طرف ایتمک فکرینده سگ. خلاصه ای منیم قیزیمک آری سویله دیکیم تکلیف اوزه ربنده دوشون و بو مسئلهنی ئولچ، بیچ. خدا حافظ. سنک قاین آناک مه زیان».

* * *

بر مسئله وار که مه زیان بو خصوصدا هیچ بر کلمه ده هله دانیشما مشدر. مه زیان ناربندلی بر کایلی ایله دانیشقا کیریشمش و تامیلانی لاخراش دان بوشادان کبی بونا ساتماغا حاضر لاشیر. هفته آغیر — آغیر کیچیر. تامیلا ایودن چوق سهیره ک چقیر. مریم ده هر زمان ایوده اوتورور. اونکدا آتاسی ایکی هفته اول ئولمشدر. بوندان علاوه یتیم قالمش باجیسی ایله مشغولدر. بو یتیمی مه زیان قاضینک امری ایله قیوملغا کوتورمشدی. و چوجوق بو یودیکدن اونی اره ویرمک یالکز مه زیانک اختیارینده ایدی. بو صورت ایله کین مکافاتنی آلینماسی شرطی ده قید اولونمشدی.

* * *

او بری هفته لاخراشک بویوک اوغلی مه زیانی کند جماعتی ییغلان مسجده دعوت ایدیر. مه زیان خبری آلان کبی ترلیته کیدیر. آغ ساققالار مسجده اورتا سیندا جر که ایله دوره ووروب، اوتورمشدر و سید قادریک قارشیسیندا قلمدان، قامیش قلم و کاغذ واردی. مه زیان نعلینینی چقاردیر. خالیچه نك اوستیله جماعته دوغرو کیدیر. بو سیرادا لاخراشک بویوک اوغلی قاسم ایکی قارداشی ایله برابر جماعته یاقلاشیر. . . قاسم کاغذی خواجهیه ووروب، دیر:

— بودا قاضی طرفیندن تصدیق ایدیلش و کالتنامه. من بو وکالتنامه اوزه رینه آتام آدیندان دانیشماغا وکیل تعیین ایدیلشم. سید قادر سندی اوقوبور. قاسم دوام ایله:

— بو سند موجبینجه من آتام (لاخراش بن موخاند) آدیندان اوچ دفعه تکرار سویله بیرمکه تامیلا مه زیانک قیزی بوشانمش و بزیم ایودن قووولمش حساب ایدیلیر.

مه زیان کوزلرینی قاسما تیکه رک دیکله ییر. . . قاسم سوزلری اوزاد اراق علاوه ایدیر:

— من بش یوز دورو تامیلا ایچون تعیین ایدیرم. مه زیانک کوز لری بهره لیر؛ قاسم دوام ایدیر:

— بویله ک ایله محترم آغ ساققالار، سیزک یانکزدا من تامیلا نك عائله مزدن چقاریلدیغینی و اونک ایستهر ئوزی ایستهرسه آنا آتاسی طرفیندن بش یوز دورو بزه ویرمه سی شرطی ایله یکی دن اره کیده ییلمه سینی اعلان ایدیرم.

* * *

سید قادر وثیقه نی تثبیت ایله ییر و امضا ایدیلمه ویریر. مه زیان جماعته باش اکهرک ایوینه قایدیر.

تامیلا، مریم و اونک بالاجا باجیسی حیاطدا اوتورمشلار. مه زیان قیزینی چاغیریر و دیر:

— من سنک ایچون ایکی ار تاپدیم بری کنج کوزه ل، دیکری ایسه قوجا ایدی. سن نه اونی نه ده بونی ساقلا یا ییلمه دک، اونلار ایله یولا کیده ییلمه دک. ایمدی ایکی نچی سنه برنجی کبی طلاق ویرمیر و علاوه اولاراق اوزه رینه رهن ده تعیین ایدیر. . . آند اولسون آلاها،

من ینەدە سىڭ ایشلرک ایلە مشغول اولسام آز بر زماندا دىلنچى لك
ایتمک مجبوریتینده اولاجام. من ییلمکە سن منیم قیزیم ساک. . .
آنجاق ینەدە

او مریمک باجیسینی کوستریر و دیر:

— اونسزدا منیم زحمتیم آز دکل. بو سیرادا قیزینک الیندن
دوتوب، حصارک قاپوسینا طرف آپاریر. و اونى یاواشجا قاپودان
ایته لیوب دیر:

— کیت، قیزیم کیت! بوندان سوکرا سن آزادساک! سنى آلاها
تاپشیرام. خداوند عالم سنى بلادن حفظ ایتسین.

* *

تامیلا اللرنی یانینا سالیر. کوزلرینده حدودسزداتلیق ایلە
کیدیر.

ایمدى آرتق او کیمسەنک قیزی دکل. حالبو که اونک
آناسی هله ساغدر؛ او آرتق کیمسەنک زوجەسى دکل. بونکلا ییلە
ارده کیده ییلمز. او کنجدر، کوزەلد. اطراف و اکنافداکی کند
لرده کیمسە اونى بی آبرو اولماق ایچون ایوینە براقماز. اونک یانیندا
بر پارچا چورە کی، بر قییک پولی ییلە یوقدر. . . اونک قارشیسیندا
اوجا داغلار، قالین میشلەر باتاقلی چوللر واردر. . . او کیدیر. بردن
بریسی اونک بارماقلارینی یالاییر: بو قوجا ساری کوپەكدر. اودا سوک
درجەدە آزیلمشدر. . . اودا آرتق هیچ بر ایشە یارامیر. مەزبان اونى دا
قووومشدر. ایمدى بو قوجا کوپەك تامیلا نك آردینجا کیدیر. اونلار
هر ایکسی میشە طرف ایلرلە ییرلر. . .

دوردنجی حصە

آزادلقدا

۱

ماقودا

تامیلا قوجا ایت ایلە برابر کیدیر. صباحدر. آیدین بر ستیابر
کونشی ساری دەرە یە یایلمشدر.

تپەلرک اوزە رینده، یاشیل باغچالاردا اوقویوب کولورلر.
ئوتکون اوتلقدا قارا بورونلی بر دستە ئوکوز یاواش — یاواش
ایلرلە ییر.

داغلارک اوزە رینده کیچیلر سیچرا شیرلار. تمر هندی آغاجلا
رینک کولکەسى آلتیندا ایسە بر سورو قوزو آرخاجا توپلانمشدر. . .

اوزاقدا مەلەشمە و توتەك سسلری ایشیدیلیر. . . هر طرفدە
کونش ایشیغی آلتینداکی دیارک حیاتی قایناییر. آنجاق بو اویناشما
ایچریسینده، بو حیات ینەدە انسانا حزین کورونور.

تامیلا قوجا ایت ایلە برابر کیدیر. . . بوندان سوکرا اونلار
آرتق بو حیاتدان اوزاقلاشمشلار و هر ایکسی صاحبسزدر.

* *

اکینچیلر اونک آرقاسینجا باقاراق:

— هی! . . . تامیلا! — دیه چاغیرلرلار. تامیلا باشینی آشاغی
سالوب یولینا دوام ایدیر. . . اکینچیلر آکلادیلار. بری دیکرینە بر

نيچە سوز سويلەدىكىن سوگرا اونلا يەنەدە باشلارنى آشاغى سالوب.
ايشلر يەنە مشغول اولورلار.

ايمىدى نوبت چوبانلار كىدر. اونلار ايتى چاغيرلار. قوجا
كوپەك باشنى اونلار طرفە چەويرير. سوگرا ديلنى چىقاروب، اونلار
يانىندان كيچير.

قادينلار چولدن قايدىرلار؛ اونلار دايانوب كوزلرني كونشدرن
قوروياراق باقىرلار و بر دستە سرچە كىي ئوتوشمكە باشلايرلار؛
سوگرا سوساراق باشنى آشاغى سالوب، اللرى يانيندا مايوس كيچمەدە
اولان قادينا باقىرلار. . . ئوزلرينىڭدە بر كون بويلە بر وضعيتە دوشە
يىلەجكلرينى فكرلريندن كيچيريرلر.

* *

تامىلا ساقىز آغاچلارنىڭ يانينداكى جيغىر ايلە كيدىر. بو
جيغىرك اونى ھارايا كوتورەجكىنى يىلمىر. ھىچ بر طرفە دونمەدن
ايلرلەيىر. بورولدىغى زمان داش اوزەرىندە اوتوروب، كوزلەجكدن...
ياربى! اونڭ كوزلەيەجك بر كسى يوقدر! باشنى يوقارى قالدىراراق
اوزاق، پك اوزاقدا قىرك ياشايدىغى ماقودا كىندىنى كورور.

تامىلا بو كىندى كوڭك يانينداكى سىلدىرىم قايدان تانىىر.
قىمىر صىمىمى و مرحمتلى باجىدر؛ اونى ارى مصطفىا اولدىتجا
سەوير؛ او ايمىدى ارتق يدى ياشلارنىدا اولان مرزون آدلى اوشاغڭ
آناسىدر. اونلار خوشبختدرلر، سعادەت ايلە كون كيچيرلر. . .

تامىلا دەرئىدن بر آھ چكىر و كونڭ اىستىسى آلتىندا داشلق
جيغىر ايلە ئوز يەنەسىنىڭ ايوينە طرفى قالمىغا باشلايىر.

ماقودا قابانڭ اوزەرىندە داڭك كوكسىنە كىرمەش كىي كورونور.
اىرافىندە كى داش ديوارلار اونى دەرە طرفىدىن مدافە ايدىر. اونڭ

آشاغى طرفىندە لىمون و پورتقال آغاچلارى ايلە ئورتولمىش كىي
كورونن اوچورومڭ يانيندا مشهور «ماورىتان» قەھۋە خانەسى، و مشهور
كاشىنىڭ دوكانى موجوددر.

كون اورتاوقتى ارتق كيچمىشدر. قەھۋە خانەنىڭ قاباغىندا بر چوق
آداملار دورە ايلە موركولە شىرلر. كىند ئوزىدە ياتمىش كىي كورونور.

بردنبرە چىلغىن بر ايت ھوروشمەسى بو سكوتى بوزور؛ ديوارك
دويندە اوينايان بالاجا مرزوق آلچاق قاپويا طرف قاچىر. قاپو آچىلىر؛
قىمىر قاپونىڭ آغزىندا كورونور. . . ئوزىنىڭ بردنبرە كوزلەنلەمەن
صورتدە كىلمەسى ايلە بو سس كوى سالان قادىنىڭ، باجىسى تامىلا
اولدىغىنى آكلايىر. او، پىادەدر. بو كوپەكدە اونڭ يانيندا. قىمىر
باجىسىنىڭ استىقالىنە يوكوروب اونى قوجا قلايىر و قومشو قادىنلار
قاپولارنىدان چىقوب، قىزىشمىش كوپەك سوروسىنى داش ايلە قوموماغا
مشغول اىكن، قىمىر باجىسىنى ايوينە آپارىر.

تامىلا:

— من آجام! دىير.

ياربى! قىمىر تەلەسىير ئوزىنى ايتىرىر. بالاجا مرزوق ايسە قوجا
كوپەكى، تريت قىزىنىڭ كوپەكى اولدىغى اىچون چورەك پارچالارى
ايلە دويورور.

. . . ايمىدى تامىلا و قىمىر برى — برىنى قوجا قلايىراق آغلا
شىرلار. . . خىزىن حكاىە ارتق يىتمىش. توپلانمىش اولان قومشولار
دەرىندەن آھ چكوب ايولر يەنە كيدىرلر. كاشىنىڭ دوكانىنىڭ قاباغىندا
عبالار بردە قالىقارلار. باشقارلار بريسىنىڭ آلتىندا مصطفىانڭ دولغون
و كوزەل يوزى كورونور. ايكى كايللى تەلەسىك اونلار دوغرو ائىر.
بونلار مصطفىانڭ قارداشلارىدر.

— اونلار ك بويوكى: اى مصطفى سنك اريندن بوشانمش بالديرك
تاميللا بزلره سيغينماق ايسته يير. ايمدى او، سنك ايوكده در. كورو
نوركه، سنك آروادك اونى يانيندا ساقلاماق فكرينده در. . . عباليلرك
آراسيندا دايانمش مصطفىنك عموسى اوغلانلاريندان برى، اونلار ك
هاموسينك داييسى اولان قوجا بر كيشى ايدى، آياغا قالقير. قوجانى
كورن كى هامو اىنى دوشينه قويوب سلام ويرير.

— قارداشيم، هر كاه سن تصادفاً بريم ايله راضى اولماساك
بودر بريم حاكيممز. او بريم خاروبك باشچيسى اولديغى ايچون
اونك هر بر سوزى بريم ايچون امر كى در.

سوكرا بويوك قارداش اختياره مراجعتا دير:

— هر كاه مصطفى ئوز بالديزنى يانيندا ساقلاماغا راضى
اولارسا او زمان مەزيان و لاخراشك تاميللانى ايولريندن قومماقلارينا
باقمايلاق، اونلار بزدن شكائت ايتمك ايچون بونى الدە بر بهانه
ايدە بيلەرلر.

قوى اونك آياقلارى توپال اولسون. او بوسوتون قيمتدن
دوشمشدر. لاخراشا بو بدبختك يوز ويرمه سەيدى، اونك ارە كيدە
ييلمە سىنى و تعين اولونان مبلغى ويرە ييلمە سىنى ادعا ايدە بيلەر. اونك
ايچون دە بونى نظره آلوب؛ تعين اولونان مبلغى بزدن طلب ايدە
جكدەر. قوى تاميللا كييىندن خارج ماقودادا ايكي جانلى اولسون، او
زمان بز قانون اوزره اونى داش قالاق اينوب، ئولديرمەلى بز. بويلە
اولديقدا بريم ايله مەزيان نسلى آراسيندا قان داواسى دوشەر! آتاجان،
اى خاروب باشچيسى، سن ئوزك سويلە! بز هامومز قارداشلاريمز،
عمولريمز، دايىلاريمز، مصطفىنى عمو اوغلانلارى بر ياد قادين آدينا
اونك ياشاماسى ايچون ئوزقانىمىزى، ياخود پارامىزى فدائى ايتمەلى بز؟

او برى قارداشى و عموسى اوغلى باشى ايله «يوق» اشاره سى
ايدير. قوجا بابا اىنى قالديرير و اوجا سس ايله:

— قرآنه كوره بر كيشى ايكي آروادا عوضدر. . بريم قانون
اوزره ايسه بر كيشى يوزلرجه آروادا برابر در. بر قادين، اودا بالديز،
حال حاضره ايكيرمى يدييه قدر كيشى دن عبارت اولان بويوك بر
خاروبا (قبيله) نسبتاً نه ديمكدر؟

قارداشلارى و عموسى اوغلانلارى بونك سوزينه شريك اولور
لار. مصطفى ايسه يئەده اعتراض ايتمكه چاليشير.
قوجا:

— من سويلە يەجكمى سويلە ديم، داهاسويلە يەجك بر شى قالماشدر.
قمر و تاميللا هله قوجا قلاشوب اوتورمشلار. قاپودان ييتمك
اوزره اولان بر مباحثه قال — ماقال سسى ايشيديلير. بر آز سوكرا
سس كسييلير و مصطفى اكيلەرك قاپودان ايچرى كيرير. هيجان و
بويوك بر جسارتسزلك ايله بالديزنيك قارشيسيندا دورور. و تاميللا
مراجعتا:

— بالديزيم، خوش كورديك! آند اولسون آلاها، آند اولسون
تقدير قضايه كه، منيم ايويمك سته منزل كى خدمت ايتمه سینه من شاداوار
ديم و فخر ايدەرديم؛ آند اولسون آلاها سنى ايويمده ساقلاماق اجا
زەسى ايچون بش يوز دورو جماعته ويرەرديم.
او بر قدر دايانير. تاميللا بويوش كوزلريلە اونا باقير. قمر
اونى برك باغرينا باسير.

مصطفى دوام ايله:

— قبيله سنك بورادان چيماكى امر ايدير. چونكه تيىچەده
حقو احتمال كه، سنك ايچون اونلار ئوز بوللار پندان و قانلار پندان كيچمك
مجبوريتينده اولاجاقلار.

بو سیرادا مصطفی اکیلیر و اونڭ الیندن دوتور:
— باجیم، منی عفو ایت، سن او بویوک یارادان آدینا، منی معذور دوت.
تامیلا آرتق آياغا قالمش. قمر کوز یاشلاری ایله اونى قوجاغیندا ساقلاماغا چالیشیر. تامیلا قمرک آلتیندان ئوپور. الی ایله مصطفایا اشاره ایدیر... سوکرا هیچ برسوز دیمه دن ایودن چیقیر. واونى نظرلری ایله مشایعت ایدن قبیله قارشیسیندان کیچیر.
او ینه تکدر، قوجا کوپهكده آردینجا کلیر. . . هر ایکسی کولغا یوللانیرلار.

۲

قامیشلیق

کیت — کیده کیجه یاقینلاشیر. بری — دیگرى ایله هورولمش کبی کورونن آغاجلارک اوزهرینه قارالنق دوشور و کیت — کیده آغاجلار قارالنق ایچریسینده کوزدن ایتیر. بر آز سوکرا هر بر قارالنق ایله ئورتولور... بردن بره شرق طرفدن داغلارک آرقاسیندا آی کورونور، و ایشغی ایله دهره نی دولدیریر. بو زمان قامیشلیق خیال — میال کورونور. اونلار ساپ — سایدیر. غروب دکیزینی آکدیریر. میشه بو سیرادا کولکه لرک آرقاسیندا جانلی کبی کوزه چارپان آغاجلارک باشلاری دکرده کی دالغالار کبی ترپنه رک بو قارانلغی جانلاندیریر.

تامیلا ایلریله دیکى دار جیغیر چییلاق بر تپه یه چیقیر. تپه نڭ ئوزینده ایسه چوبانلارک قوروقجی کومالاری کورونور. چادرک اطرافیندا بر نیچه خرده خورما و باشقا آغاجلار واردیر. کوپهك چادرک

آشاغی سیندا ئوز صاحبی ایله برابر اوزانیر. بونلار هرا یکسی بورغون اولدیقلا ریندن اوزانان کبی یوقویا کیدیرلر. شدتلی بر کورولتودان تامیلا بردن — بزه آیلیر: آیڭ ایشغی آلتیندا بر دسته چاققال کوپه کی احاطه ایتمش. هجومه کیچهرک کوپه کی داغیتماق ایسته ییر. کوپهك بوغوق سسله اولویور. و هوره — هوره ئوزینی مدافعه یه چالیشیر.

تامیلا چادرک یانیندا بولونان آغاجلارک برینی کورتوروب چاققاللارک اوستینه آتیلیر و اونلاری قووور. چاققاللار ۳۰ — ۲۰ آددیم لق بر مسافه ده دایانیرلار. بورونلارینی اوزادوب، قولقلارینی دیکه لدوب کوزله ییرلر.

تامیلا اوتورور؛ کوپهكڭ قانلی باشینی دیزی اوستینه آلیر؛ کوپهك پارلایان کوزلری ایله تامیلا یا باقیر. آی خیلی قالمشدی. ده کیرمی و سولغون آی یاغیش کبی ماوی ایشیغلار یا قامیشلغی آیدینلادی.

آلویه آغاجلارینڭ بوداقلاری هوادا کمیده کی یلکان دیره کلری کبی حرکتسز دایانمشلار. سیق یاپراقلی قاققوس ئولمک اوزره اولان بر سحرى آکدیریر. بوز آغاج کوتوکلری اوزاقدان دوشن آیڭ ایشیغیلا داها زیاده پارلادی. هوادا بر کیجه قوشی سوزمکده ایدی. اونڭ توکلی قاناتلاری وضعیتینی ده کیشمیر. چاققاللار یاقینلاشیر. ایت هورور. تامیلا ینه آياغا قالقیر. یردن بر نیچه داش ییغوب خائن حیوانلارا آتیر... بویله ک ایله کیجه کیچیر... تامیلا اون بش دفعه آياغا دورور داش ییغیر ایتی بورون چاققاللارا آتیر آتچاق اونلار ینه ده کوزلرینی کوپکدن چکمیر، بکله ییرلر.

داك یری آغاران کبی چاققال دسته سی قاجیر... ساقیز آغاجلاری
آراسیندا اونلارک قاجدیقلاری ایشیدیلیر. داغلارک تپه سیندن آقان آلتون
داغلارای کول — کوسک باشلارینی ایشیقلا ندیروب شبنملری
پارلادیر. صباحک خفیف روز کاریله، شبنملر سوروجوب قالین اوتلیقلارا
دو کولور.

تامیلانک الی و یوزی نملنمشدر. تامیلا چوق سرعتله چیقماقدا
اولان کونشک ایستی سینده قیزینیر. افقده کورونن داغلارک بئینده
یانغینلار میدانا کلیر.

کوپهک قیوریلوب کوزلرینی قاپایاراق دیتیره ییر. سوکرا یاواش
یاواش کوزلرینی آچاراق صباح آلتیندا سه وه یریر. قیزینیر.

کوپهک یوقودان دوردیغی زمان کونش چوق قالمشدی. هوا
قیزمشدر. تامیلا اسنه ییر یاواشجا اوزانیر و بردن بره دهشتلی بر
چیغیرتی ایله آیاغا قالقیر: بر نیچه آدیملق مسافده قوجا کوپهک
بوکری اوسته اوزانمش، ال آیاغی قاتمش، ئولمش کوزلریله اونا باقیر.

* * *

تامیلا بر قدر حرکتسنز الیرینی دیزینه قویوب؛ اوتورور، کوز
لرینی کوپهکک ابدی سونمش کوز به به کلریندن آیرمیر... سوکرا بار
ماقلاری ایله ایتک کپریکلرینی سیغایوب، آیاغا قالقیر اطرافداکی
کوللغی نظردن کیچیریر. بر چوقورک یانیندا دایانوب اورایا باقیر.
سوکرا چارداغا دونه رک قاتمش بدن یردن قالدیروب، اولجه تعین
ایتدیکی قبره کوتوردی.

قوجا ایت تامیلانک سوکنجی دوستی ایدی. اونی چاققاللارا
قویوب کیتمک ایسته میز. ایتی یاواشجا چوقورا سالیر. سوکرا آووج

دولوسی تویراق کوتوروب اونک جسدینی کومور. بردن قاتی بر
سوکوش سسی اونی یردن قالمغا مجبور ایدیر. تامیلا قالقیر. ایری
کووده سی، آغ کوزلری، قیرمزی دوداقلاریله قوروم رنکینده کی
یوزی ایله اونک قارشیسیندا دورور.

— سن آلاله دی کوریم بو ایت مسلماندرمی که، سن اونی بویله
دفن ایدیرسک؟...

تامیلا جواب ویرمیر. زنجی ینه دوام ایله:

— بس سنک سوروک هانی؟ سورو ئوز باشینامی دولانیر که، سن
بوراداساک؟

بو دفعه تامیلا یونکولجه چیکینلرینی قالدیریر.

— منیم سوریم یوقدر — دییر:

زنجی قامیشلغا کوز کزدیریر.

— بس سن بورادا نه ایدیرسک؟

— هیچ بر شی.

— هانسی کنددن سک؟

— تریتلتن.

زنجی برده سوروشور:

— تریتلتن؟ ماقودان او بری طرفیندن می؟

بر قدر ایلریله ییر:

— ارک وارمی؟

تامیلا باشی ایله «یوق» اشاره سی ایدیر.

— آناک آناک وارمی؟...

تامیلا ینه ده «یوق» دییر... زنجی تامیلایا طرف اکیلهرک اونک
قویلاندان دوتور:

— ھايدى منىم آردىمجا كل؛ «ايوسز قادين صاحبسز كوپه كه بگزهر» — ديسر.

* *

زنجى قامىشلغك كئارىندا قوموشو داغك يوقوشىندا اكىن يىرى تىمىزلىكله مشغولدر. چىقارتدىغى آغاچلاردان او كومور يانديرير. اونك بر زنجى يولداشى دا وار. اولار ايكى قاينك آراسىندا بولونان دهرين زاغادا ياشايرلار.

زاغانك دىيى دوشه ليدر. تاوانى چوق آلچاقدر. ايچرىسىنده بر چوق ياراسالار ديواردان آسيلوب مور كولشير.

زنجى تامىللانى بو زاغايا كتيرير، يولداشىنا مراجعتا:

— بودا بزه يكى براكلنجه!

اوبرى كومورچى تامىللایا باقلاشوب، اونك قولىندان دوتوب اللرىنى، بئلىنى، چىكىنلىرىنى الله شديرير. كونجده اوزانماق ايچون قويولان اولارك اوزه رينه ايتلهدى:

— آلا له بويوك آلاهدر — ديدى.

* *

ايمدى ايكى بلكه ده اوچ هفته در (تامىللا حسابى ايتىرمش) كه، تامىللا بو ايكى كومورچى ايچون براكلنجهدر. كومور اوچاقلارى زاغانك آغزينا قارشى دهره يه كيرن يرك او برى طرفىنده در؛ زنجى نك برى ايكى ايششكه ايله قازيلمىش آغاچ كوكلى كىردىكى حالدا او برىسى اونى قالاقلير. يانديرير.

بو صورت ايله دائىما نظارت آلتىندا اولان تامىللايا او زاغانك قابوسىندان آزالانماق ياساق ايدىلمشدر. كوندوزلىرى بو ايكى پهلوان

ايچون يمك پشپيرير. سو كرا ايسه دهره نك يانيندا كى داش اوزه رينده اوتوروب، اوزاقدا قايلارك اوستىنده قاقچىشان كىچىلره ياخودياقلىقلدا اوچوشان داغ كوكرىچىلرينه باقىر.

كىچىلر ياتمادىغى زمان (بوايسه چوق وقت اتفاق دوشور) تامىللا باشىنى زاغانك آغزينا طرف اوزادارق كىچىلر قارانلىغىندا كومور اوچاغىنك آلاوى و ايشىغى آلتىندا ابليس كىيى او طرف بو طرفه كىدن او آددا — بوددا يانمش بوداقلارى يابا ايله چه ويرن زنجى نك كولكه سىنى كورور.

* *

بر كىچى تامىللا بو منظره نى سىر ايتدىكى سىرادا بردن بره نيچه كولكه كومورچىنك اوزه رينه آتيلير. اونى يره بيقارق باغىرمدان اول آغزىنى تىقاييرلار. تامىللا دىك قالقير. اوبرى زنجى يانيندا ياتير. خورلاير. بو حالدا زاغا كوسويلرله ايشىقلانمشدى. و اوچ كايىلى ايكىنجى زنجى نى دوتورلار. ايلنده كوسوى اولان دوردنجى كايىلى ايسه تامىللانك اوزه رينه آتيلير.

— قارداشلار، آلاها آند اولسون چوبانلار يالان ديمه مشلر. بو قادين حقيقتا كايىل قىيله سيندندر. — ديسر و قوللارى باغلانمش كومورچى به مراجعتا دوام ايدير:

— اى قارا قول! آغ انسانك ئوز قىزىنى قارا قولا آروادلغا ساتماسى ممكن مى در؟

— بو منىم آروادىم دكلدر؛ او، هيچ كىمك اولمادىغى ايچون يانىما آلدىم. او، ئوزى منه ديدى كه، اونك صاحىبى آنچاق آلاهدر.

— آند اولسون يرى كوكى يارادانا، سن ئوز جانكى قورتاردك. چونكه اكر بو سنك آروادك اولمش اولسايدى او زمان بز سىزك هر

ايككىزى، يعنى بو قادىنى دا سىڭ ئوزكى دە وحشى حيوانى دوتوب قىزاردان كىبى قىزارداردىق!
سوكرا الى ايله تامىلانى كوسترەرك:
— قارداشلار، مادامكە بونىڭ صاحىبى آلاھدر، بونى كوتورك!...

۳

مىشەدە

تامىلايا بويە كلىردىكە، بىر نىچە كوندىر يول كىدىرلر. آنجاق كوزىنىڭ سارىغىنى آچدىقلار زىمانداك ىرى تازاجا سو كولوردى. ھەلە جلولى قاتىرلار آغاچلار ك آلتىندا اوتلايدىلار. و ايكي آچاق چادىر اوزاقدان باقاندان بىر — دىكرىنىڭ يانىدا قامبور آدمالار بىكزەن ايكي چادىر.

مىشەدە چىمىك آراسىندا سىكز نقر دانىشېردىلار.

زاغادا زىنجى ايله دانىشان كايىللى ايسە، نوبت ايله اونلار ك دىدىكلرىنى دىكلە يوب امرلر وىرىدى. اوچا بويلى كىچ ياشلارنىدا اولان بو آدم اطرافدا كىلارى بىر حركت ايله داغىتىدى. سوكرا اوچا سىس ايله كىمى ايسە چاغىردى. ھمان ساعت چادىرلار ك آغزىندا ايكي يوكسەك بويلى كوزەل قادىن كورۇندى. كىچ، قادىنلار مارجەت ايتدى:

— بودا سىزە يكي بىر يولداش. سىز بونىكلا باجىز كىبى رقتار ايدوب اونا بىزىم صنعتى ئوكرەدك دىدى. سوكرا يوزىنى قىيا، يەچە وىروب نمازا مشغول اولدى.

* *

قادىنلار ك آراسىندا ياشجا بويوك اولان سوزە باشلايلاق: — . . . من ايكي ايل اول پايزك خزان آيىندا آزاد اولدىم. نىلمىزك سوك كىشىسى قانلى بىر انتقامە قوربان اولدى؛ بىزىم عائىلەدە دورت قادىن قالدى. كىندىمىز ك جماعتى توپلانوب بىزى ئوز ايسەدىكلرى كىبى ارە وىروب عوضىندە پول آلماق فكرىنە دوشىدىلر او زمان من مىشەيە قاجدىم و تولبايا راست كلىدىم.

بو سوزلر ايله كولومسە يەرك باشقا بىر قادىنى كوستروب علاوۋە ايتدى: — بو قادىن دا داغقلاردا ياشايان عرب قىيلەسىندىر. بو قادىن بىزىم ىرلردىن كىچىن كارواندان آزوب قالمشىر، كىم يىلىر بىلكەدە بونى ئوز يولداشلارى براقوب كىتمىشدر. ھەر حالدا ئوزى آرا بىر افقە باقاراق بويە دىير. بو ايشىڭ دوزىنى يالكر بىر آلاە، بردە بو ئوزى يىلىر .
عرب قادىن كوزلىرىنى يوماراق غايت مبالغەلى بىر مرچمت طرزى ايله:

— منىم آلنىما بويە يازىلمىشدر... مەندە تولبايا تصادف ايتىدىم... بلى تولبا — بو مرچمتلى «اوقوش» آدمالار. بونلار ك چادىرلا رىندا رىك — بەرىك يازىلار ايله يازىلمىش تاختا پارچالارى ياشىل، چىت جىلدلى كتابلار واردر. اوزون خىجىرلىنىڭ قىنلارى اوزەرىندە ايسە قرآن آەلىرى يازىلمىشدر... ياشجا بويوك اولان آروات:
— اونلار بىزىم ايله ياقشى رقتار ايدىرلر. لاكن بوراداكى نظام چوق محكمدر، رىس ايله ظرافت ايتىمك چوق فنادر دىدى.

* *

بو قادىنلار ك ايشى بو ايدى:
بونلار ك ھەر بىرسى ايكي قاچاغىڭ نظارتى آلتىندا يولك يانىدا

كى كوللار آراسىندا كىزلەنەرلەر. يولداڭدا ئاستىر قاتىر ئاستىرسە
آت ئاستىندەدە كىچىن ماسارلار كورونچە كوللار ك آراسىندان
چىقىر و ماسارلار يوزىنە كولەرك مختلف اشارەلەر ايدىرلەر. چوق
وقت ماسار داياىر و قادىن ك آردىنچا آغاچلار ك آلتىنا كىرەر. قادىن
اونى يولداڭدا بىر قدر كئارە آبارىر و بىردىنبەر قاچاراق غىب اولور.

ماسار يولنى قايتماق ئاستىر و آتىن ك يوق اولدىغىنى كورور...
بىر قدر اطرافى غىب يەر دولاشىدىغان سوكرى باغىرماغا باشلا
يىر. بو سىرادا يوزىنى كوزلىرىنە قدر قىرمىزى دىستمال ايله باغلامىش
بىر آدم بون ك قارشىسىندا كورونور و دىر:

اى غرىب، شكر آلاھاكه من ايمىدچە بورادان بىر آز او طرفە
بىر آت تاپدىم. چوق احتمال كە بو سن ك آت كدر؛ قىمتى آزى ۱۲۰
دورو اولار. سن ك بويلە بىر كوزەل آت ك اولماسىنى تىرىك ايدىرم. من
ايمىدى سنى اوراىا آپارام. اولجە سن طبعى بويوك بىر هوس ايله
منە ۲۵ دورو وىرەرس ك ظنىندەيم.

آت حقيقتاً ۲۵ دورودان اوچ دورت دفعە بەادر. ماسار ك يالكر
بىر آغاچى وار. يوزى اورتولى آدم ك ايسە تاپانچاسى و آغاچى
واردور... اون دىققە سوكرى ماسار آلتىنا مېنىر، يوزى ئورتولى آدم
ايسە ايكىرمىش بىر دورو ايله برابر ماسارى آلالدان يولداشى قادىنا
طرف كىدىر... (*)

(*) (مونوتو) ولە (نورلق) ن ك «كايلىا» نام كئابىندا چور چورده
مشهور مدرسة المراطه (مراط مكنى) عابد اولاندا بوز ك شاكردلرى تاريخىنە
باق ك؛ اولار دكل يالكر غارت ايله مشغول اولماقدا قالمايوب حتا كندلرە
هجوم ايدەرك آدمالارى اسىر آلىر و سوكرى بونلار ك قوهوملارنىدان پارا
آلاراق براقىرلاردى (روسجا ترجمە ايدن ك علاوہسى)

تامىللا بو صنعتى ئوكرىمىك اىچون آرتق ايكى دفعە ئوز رۇقە
لرلە كوللار ك آرقاسىندا كىزلەنوب سىر ايتدى. بىر دفعە بىر كىچ
تامىللا ن ك كوزەللىكىنە والە اولوب، قاتىردان آشاغى دوشدى و اونى
تەقىب ايتىمكە باشلادى سوكرى بىر كىشى سىن ايدوب داياندى و قور
قودان — رنىكى آغاردى. يكى يولا دوندى.

بو كون يەنەدە نوبە تامىللا ن كدر. ايكى دەبوز ايله تامىللا مىشە
ن ك يانىداكى يولە طرف كىدەرك اورادا سو اىچون تكىلىش
خرىستان بناسىن ك يانىدا داياندى.

ياقىن كندلردن تىزى اوزويە كىدن آوروپالىلار، تاجرلەر،
شەرلىلەر و سائر خدمتچىلەر بورادان كىچىرلەر.
ھەر ايكى دەبوز يوزىنى مكه يە طرف چەويروب اللرىنى
قالدىرىرلار:

— اى عبدالقادر الجىلانى! سن ك مسجد ك دورت قاپوسى
واردور، چونكە دىنان ك دورت طرفىندىن دائىما سن ك يانكا زيارت
اىچون آدمالار كىلەر. سن ك حكىم و آمر ك بوتون دىنايە شاملدر. رحم سىلرە
رحم ايدىن، جسورلار ايسە مصلحت وىرن سىن ك، ايتىمش شىلرى
تاپدىران، مشكل ايشلرى آسانلاشدىران، چوقدان بەرى وىرىلمەين
بورجلارى آلدىران، و نهايت ك آغىر ايشلرى آسانلق و موقت ايله
اجرا ايتىمكە كومك ايدىن سىن ك. اى اسلام ك مقدس و كئاهىز
بندەسى، بزدە كومك ايت، بزدە بون ك قارشىسىندا بو كون الدە
ايدەجىمىز دورولار ك يوزدە بىرىنى سە كوندەردەك!...

بو سوزلرى دىدىكەن سوكرى ھەر ايكى دەبوز و تامىللا ياپراقلا
رك آراسىندا كىزلەنەرلەر.

بر قدردن سوکرا توفنک ایله مسلح بر خریستیان ده لیس قاضی و یا کاتب عدلینی محافظه ایدن ایکی ژاندارم کیچیر. بر آز سوکرا آت آیاغینک سسی کلیر، یولک اوبری طرفینده کیزلنمش اولان طالب تامیلایا حاضرلاشماق اشاره سی ایدیر. آتلی آتی دورت نعله چاپوب یاقینلاشیر. او آتینی سویگ یانیندا براقوب باشلغنی بر طرفه سالوب، آلینی سیلیر.

اوتلارک آراسیندان چیقماغا حاضرلانا تامیللا بردنبره هر ایکی البنی کوکسینه قویاراق کری چه کیلیر.

اونک آرقاسیندا کیزلنمش طالب اونی ایتله ییر و دییر:

— هایدی، چیق! نه کوزله یرسک؟ زواللی تامیللا سارالوب، دیتره یهرک کیتمک ایسته مییر.
و یاواش سس ایله:

— خیر، خیر، اونک اوزده رینه می!...

او بری طالب صبر ایده ییلیمیر و بر آز سوکرا کهج اولاجا غینی خبر ویرمک ایچون قارا تویوق کبی فیت چالیر.
برنجی:

— دیمه لی، سن بو کیشینی تانیرساک، او یله می؟ نه ایتمه لی، سن حق لی سگ، بو دفعه سنک یاردیمک اولمادان ایشیمزی کوره ربک. بو سوزلری دیهرک اودا قارا تویوق کبی ئوز یولداشینا فیت ایله نه ایسه خبر ویریر و الینده تاپانجا یولچی یا هجوم ایدیر. تامیللا ایلری آتیلا راق باغیریر:

— ئوزیک کی کوزله چیق بورادان کیت! دورما کیت!

تامیللا بو سوزلری وار قوه سی ایله باغراق دیدی. بو سوز لردن سوکرا چال آت بر آندا کوتورولدی! آت دورت نعله ایلرله

یهرک آتینی ساغلام بر صورتده کوزدن ایتیردی... تامیللا بونک آر دینجا باقاراق آغلا یوب یاواش سسی ایله: «عقلی! عقلی! عقلی!» دییر.

* * *

تامیللا باشچی نك حضورینده در.

— حقیقتاً، سن چوق کوزه لسک و بز سنه امید ایدیردیک. اما امیدمز بوشا چیقدی. پشمانچلقدان باشقا سنک طرفکدن غارت ییله ایدیلمشیک: سنک یوزیکدن ۵۰ دورو غیب ایتدیک. و سنک یرسز باغیر تیلارک آز قالمشدی که، بر پارا قولاقلارک دقتینی جلب ایتسین... بوندان سوکراسن بزیم ایچون قورقولی یاردیمچی ساک... ده بوزلار امر اجمتاً:

— هایدی بونی جزالندیریک! ده بوزلاردان بر نیچه سی زواللی تامیللانی احاطه ایدیر. بر آندا اکیننک پالتاری چیقاریلمش، کندبر ایله آیاقلا ری باغلانمش و بردنبره باش ئوسته چه وريله رک یردن بر فوت آدالی باشی آشاغی ساللانمش بر وضعیت آلیر. ایکی نفر بری ساغدان دیکری ایسه سولدان اللرینده خورما سیرغیندان توقونمش نازیک قامچی دوشملار.

— ووروک! — امری ایشیدیلیر.

قامچیلار سسله نیر.

قزارمش لکه ایله ئورتولمش ظریف بدن، ضربه نك کوچیندن تیتره دیک کی حالدا، او بری قامچی زواللی نك بئلینه ده کیر؛ قیزاردیر... سوکرا ینده برنجی قامچی سسله نیر. ان نهایت قامچیلاردا غلوب بره دوشورلر. — ایدمی آتش! — دییه امر ویریلیر. پالوت آغاجینک آلتیندا

اوج داشک آراسیندا اوجاق یانیر. طالبلردن بری اوجاقدان قیب قبر میزی قیزارمش ایکی کوسوو چقاریر. زواللی تامیللا اونا وورولمش ضربه لردن آه و زار ایتدیک کی سیرادا قیزارمش دمیر پارچالاری دابا

نېندان بارماقلارينا قدر آياقلاريني يانديرير. زواللي نڭ بدني قارا
توستويه بورونور. آياقلاريني كسمش كنديرك يريندن قان آقاراق
توپراغا توگولور و قيرمیزی كرتكلر كبی توپراغڭ دورت بر
طرفينه دوزولور.

— ايمدی سويآ آتڭ، اكر اورادان صاق چيقسا، اونڭ ايچون
داهادا ياقشي اولار — ديير.

٤

چوقوردا

تامبلا كوزلرينڭ باغلانديغيني سديه مينديريلديكيني حس
ايدير. سوكرآ مدھش بر وضعت ايچريسينده اوزون مدت يول
كيتدي. بردن اونى آتديلار. او، برك بر شئيڭ اوزه رينده يووار
لانديغيني حس ايتدي. باشينا برك بر ضربه ايندى. آرتق ئولديكينه
احتمال ووردى. بو ايشلر آقشام چاغى اولمشدى. تامبلا توشويوب،
كوج ايله آياغا قالدېغى زمان آى آرتق چيقمشدى. او، اعضاسيني
كوجلە ترپده بيليردى. يوقاريدان آتيلان زمان كوزينده كى ساريق
بوينا كيچممشدى. تامبلا چيپلاق بر حالدا اللرى و قىلچالارى قان
ايچريسينده ئوزيني كول — كوسلارك آراسيندا بولور. يورغون
اولديغيني دويور. يارالارى، خصوصاً آياغى، سانكه يانير: و هر بر
حركتده آياغينا تيكانلار باتير.

كوج ايله كول — كوسڭ آراسيندان چقيير. سوكرآ ديزى
اوسته ياقينلقداكى چايا طرف ايمەكلەيير.

سويا كيرير. داشڭ اوزه رينده اوتورور و آياقلاريني بر قدر
سرينلەدەرك، حركتسز، اللرى يانيندا بر نقطه يە باقاراق دايانوب قالير.

* *

زقوم كوللارى و بويوك داشلارلا قوشانمش چوق و داياز بر
چاي، قوملى ساحللرده بورايا كلوب يارامايان كيميرك آغاچ قاير
غللارى آغارير.

داك يري آغارير، سسز و انسانسز ئولوم صحراسى شن ايشقلارلا
دولور.

چايڭ او برى طرفده قاياڭ باشيندا بر انسان كولەكسى بر
آز سوكرآ باشقاسى كورونور.

— هاى . . . هاى.

— هاى . . . هاى.

بو قاجان، يا اوغرولانان حيوانلارى آرايان اكينچيلردر و
برى ديكرى ايله هايلاشيرلار. چايڭ داياز يريندن بەرى طرفه كيچن
اكينجى دايانير. اليني آلينا قوياراق يولداشينا آشاغى دوشمك
اشارتى ايدير... بونلار هر ايكيسى تامبلايا دوغرو ايلەريلەيير، دقت
ايله باقىرلار: بويەسز چولده قارشيلارينده چيپلاق بر قادين كوزو
لور. بو چيپلاق، بئلى و آياقلارى يارالى، بوينى ساريقلى قاديندر.

برنجى ايكينجى يە مراجعتا:

— ظن ايديرم، بودا هر كسڭ طلب ايدە بيلمەيەجكى
بر قاديندر.

— هايدى بوينى بنشارادينڭ يانينا آپاراق.

بونلار هر ايكيسى قادينى اللرينە كوتوروب چايڭ او برى
طرفينه كيچيريرلر.

* *

بنشارادى يالكز باشينا ياقينلقداكى كويلرك هاموسيندان اوزاق
بر يردە ياشاير.

بشارادی ایتی ساققاللی، قورو، کیچیک بویلی، جلد قوجا بر کیشی در. چاتیلش و متمادی آچیلوب قاپانان قاشلاری آلتیندا کوز لری پارلایر. او، تامیلالانی قاتیردان دوشورمه دن اول اونڭ یوزینه سالینان عبانڭ کوتورولمه سینی امر ایدیر. بورونونڭ اوجینا تاقمش اولدیغی چشمک ایله باشینی اکهرک اونڭ قیریلش بئلینه، قانلی آیا غینا کوزهل اوزون اوزادی باقدی.

— چوق یاقشی... چوق یاقشی! — دیدی. سوکرا تامیلالا مراجعت ایله:

— دیمه لی سنی طلب ایده جک بر کیمسه ک یوقدر؟

تامیلالا چکنینی چکدی، باشینی آشاغی سالدی.

— چوق کوزهل، چوق کوزهل... قوجا کایلیلیره تامیلالانی قاتیردان دوشورمه نی امر ایده رک اونلارک هر برینه بر دورو ویردی.

* * *

بشارادی تامیلالا حصیر اوزهرینده یر سالوب، اوستینی ئورتدی. تامیلالا جه وریلمک یاردیم ایتدی. بارماقلارینڭ اوجی ایله یارالارینڭ اطرافینی یوقلادی. سوکرا یارالارینا بال قوقویان بر درمان سورتدی. اک نهایت اونڭ بویونینی و آیاقلارینی قالین و آغ بر کتان بهزی ایله باغلادی. و آرا سیرا دکیرمی چشمکینی دوزه لدرک دییردی:

— عیبی یوقدر مارالیم. آغلاما. بونلار هاموسی بوش ایشدر. آند اولسون پیغمبر محمده، بشارادی بوندان آغیر یارالاری ساغالمشدر...

بلی بشارادی آلاهاڭ دوستلارینداندیر.

— سنڭ آدک نهدر؟

— تامیلالا دییرسڭ؟ کوزهل آدر! چوق یاقشی، آتاکڭ آدینی سوروشمایاجام. ذاتا سن باجارسه یدک، بونی منه دیهردک. معلوم ایشدر قیزیم!.. باق بویله راحت یات! بئڭک آیک باشینده یاقشی اولا جاقدر... ایکی هفته دن سوکرا ایسه بز بو آغ ظریف آیاقلاری یره قویاجاغز... حقیقتا کوزهل ظریف آیاقلاردیر.. صفتڭده غایت ظریف و کوزه لدر... آند اولسون آلاها، هرکیم قارشیدان باقارسا هیچ بر یارا مشاهده ایتمز. هایدی آرتق یاتالیم. بر داها قامچی و قیزارش خنجرلر خصوصینده دوشونمه یه لیم...

قیزیم، آز چکمز که، بشارادینڭ آتالارینی و ارلرینی حرص لندیرن کوزهل «داغ کوکرچینلری ایچون» حقیقی بر حامی اولدیغینی کوره رسڭ.

* * *

کون اورتایا دوغرو بشارادی بارماقلارینڭ اوستینده یواشجا کیر. ئوزی تامیلالا تازا سوت ایچیروب و بر نیچه یومشاق انجیر ییدیردی. یواش بریه رک ینه کیتدی. تامیلالا آغیر بر یوقویا دالیدی. یالکز او بری صباح یوقودان او یاندی و آرتق دیریلیمک اوزره اولدیغینی حس ایتدی. یارالاری داها یانمیر. ئوزینی دینجلمش حس ایدیر. آلتون ایشقلار، دار اوتاقد اوینا شیردیلار.

آزاجیق آچیق قاپودان داغلارک تپه سی کورونوردی. اونڭ نظرلری حدودسز ماوی سمانڭ دهرینلک لرینه دالیدی.

* * *

تامیلالا او یله کلدی که، هوادا موسیقی صدالری یوزمکده در. اوزاقدان او سسلردن بری تامیلالانی دهرین بر حزنه غرق ایتدی.

موسیقی سوسدی. ایکی دقیقه سوکرا بشارادی ایچری کیردی. موسیقی کسبلدی.

او قاپونی ئورتوب، ایچری کیردیکدن ایکی دقیقه سس یتنه دوام ایتدی. کوندوز بشارادی بر خیال کبی ایچری کیروب تامیلایا دوغرو اکیلرکن الینده چالغی آلتی وار ایدی (قنیری*).

— آها!... کوزهل کوکرچین سنی تعجبلیندی می؟ واللاه بشارادی نڭ ایونده سوت، چوره ک، انجیر، بعضاً جوجه بر قدرده قوسقوس بولونمالیدر. کورورسکمی بشارادی آهنگدار سسیله کوزهل ناغیللاردا سوبله ییلیر. داها چوق: تسباغایا بکزه دین ایکی نیللی شئی ایله باشقا شیئلرده چالیر. من ایمدی یه قدر سنڭ کبی چیپلاق کول — کوس آراسینا آتیلان بر چوق قادینلاری توپلادیم. ایمدی اونلار، بو تسباغایا بکزه دین چالغینڭ سایه سینده تمیز زولاقلی پالتار کینوب، حصیر اوستینده یاتیرلار.

* *

اوچنجی کون او تامیلایا یاستیقلار سووکه نهرک اوتورماغا اجازه ویریر. چشمکلیرینی آلتینا قالدیراراق بر قاپو آجیر. سس کوی قالقیر و اوتاغا کوزلری سورمه لی، بزه کلی دورت قادین کولهرک داخل اولور. اونلار زولاقلی پالتار کیمشله... تامیلایا یاقینلاشاراق نوبه ایله اونڭ آلتیندان ئوپورلر.

— بزم بو تازا باجیمز نه قدر کوزه لدر! و همان تامیلانڭ ئوکینده دوره ایله اوتورورلار، بشارادی چشمکی بورونونڭ اوسته سالاراق بونلاری بره — بره سیر ایدیر.

(*) موسیقی آلتی در.

تامیلادا بونلارا باقیر. بونلار هاموسی کنج و کوزه لدر. سولدا اوتورانڭ کوزلری و آغزی اولدیقا کوزه لدر. بر قدر آچیلش و پالتار آلتیندان کورونن دوشلری یومرو و برکدر. ساغ دوشینڭ اوزهرینده ایسه یارا یری وار، ئوزی ده خنجر یاراسی در.

* *

اون شنجی کون تامیلا یاواش — یاواش آباغا دورور. بنشا رادی بونڭ آباغینا بویوک بر احتیاط ایله یومشاق بر نعلین کیدیریر. تامیلانڭ یکی آرقاداشلاری اونا سوک درجه دقت ایدیرلر. اونلاردان ایکسی تامیلا او بری اوتاغا کیچینجه یه قدر اونڭ قولتوغینا کیریرلر. بوراسی اوچ پنجره لی بویوک و ایشیق بر اوتاقدیر. دوشمه سی اولدیقا دوردر. مویله هیچ یوقدر. یالکز اوتاڭ کونجلیرنده بره ده کیرمی حصیرلر وار. دیوارلاردا کی مسمارلار مختلف رنگلی شالار، تامتاملار و قنیری لر آسیلمشدر. تامیلا یاواشجا حصیرلرک برینڭ اوزهرینه اوتورور. دوشینده یارا یری اولان کنج قادین تامیلا ایله بر جرکه ده اوتورور. او بری ایکی نفر ایسه اوتاڭ قارشیدا کی ئوز بوجاقلاریندا اکله شیرلر. بشارادی ئوزی دوردنجه کونجده باغداش قوروب اوتورمشدر. آباق اوسته قالان قادین ایسه بری قیرمزی دیکری یاشیل ایکی شال کتیروب، اوتاڭ اورتاسیندا دایانیر. آیقلاری حاضر، اللری سالاق، باشی تولر ایچریسینده کوزله ییر. بشارادی موسیقی آلتینی کوکله ییر. اوتاغی بردن اینجه و آهنگدار سسلر دولدیریر. تسباغا قابوغینڭ اوزهرینه چکیلش تللر سسله ییر.

رقاصه نڭ بدنی تیتره ییر؛ خیردا آدیملار ایله یریندن ترپه ییر. رقص ایتمه باشلاییر. شالار باشینڭ اوزهرینده فیرلاییر و نازیک

ئورتو كۆك ئالتىندا ايسە رقص زمانى يالكر ايكى آل، دوداق و سورمه لى قاشلار كورونور.

بشارادى آرا سيرا تعريفله يير، بعضاً خدمت ايدير، بعضاً سهو لرينى كوستيرير. و رقص زمانى كوزلرينى بر آن ييله رقاصه دن بر يانا چكميز، يارى قاپالى كوزلرى كوزلكك ئالتىندا پارلايير.

* *

آلدېغى يارالارا، چكديكى زحمتلره باقمي ياراق داغ كوكر چىنى ساللا نيشىنى ايتيرمه مشدر. او رفيقه لرنيك هاموسىندان كنجدر. شهرده ياشاماق اونك طبعى لطافتىنى بر قات داها آتيرمشدر. او، آهنگدار وضعيت و طورلرى تاپا بيلير. بو ايسه بشارادى يه چوق خوش كلير.

بدختلكدن بوتون دقتله سورولن يارامازلارا باقمي ياراق اونك آياغنيك آلتى بر كيمش قالدى. دابانيندان باش بارماقلارنيك ديبينه قدر كوهنه يارانك نازيك بر ايزى اوزانوب قالير. بونك ايچون ده تاميلا اويناركن يا تر يورولور باخود آياغنيك آغريسندان رقص ايچون لازم اولان جلد حركتى ياپا بيلمير. بايرام كونلرى ايسه قوجا ئوز رقاصه لر دسته سيني آپاران يرده بوتون كيجه ني رقص ايتمك لازمدر و هر بر رقص آهسته آديملار و آرام ايله اوينايلير. اورادا چوق زمان غلبه لك اولور.

بر نيچه دفعه تاميلا رقص ايتديكى يرده بلاختيار داياناراق بر جوقلارنيك ناراضلىق و ميزبلدناماسينا سبب اولمشدى. بر دفعه بايرام كوني تاميلا اويونك ياريسيندا دايانديغيندان شتلكى ترتيب ايدن رئيس قوجايا آنجاق دورت رقاصه برده ياريم حق ويردى. بشارادى بر آز سويلندى.. او برى كون «ياريم رقاصه ني»

يائينا چاغيردى. اوزون اوزادى اونك يوزينه باقدى، سو كرا ساققاليني قارشيدير اراق، ديدى:

— آند اولسون يره، كوكه، كه سنك كوزه للكك ايشكده كي بوتون قصانلاريكى ئورته بيلر... هر كاه تماشاچيلار سنك بو كوزلرك، بو ظريف آغزيكا باقسه يديلار بو ملعون آياغك آرتق رقص ايدە بيلميه چكىنى اونودارديلار.

— ايمدى... من تريبه سزلك ايتمك ايسته ميرم. آنجاق بو سنك ئوز خيرك ايچوندر. دى كوروم سن هانسي كنددن سك؟

تاميللا قيزارديغيني دويدى، باشيني آشاغى سالاراق جسارتسن بر صورتده:

— بو داغلارك داليندا ماقودانك او برى طرفينده ياشايرديم — ديدى.

قوجا دوداقلاريني بوزدى.

— او كند بورايا چوق ياقيندر. بورانك تويلارينا سنك كند كدن قوناقلار كله بيلر. اونلارك ديدى — قوديلارى سنك اقرباكه خوش كلميه بيلر.. هه!... اونك چيكنيندن دوتاراق ايشيغا چه ورير.

— منيم ماراليم باشقا بر ايش دوشونملى.

— بويله كوزلر، بويله بر آغيز ايله دائما چولاقدا اولسا، انسان ايشيني دوزه لده بيلر.

* *

بر هفته سو كرا بشارادى تاميللانى عبايا بوروبوب روبنديني يوزينه سالير. قاتيرا مينه ركن اونا يارديم ايدير. ئوزى ده باشقا بر قاتيرا مينه رك قاباغدا دوشور و داغلارك آراسيندان جنوبه طرف حركت ايدير. تاميلا هارايا كيتديكىنى و قوجانك اونى هارايا آپاردىغيني

يېلىمىر؛ او تامىلايا ھېچ بىر سوز سويلەمەش، تامىلادا بىر شئى سورما
مىشدر. آرا سىرا قاتىرى قامچى ايله وورور.

صبح اولور. يول ايلريله دىكجە چو كەك داھا دەرین و داھا
يېتىمىز كورونور. بورادان باشلايان باتاقلقدان متمادى قورباغالار ك سسى
قامىشلاق خىشلىتىسى ايشىدىلير. اوجىز، بوجاقىز ياشىل، بىر مسافە،
بورادا آنجاق (آس فەدەلى) آغاچلارى يېتەر، يول يا كەنىش اولور...
اطراف مەدەش بىر يىبانە بىزەر چىمەك ياخود داغ اىكلىرىنىڭ دەرین
لىكىندە اوزانوب كىدىر. بوانسانىز و قورقونچ چوقور بويلەجە اوزانوب
كىدىر...

برنجى كىسكىن قاينانڭ دونومىندن سو كرا ايشىقلارلا دولى
كەنىش بىر منظرە باشلانير. داغ سلسىلەسى كو كى افقى بىر شىكلدە قطع
ايدىر. او، اورتاسىندان بويوك و عمودى بىر كەدىك ايله آيرىلمىشدر.
يول بو چو كەك دەرینلىكىندە سىرلىمىش كوموش قىلىنچ كى پارلاير.
بونڭ او برى طرفىندە ايسە چىمىلر سارى و چەرايى تپەرلر كولەكە كى
كوزە چارىير... تىزى — اوزىدر! تامىلا باشلاق آلتىندان باقىر. او،
داغ بوقوشىندا ياشىل ياپراقلار آراسىندا آغ بىلر ك سەپىلدىكى بويوك
كندى تايىر.

بىر دفعە آتاسى اونى عقلى ايله محكمەدە يوزلىشىدىمك ايچون
آپاردىغى زماندا بو قىسە تامىلايا يە بويلە كورونمىشدى.
عقلى!... مختلف منظرەلر شىكلىندە اونڭ بوتون تارىخ حياتى
فكرىنە كلىر:

دەلىس دەكى ايو، باغچا؛ قارا قاشلى، قارا كوزلى مينا؛ لاخراش
و فاطمەنىڭ كوزىنى بىر آن بىلە چىكمەدىكى دوكان؛ تىرىلندە لاقرىنىڭ
كەندە كورولن سولغون يوزىلە ياتىدىغى ياشىل مزارلق؛ باشى ازىلمىش
چو جوغاڭ دىن ايدىلدىكى قىبرىستان... سو كرا... سو كرا...

— ھايدى كو كرىچىمىز، قاتىرى سور: تىزى — اوزى يە چوق
قالمىشدر.

* *

تىزى — اوزى دە بىشارادى قاتىرلارى جويىزلىكە براقوب «سەو
كىلى كو كرىچىنى» بىر كوچەيە آپاروب قىرمىزى فنارلى، دىمىر بىر
قاپو دو كدى. قاپونڭ اوزەرىندە كى دىمىر پنجرە آچىلدى بىر باش
كوروندى. آغىر دىمىر قاپودا آچىلدى. يىغى بورما، دەبەرە باقىشلى
شىشكىن ياكاقلى، تىقناز و كەنىش اوموزلى بىر آروپالى كوروندى.
او، تىسم ايدەرك الينى قوجايا اوزاتدى. و ئوز الينى ئوپوب، كايل
لسايندا!...

— عزيزىم چوقداندر كە، يوقساك يە خىر اول، بو كون بىزە نە
كتىرمىشك دىدى.

او زمان تامىلا بىشارادىنىڭ اونى ھاراي كىتىردىكىنى آكلادى...
دەلىس دەدە قىشلار ايله قلە دىوارى آراسىندا بويلە قىرمىزى فنارلى
دىمىر دەشىكىلى بىر قاپو وار ايدى. او، اللرىنى كو كسىنى سىقىر. خىر،
مەزىانڭ قىزى عقلنىڭ بويوك بىر حرمتە مالك زوجەسى بويلە اك
آلچاق بىر يىرە كىرەك قدر آلچالماشدر. ھە قاپو ئورتولمەدىكى
ايچون تامىلا بىر طرفە سىچراير و باغىراق كوچە اوزونى قاچماغا
باشلاير...

كوچەنى دونن يىردە پولىس نقرى قولىندان دوتور: بو، ھاراي
قاچىر. زواللى تامىلا ھىجان ايچرىسىندە باشىنى كرى چەويرىر و
تىترەك الى ايله قىرمىزى فنارلى ايوى كوستىرير.
خىر آرتق قورقو قالماش، قاپولار باغلانمىش بىشارادى ايسە
غىب اولمىشدر...

بر پارچا چورهك

محكمهده تاميلا مدعى عمومىڭ سؤاللارينا شاشير و كوزلرني
آشاغى تيكهرك اللرى دوشينده ياواش سس ايله جواب ويرير... تاميلا
بو «عدالت ديوانيندا» بو قارا پالتار كيىن انسانلارك مهزيانك اراده
سينه قارشى، اونا هيچ بر كومك ايدە ييلمەيه جكلرني خاطرلادى. اوناڭ
خاطره سينده دهريندن — دهرينه سيد حميدك قارقىشى سسلندى: سو كرا
پاچاورا پالتاريله ديوارا داياناراق ضعيف سولغون سس سز — صداسز
فكره جوموب قالدى. ئوز كوهنه محكمه مامورلارنىڭ اونا سوڭ
درجه يازىغى كلىردى.

— بار — بار داغ عادتلرنيڭ دىلسز و دىنچ قوربانلاريندان برى
داھا! آرا سىرا هيچ بر ابضاھات ويرمەين بو مخلوقلار ھاردانسا
كلير؛ بو قادينلار چوق وقت كوزەل، ظريف بونك كىي اينجيدىلمش
و كىجەنك يارىسيندا، چوق احتمال كە سىبىسز بهانەسز، ميشەيە
آيتىلمشلاردرد.

«بونلارى ساقلاماق، يىدىرمك، بونلار ير ويرمكە، آنا آنالارنى،
قوھوملارنى مجبور ايدەجك بر قانون يوقدر. دىلنجىيە ويردىكلرى
بر پارچا چوره كى بونلار ويرمەلرني تامين ايدەجك بر شئى يوقدر.
كىشى ايستەدىكى كون: «سن منىم خوشيما كلمىرسك، كيت آرتق
آزادساك» دىيە بيلەر...

يالكر آجىندان ئولمك حقينه مالك «صاحبسز شئى» (resnullius)
شكلىنى آلان قادين كوزى كوردىكى يره كىدىر...».

* *

تاميلا فرانسز عائلەلريندە خدمتە كىرمك ايچون أوروپا دىل
لرنيڭ هيچ برىنى بيلمىر. كنج و كوزەل قادين شيطانچىلقدان قورقان
كاكىل عائلەلريندە خدمت ايدە بىلمىز. ساغلام اولدىغى ايچون
قوجالار و عليللرە عائد اولان ايلورەدە قبول ايدىلە بىلمىز... شەر
ادارەسىدە كومك ايتمەدن امتناع ايدىر. پوليس نفرى اولنى بر دوكانا
آپارىر. اورادان، بلديە رئيسى ويردىكى كاغذ اوزرە زواللى بر
پارچا چورهك آلىر.

* *

چوره كى آلوب تاميلا كىدىر... چوره كى كوشىدن يانمش
كىچىك اللرى ايله باغرىنا باساراق ايلرلەيىر... كىلىسا ميدانچاسىندان
كىچىر... آياق يالين، جىندىر پالتارلى كىچىك دولاملار ايله داغك
آلتىنا كىدن كەنىش يول ايله كىدىر.

يول كنددن چىقىقدان سو كرا عكس استقامتدە بولونور و دمىر
يولنى ساقلايان كورپى آلتىندان كىچەرك صباحى يولى بويونجا
شمال غرب طرفە كىدىر. تاميلا چورهك ييە — ييە ايلرلەيىر. صباحى
چايىنا چاتىقدى تاميلا اكيلير و چايك داياز يريندن سو ايچىر. آياغا
قالقاراق داغلارك پانوراماسىنا باقىر.

داغلارك آراسىندا ماقودا اوزەرىندە بولونان اوجا سىلدىرىم
قاينى كورور. كوزەل كوكرچىن، آرتق او طرفە باقماق كرك دكل...
ايمدى آرتق خرىستيانلارك بو كەنىش يولى ايله كىتمك لازمدر...
بو يول آغ و دوزكون براستقامتدە كىدىر. بويوك يول ھاراي كىدىر؟...
ھاموسى بر دكلمى؟ بزم آلنىمىزك يازىسى يازىلمىشدر... آلالە بىزى
آپاردىغى يره كىدىرىك...

* *

تامیلا آقشامک یاقلاشدیغینی کورور. آرتق اطرافده هیچ بر
مسکن کورونمیر.. تامیلا کول — کوسلارک آراسینا کیروب، امین
بر بر آریوب بولور. و اورادادا اوزانیر.
نم و سوئوق کیجه ظرفینده بر نیچه دفعه او یقودان آیلیر..
سوئوقدان تیره یه رک اطرافدا ایشیدیلن غمناک سسلره مدھش باغیر
تیلارا قولاق آسیر..
صبح ینہ یولینا دوام ایدیر. بوتون کونی زواللی یالکز بر
پارچا چوره ک یمشدر.

* *

میرابدا اونی اوچ ابودن قوورلار. اونک یانیندان کیچن
بر نفر قولونیاچی اونا باقاراق الینده ییدیکی قارا چوره کک بر
پارچاسینی اونا ویریر.
آقشام بورادان بر نیچه کیلو مہترو اوزاقلدا بولونان شوسسا
یولی خدمتچسی دقتایله بونا باقاراق، بر پارچا چوره ک ویریر آنجا
کیجه نی حیاطدا کچیرمکه بر اقمیر. تامیلا باشقا یرده داشلارک دالیندا
اوزانوب یاتیر. ینہده صباح آچیلیر. ینہده تامیلا آیاغا قالقاراق اونی
راست کلہجک طالعه دوغرو ایلری حرکت ایدیر....

* *

چایک اوزہ ریندن کیچن دمیر کورپی قارشیسیندا یول ایکی
جرکه اولان قالین آغاجلارک آراسیندان کیچیر. آغاجلار باشلارینی
بری دیکرینہ یتشدیره رک اوجا بر داغ شکلی آلمشدی. بو یول قانات
کورولتولاری و قوش سسلریله دولمشدر.
ایکی آتلی: بر ضابطله بر سواری قادین بورایا داخل اولورلار.
قادین آتک جلوونینی بر قدر ییغیر.

— عزیزیم، سن آلاہ، بو دینچی یه بر شئی ویر... ضابط الیندن
الجه کینی چیقاربرکن قادین دینچی نی اشارہ ایله ایلری چاغیریر.
— کورونورکه بو چوق کوزہل ایمش... ذاتا ایمدی ده
کوزہ لدر... عزیزیم، بر باق بو جیندیرلار اولماسایدی... بو کوزلره
باق.. نه قدر دهریندر! نیجه پارلاییر! آدک نه در؟... آہ فرانسیزجا
آکلایمیر.
ضابط:

— اسمک ؟

— تامیلا.

ظریف سس اوچ هجاندن عبارت بو کلمہ نی دیدیکده آز قالمشدی
که، کوز یاشیندان بوغولسون.
دینچی نک کوزلری بو کون داهادا پارلاییر. چونکه تامیلا دونن
آقشامدان قیزدیرمشدی.

زاوللی، خانمک الینی ئوپور و اونلاری نظری ایله مشایعت
ایده رک ضابطک ویردیکی کوموش ماناتی الینده سیقیر. قولاقلاریندا
کورولتو وار. آغاجلارک دالیندان اونا طرف اوغرول — اوغرول
کلن آیاق سسینی بیله ایشیتمیر.

بر دوشونمہ یه وقت اولماش بریسی اونک الینی دوتوب آووجینی
آجدی.

کوللارک آراسیله بر چوبان کوله — کوله قاچوب کیدیر.

* *

بو آقشام یولک یانیندا کی خندقده یاتمادان اول تامیلا بر قدر
جیر انکنار یییر و چایدادا بر قدر اوت ایسلادوب، یارالی آیاقلارینا
باغلاییر.

آقشام بر قارآباچی قونوتی ایله بو جیندا ییغینی قوردالایوب
تامیلایی ئوز آراباسینا آتیر. ایشیقلا ناندان او تامیلانی (ده به وال) ده
دوشورور. بو کون یارمارقا کونیدر. کوچلر، دوکانلار، قانتورلار
آدام ایله دولودر؛ دینچی، علیل و فالچیلاری هر یردن قوورلار.
آجاق بر لوقاتچی — عرب مشتریلرینه ساتدیغی قزارمش خمیر
قوغالدان برینی تامیلایا طرف آتیر.

* *

تامیلا ایمدی سرعت ایله کیده ییلمیر. داش شوسه اوزه رینده
کیتدی کیندن آیاقلاریندان قان آچیلش. قزدرما امان ویرمیر؛ بئلی
آغریماغا باشلاییر. تامیلا ساغا دونه رک داش یول ایله موازی کیدن
اولتی جیغیر ایله ایلرله مکه باشلاییر.
کون اورتا چاغی عرب کونینگ قارشیسیندا ۴ کویه زواللی
تامیلانگ اوستینه سالدیر اراق اونسزدا جیندیر پالتارینی داغیدیرلار.
بونکلا بیله نه ده ئوزینی کویه کلردن خلاص ایدره رک داغ سلسله سی
بو یونجا یولینا دوام ایدیر.

* *

او، چولده بیتن «یر کوکی» ییغیر، کیجه نی قارلق پالمالار
آراسیندا کیچیریر.
کونش اونگ اوشوین اعضاسینی بر قدر ایسندیردیکی کبی او
ینه یولینا دوام ایدیر. داغلارک یانی ایله شمال غربه طرف اولان
یولدان سولدا و آشاغی دا خریستیانلارک یولینی کورور.
کونش قالقیر. یول ایشیقلا نیر. او بری طرفده کول — کوسا
بکزه تدیکی قارالتی نڭ پورتقال و خورما آغاجلاری باغیدان عبارت

اولدیغینی کورور... بو باغک دالیندا ایه ماوی آسمان آلتیندا کونشک
کوموش شفق لری ایله پارلایان دکر کورونمکه باشلاییر...

* *

تامیلا دایانیر — قایالارک اوزه رینده خرده بر کولکه، خرده
بر قارالتی کورونور... تامیلا او طرفه باقیر... و بردنبره تیره رک اللریله
کوکسینی دوتور...

بو یولدان دکره طرف یاشیل اولارک آراسی ایله انسز بر جیغیر
کیدیر... جیغیر باغا چقیر. سرین کولکه لی، آغاجی چیچکلی بو
باغک ایچینده آغ بنالر واردر. تامیلا باقیر... قیزدیرمادان تیره یین،
آج، جیندیر پالتارلی تامیلا بو کوزل باغا باقیر. وقیله ایه ک
پالتاردا ئوز سهو کیلی سینی بو چیچکلی باغچادا، بو محبت باغچاسیندا
کوزله بیردی...

* *

یا ربی، یا ربی!... دیمه لی طالع بونا بورایا قایتماغی لازم
کورمش!... آخ!... اونگ یوره کی نیجه دوگونور، فکری نیجه قاریشیر!...
یا ربی! بو قارالنق کیجه، بو منظره یوقومی در؟ خیر، بو کوزل
باغچا اونگ قارشیسیندا بر حقیقت اولاراق دورمشدر... باغری یاریلیر،
یوره کی کوکسیندن چقماق ایسته ییر...

ایکی الینی آلتینا قویاراق کیدیر... داغک اتکی ایله ایلری
حرکت ایدیر... بورادا تیکیلش ایوک کونجینده دوراراق، اللرینی
ایلری اوزادیر، و شاشیرمش بر حالدا قارشیسیندا ئوزینگ غیب ایتدیکی
سعادت سرایینی، عقلی و فاطمه نڭ یاشادیغی یری کورور...
تامیلا ده لیس باقوب، هونکور — هونکور آغلا ییر...

ده لیس

الاصفدن کلن یول ایله تامیلا آشاغی انهرك آياغیندان آقان قان ایله کری ده داشلی یولدا ایزلر براقیر. آشاغی دوشدیکجه بره — بره تائیش یولره تصادف ایدیر: کلیسا، قیشلا، مسجد... اوزاقدا اوزون یاریم آداداکی قبرستان، یاقینلقد مفتی نڭ شهر اوزه رینده کی بالقونی قارشیسینا چیقیر... بر زمان همان بالقوندا تامیلا بو ایو ایله دائمی اولاراق وداعلشدی. ای اوجا تاگری، بو نڭ قلبی نیجه دوکونور!... ایمدی آرتق باشی دا آغریماغا باشلادی... بلی آغرییر، برک آغرییر. او، دیمک اولارکه، قاقچیر و قلعه نڭ حصارلارینا یاقینلاشیر... و هر ایکی الینی ایلری اوزاداراق الاصف دروازه سیندن کیچیر...

* *

عجبا حبسخانه نڭ یانیندان قاچان بو قادین کیمدیر؟ اویولمش دیوادلار ایله قاقنوسلار آراسینداکی انسر یول ایله ایلریله ییر. او، یوکورور... عرب محله سینڭ اک یوکسهک و دولامباج محله سینه طرف حرکت ایدیر...

یوکورور... ایششه کلر اونڭ یولینی کسمشله. بویوک سبتلرله قوم داشییان بو ایششه کلرک آراسیندان یول بولور.

یوکورور... یاریم چپلاق چوجوقلار سرچه دسته سی کیی داغیلشاراق تامیلانڭ آردینجا باغیرا — باغیرا یوکوروشورلر...

* *

ایوینڭ قاباغیندا اوتورمش بر عرب بردن بره آیاغا قالقیر و اللری ایله اشاره ایدیر. کوچه ایله کیچن پولیس افرادی یوکورمهک باشلاییر.

قوماندان مقلوبڭ ایوی قارشیسیندا بر قمر ده لی به بکزره دیلنچی عقلی نڭ بالاجا قیزی دوشمشدر... چوجوق باغیریر، یاردیم دیله ییر، دارتینیر، دیلنچی اونی قوجمش ئوپور، چوجوق ایسه بو حرکتی کورهرك قورقودان باغری یاریلیر... یازیق قادین!... اولایله رکه او پک چوق سه و دیککی بر قیزی ایتیرمشدر.

عقلی نڭ چوجوغینی کوچ ایله بو دیلنچی نڭ الیندن آلیرلار... و پولیس مدیری نڭ امریله بو دیلنچی حربی خسته خانه به آپاریلیر.

* *

بویوک و سس سز سالونڭ بر کونجینده تامیلا پنجره قارشی سیندا انسر بر چارپایی دا یاتمشدر. اونڭ ایری کوزلری سرعتی باقیشلارلا اطرافینا باقیر. باشی آرام ایله یاسدیق اوزه رینده چه وریلیر. اسمرلشمش یورغانڭ اوستینده ایلری، کری کرینیر... آرا بر یاواشدان کاییل دیلنجه بر پارا احتمال که، چوق اینجه سوزلر سویله ییر... ده لیس کلمه سی بر نیچه دفعه تکرار ایدیلیر... دوقتور:

— نایدی، تزجه بورایا بر مترجم کتیرک! دیر. دوقتور اوتورور. باشینی بولاییر و ساعته باقیر... بر آز سوکرا مترجم کلیر. بو عقلی در!

* *

عقلی جان ویرنڭ یانینا کلوب اکیلیر، تامیلانی تانیر. رنکی قاقچیر... مسلمان بویله حاللاردا لاقید اولمالیدر... او تامیلانڭ نازیک

بارماقلارینا و ضعیف کوکسینه باقیر... و ساغ چکیننده کی یارا
یرلرینی کورور.

تامیلانک باشی سوزمکه اولان ایری کوزلری ایله یاسدیق
اوزه رینده چهویرلمه دوام ایدیر و رنگی قاچمش، دوداقلاریندا
یاواش سس ایله بو سوزلر ایشیدیلیر:

— منیم سعادتم!... منیم مهربانیم! منیم سهوکیلیم!... سن ینده
منیم بالامساک منی ئوب!... من سنی سهویرم... اونیدا سهویرم... او
منی قوودی... اما او ینده منیم اریمدر!... باقم کلدیم، من اولرده کلمک
ایسته ییردیم... آنجاق منه مانع اولوردیلار... منی اینجیدیردیلار، چوق اینجیدیر
دیلر... خیر، من آرتق بیلیمیرم، آخ منیم عشقیم، نه قدر سگ کوزه لسگ هاییدی،
بالام، کیت... کیت منیم اریمی چاغیر. اونا دی تر کلسین... تر کلسین،
چونکه من ایمدی ینه کیتمک مجبوریتینده ییم... ینده... کیتمک...

عقلی حرکتسز دایانمش، هیچ بر شئی ترجمه ایتیمیر... دوقتور
عقلی نك بوغازی تیقاندیغینی دویور. او الی ایله یاتاغاڭ بر یانینا
سووکه نمش، قولى دیتیره ییر. تامیلا الی ایله یورغانی سیغالاییر.
الی عقلی نك الینه دگیر... اونك کوزلری بردنبره پارلاییر. سولغون
دوداقلارینا قان کلیر. باغیروب، چیغیریر:

— آخ عقلی!.. عقلی!.. عقلی!..

تامیلا یاتاقدان قالقیر... تیتره دین الرینی اوزادیر:

— آخ!.. منیم سهویدیکیم! سن کلدک... من ایسه ئولورم!..

* *

— کاییلک خرداجا کوکرچینی تامیلا، من سنی برنجی دفعه
آناکک زیتون آغاچی آلتیندا کوردیم.

ترلشمش آنلار تمر هندی آغلارینک آلتیندا تیرلایردیلار...

اوجا بویلی و اینجه سن، چوق سوکرا عقلی به کتیردیکک کبی
بزده بر ساتیل ایران کتیردک...

— من سنک تریلته طرف کیدن کولکه کی نظریم ایله مشایعت
ایتدیم... من سوکرا سنی محکمه سالویندا، مشورت ایوینده ایسته کلی
ارک ایله قارشى — قارشیا دوردیغکی ده کوردیم.

سنک کوزلرک مجتکی افاده ایدیردی... بوئکلا ییله سنک
دوداقلارک آرزو ایتدیکک سعادتن امتناع ایتدی... من سنی مزارستاندا
بالاکک آچیلش مزاری قارشسیندا کوردیم... سن تیتره یه رگ آغلاییر،
پارچالانمش باشینی ئوپوردک... نهایت من سنی ضعیف بر حالدا
جئدیر پالتار ایله قابلاشمش الکده بر پارچا چوره ک تیزی — اوزی
میدانچاسیندا کوردیم. من سته چوق آجیدیم، رحیم کلدی. آنجاق
بر خریستان اولدیغیم ایچون سته باردیم ایتمکدن محروم اولدیغیم
منی مایوس ایتدی. سوکرالاری سنک شکلک کوزیم ئوکینده دورور.
منی تعقیب ایدیردی... من سنک حالکی مفصلا بیلیمک ایسته دیم. تریلته و
ماقودایا کیتدیم... صحرانی، میشه نی، کول — کوسلاری کزدیم. مصطفای،
سید قادر و محب ایله دانیشدیم... سابق سپاهی تانیسیم قاضی منیم ایله
چوق آچق دانیشدی. من اونک ایوینده محترم قوجالمش ۱۰۴ یاشینا
چاتمش کور شیخ عمرک سیزک داغ قانونلارکز خصوصیندا کی
صحبتی دیکله دیم...

بر دفعه من ده لیس ده کی باش دوقتور ایله کوروشوب نتیجه نی
ئوکرندیم... بوتون کیجه نی بالقونیمدا دایاناراق اوزاقدا کی داغلارا
باقدیم... صباحی بر دسته کاغذ کوتوروب سنک حکایه کی اولدیغی کبی
قل ایتمکه باشلادیم. بیتیردیکدن سوکرا سنک قبریکه باقماق ایچون
ده لیسه کیتدیم. کیسه سنک قبریکی تانیمیردی، چونکه سنی جماعت
حساینا کومدیلر. سنک جنازه کک یانینجا هیچ کس کیتمه مشدی.

خسته خانه خدمتچیی نهایت قبر اولان یری خاطرلادی. من اونکلا یاریم آدایا کیتدیم...

او تمر هندی آغاچلاری آراسیندا قبریکی آراماغا باشلادی، متردد بر حال ایچره دولاشیر. بعضاً ایله یله یه رک بعضاً کری دنورودی... نهایت آیاغی ایله میخ چالینمش اولان بر یری کوستردیم:

— ظن ایده رسم بورادر — دیدی:

— اورادا من اولجه هیچ بر شئی کورمه دیم؛ تو پراق کو کرمشدی. و دوز کورونوردی... خدمتچی ایکی ایتی داش کوستردی:

— بلی، قبری بورادادر... بورا باش طرفی در — دیدی.

— من سنک قبر کک قارشیسیندا دیز چو کوب سنک له برابر دور ماق ایسته دیم... آنجاق جمعه اولدیغی ایچون قبرستاندا بر چوق آدام اولدیغیندان دیز چو که مده دیم... او زمان من سنه «عفو ایت» دیه رک سنی تمر هندی آغاچلاری آلتیندا دکیز ایله کوکک آراسیندا دائمی یوقویا تاپشیردیم...

— یات، راحت یات! ای کاییل ئولکه سینک افاجیق کو کرچینی، زواللی چوجوق! یات! انسافسز طالع سنه آنجاق اوچ شئی ئو کر تدی: محبت... کوز یاشی... ئولوم...